

Mbok Ndíndí mbonyu

Mátio

ásíní

Bachĩmbi Yesu Kristo (Lk 3.23-38)

¹ Né chi manyén bachĩmbi Yesu Kristo, εbhárémᵌ Mfᵌ Debhít nε Abraham.

² Abraham achí nyaka chi Aisek, Aisek abhak chi Jekóp, Jekóp abhak chi Júda nε bömayi.

³ Júda achí nyaka chi Péres nε mómayi Será. Máyap aka nnyén bε Táma. Péres abhak chi Hésrᵌn, Hésrᵌn abhak chi Rám.

⁴ Rám achí nyaka chi Amínadap, Amínadap abhak chi Náshᵌn, Náshᵌn abhak chi Sálmᵌn.

⁵ Sálmᵌn achí nyaka chi Bóas. Nnᵌ Bóas aka nnyén bε Ráhab. Bóas abhak chi Obed. Nnᵌ Obed aka nnyén bε Rút. Obed abhak chi Jése,

⁶ Jése abhak chi Mfᵌ Debhít.

Debhít achí nyaka chi Sólomon. Nnᵌ Sólomon ayambi abháy Uriá, ke äbhay Debhít.

⁷ Sólomon achí nyaka chi Rehóboam, Rehóboam abhak chi Abíja, Abíja abhak chi Asa.

⁸ Asa achí nyaka chi Jehósafat, Jehósafat abhak chi Jóram, Jóram abhak chi Usia.

⁹ Usia achí nyaka chi Jótam, Jótam abhak chi Ahas, Ahas abhak chi Hesékia.

¹⁰ Hesékia achí nyaka chi Manáse, Manáse abhak chi Emᵌs, Emᵌs abhak chi Josáya.

11 Josáya achí nyaka chi Jekonáya ne bõmayi. Mpok yɔ kě bápókó bo Israel be mandək manchəkɔ etək Bábilon.

12 Mpok ane bo Israel báró Bábilon bápètnsem etək eyap, Jekonáya achí nyaka chi Síltiel, Síltiel abhak chi Serúbabel.

13 Serúbabel achí nyaka chi Abiud, Abiud abhak chi Eliákim, Eliákim abhak chi Asɔ.

14 Asɔ achí nyaka chi Sádək, Sádək abhak chi Akim, Akim abhak chi Eliud.

15 Eliud achí nyaka chi Eliása, Eliása abhak chi Mátan, Mátan abhak chi Jekóp.

16 Jekóp achí nyaka chi Joséf nném María, María ane ábhé Yesu mmu achi Mpeɛɛ Mandem afyé nyaka bariɛp be áto.

17 Bébhó amɛét Abraham beghaka amɛet Debhít, mkpák bachĩmbi Kristo échí ye nyaka byo ne enwi. Bébhó amɛet Debhít beghaka mpok bápókó bo Israel be mándók mánychókɔ etək Bábilon, ébhák byo ne enwi. Bébhó mpok bo Israel báró Bábilon bápètnsem etək eyap, béchúɔp mpok Kristo, Mpeɛɛ Mandem afyé nyaka bariɛp be áto, mkpák bachĩmbi Yesu ebhak byo ne enwi.

Nɛbhe Yesu (Lk 2.1-7)

18 Enyu éfákári nyaka ke bábhé Yesu Kristo: María achí nyaka nnɔ Yesu. Mpok yɔ Joséf ati bébhayyi. Ke bápéɛ riŋi bati, éfákari be María achi ne meniɛ. Apɔkɔ meniɛ bhɔ chí ndü betan Ɛfónó Bedyɛɛ.

19 Joséf abhak chak besí Mandem. Ekú yí keyán bechye María ntíanwóp. Akɛ ye nti beway nɛbhay ne María ansem ansem.

²⁰ Ke ené Joséf ákàysi ndak ane, Mandem ató ángel ywi amot ntá Joséf ndũ kenó. Angel wu aghati yi be, “Joséf, ebhárémɔ Debhít, kéchay besot María ndũ nebhay, apókó menie chi ndũ betan Efónó Bedyere.

²¹ Ne chɔn ambé móbakanem. Nnyén eni némbak be Yesu, mbonyune chɔn yí ampeme bǒbhi ndũ ntemsi bebú bhap.”

²² Menyin ebhen menkem béfákárí be enyin ene Mandem ághátí ndemekerǎnti andem, emfu tetep.

²³ Arém nyaka be, “Chɔn Ngɔsón ane ábhíkí re riní mbakanem ampɔkɔ menie ambé móbakanem, nnyén eni nembak be Emánuel”, nó chí be, “Mandem achi ne bhese.”

²⁴ Joséf áhémé nókó ndũ kenó, akɛ nkúbhé mbɔ enyú ángel Mandem aghati yi. Asot María ndũ nebhay.

²⁵ Yé nó, bó keriní bati kpáte María abhe Mýwi. Abhé nókó, Joséf arém be nnyén mmó chi Yesu.

2

Bǒ abhen b́arónjǒ beghɔ Yesu

¹ Bábhé Yesu etɔk Bétlehem atú Judéya. Mpok yɔ, Hérɔd abhak Mfɔ atú wu. Nebhé bábhé Yesu, bo abhen b́ariní ɛti mambe b́afú atú mmok áfù batwɔ Yerúsalem, mámbebhe nɔkɔ be,

² “Mmɔ ane bábhé bé ámbák Mfɔ bo Israel achí fá? Sébhèp mbonyune séghò nembé enén nérèm ɛti nebhe ení awu atú mmok áfù, ne sétwɔ bechye yi kenókó.”

³ Mfɔ Hérɔd ághókó nókó enyin ene bǒbhɔ b́arémé, ntí átaka yi amem. Ebhák enyumót ne bǒ mankem amem etɔk Yerúsalem.

4 Hérød abhīñi bōbatí bachiăkap Mandem ne batōñ ebhé Mandem ndũ nebħæet amət. Abhép bhō be, “Bábhōñ bebhe Mpepe Mandem afyé nyaka bariεp be ätò fá?”

5 Bágháti yi be, “Bábhōñ bebhe yi etək Bétlehem, fá atú Judéya, mbōnyune εchi amem ekáti ndemεκεpñti be,

6 Mandem arem be, ‘Wō Bétlehem ndũ mmik Júda, puyě wō ke óchí ansem ndũ betək Júda menkem, mbōnyune ntá ye kě Mfō áfù.

Mfō ane ákèm bōbha, bo Israel, mbō erítí mbabheri bághōñomén ákèm bághōñomén yi.’ ”

7 Hérød ághókó nókó nó, abhīñi mankō bhō, abhōñ kepi ne bhō ansem ansem, abhép bhō bé mángátí yi mpok ane bō baghō nembe enō atú etək yap.

8 Aghati ye bhō be, “Dók ká Bétlehem, māmberp sayri nebħæet ane mówu achi. Mánāñ mǎngó yí, pet ká nsem mǎngati me, bé me nkwo ndók nchyé yi kenókó.”

9 Mankō bhō bághókó nókó enyīñ ene Mfō Hérød árémé, báfá bare rōñ. Ndũ bárōñ, bághó nkúbhé nembe enén báyámbi baghō atú etək eyap ne nó nérōñ nókó ambi, bó mánkonō nōkō ansem. Báchwóbhé nókó Bétlehem, nembe enō néte amfay nebu, tébhé tébhé ne eket ené mówu áchí aré.

10 Nεghó bághó nembe enō, manák amap aya acha.

11 Bághó eket ene nó nété are tebhε tebhε, barək bachwe amem, baghō mmó ne máyi María. Bátép mánén amik bare chyε yi kenókó. Mánéne bebha bhap bafere menyīñ ebhen béyá nkáp báchyé mbō awap akap ntá yi. Emət ebhak pú, échák ébhák

enyũ serwó esen bádùre sénchye nàkò erítí eriep. *
 Enéfú ébhák enyĩn ené básòt beghoko ngú be áké
 chònti. †

12 Mankò bhò bápéré gure, Mandem asemti bhò
 ndũ kenó bé báké petnsem ntá Mfò Héròd. Báfuét
 chí ndũ mbi achak ke bágure etòk eyap.

*Joséf ne María bápòkò Yesu bábué báròk etòk Ijip
 ne yi*

13 Bò bhò nó batwò beghò Yesu bagure nàkò, ángel
 Mandem abhesi ntá Joséf ndũ kenó ekén yi aghò
 aghati yi be, “Joséf, Héròd àyàn mbi beway móne.
 Faté yé, sòt mmó ne máyi, bué dók etòk Ijip. Dók,
 ómbák aré kpáte ngati wò ómpétnsem.”

14 Joséf aɲeme, asòt mmó ne máyi, afa, aròk
 etòk Ijip ne bhò nkúbhé beti ebhò mbò enyũ ángel
 Mandem aghati yi.

15 Agháká nókò aré, abhak are kpáte Mfò Héròd
 agú. Menyĩn béfákárí nyaka enyu eyò bé enyĩn ene
 Mandem ághátí ndemekerĩnti andem, emfu tetep
 be, “Mbíní mówa be ámfá etòk Ijip”.

Héròd arem be mángwáy bǎbabhakanem abhen

16 Héròd ághó nókò be mankò bhò bárwò yi ndũ
 yi ánóhò bhò keghó, ntí nénen yi amem. Achye
 eyò be mángwáy bǎbabhakanem mankem abhen
 bábhíkí cha mamié apay ndũ etòk Bétlehem ne
 ndũ betòk ebhen bechi kekwoɔt. Héròd atik bé énáɲ
 éhí mamié apay bébhó mpok mankò bhò báyámbi
 baghò nembe mpok bábhé Yesu.

* **2:11** Bábhĩnĩ enyũ serwó esò be “Frankinsens” ndũ eyòhòndik.

† **2:11** Bábhĩnĩ enyĩn eyò be “Myrrh” ndũ eyòhòndik.

¹⁷ Ἐκὺ enyih ene ndemekerpiinti Jeremáya árémé bé chonj émfakari, emfu tetep.

¹⁸ Arem nyaka be, “Eyonjó kebho éfu etok Ráma. Kebho kényá ne bása. Ráshel ädi böbhi. Mánik yi mmæet be ambot kebho ke apú ka mbonyune bágu baro yi.”

Joséf ne Maria bapetnsem ndü mmik Israel ne Yesu

¹⁹ Hérød águ nókó, ángel Mandem abhesi ntá Joséf ndü kenó amem etok Ijip,

²⁰ aghati yi be, “Joséf, faté sot mmó ne máyi petnsem ndü mmik Israel. Bo abhen báyanj nyaka beway mmó mananj bagu.”

²¹ Joséf aneme, asot nnó ne mmó apetnsem etok Israel.

²² Ke Joséf ághókó nókó bé Akelos asot epok etayi mbó Mfó atú etok Judéya, acháy beronj aré. Ndü kenó kécháak, ángel Mandem ayep Joséf batú be yi ándók chí atú Gálili.

²³ Joséf arak, achokó amem etok Gálili ene bábhijí be Násáret, mbonyune échí amem ekáti ndemekerpiinti be Mandem arem eti Kristo be, “Chonj bo mámbijí yi be ‘Mmu Násáret’”.

3

*Enyih ene Jón Njwiti aghati bho eti Yesu
(Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)*

¹ Mpok yó, Jón Njwiti abho bégháti bho amem baso atú Judéya be,

² “Yéntiki mmu yweka abhōnj betiknsem ndü bebú bhi mbonyune mpok Mandem ábhák ne bo mbó Mfó wap arōp chi kekwoť.”

3 Jǝn Njwiti kě Aisáya ndemekepĩnti Mandem árèm nyaka ęti yi be, “Mmu achi amem baso ǎbik ne eyǝ amfay andeme nǎkǎ be, ‘Tonťi ká mbi ane Acha áfuèt are. Kú ka mbi ywi ambak chak.’ ”

4 Nkú Jǝn abhak chi enyĩn ene baghoko ne babyǎk mpǝǝ baso. Mgbat ane yi ágwòt ebho abhak nkwǎbhénya, ne nenyíe eni nébhak ngémtáy ne baweré betu ámén yi ághò amem baso.

5 Beyǎ bho báfú, bǎrǎk ntá Jǝn ndu beghok enyĩn ene yi árèm. Báfú etak Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ne betak menkem ebhen bechi kekwoť ne Nnyén Jǝdan.

6 Bǎré su bebú bhap, Jǝn anjwiti nǎkǎ bhǎ amem Nnyén Jǝdan.

7 Ke Jǝn ághó nǎkǎ ndũ beyǎ bǝnkwo Fárisi ne bǝnkwo Sádusi bátwò be yi anjwiti bhǎ, abho bérem ntá yap be, “Bě befé! Agha áyébhé be batú be mǎnjan mbi bebue ntemsi Mandem ane átwò?”

8 Bǎbhǝn bekũ menyĩn ebhen bétǝn be mǎnǎn bǎtiknsem ndũ bebú ebheka tetep.

9 Bǎké chǎkǎ mǎnkáysi be bǎchí bebhárébhǎ Abraham ne yěnyĩn epu kway bekũ bhe. Dinǝ ká be Mandem ákwáy besot batay ane ankũ yó ámbak bebhárébhǎ Abraham.

10 Yě chí néne, seti séchí bhueré, ne bákway bekpot yěntiki enǎk ene epu nyu berítí kerpem te ndũ bakan, manguep angó.”

11 “Mějwiti bhe ne manyiep betǝn bé bǎtiknsem ndũ bebú ebheka. Ke mmũ ane átwò me ansem achá me enyune mbíkí kway mmu ane nchí kanari nkwǎbhánya bekak ebhi. Antwó, chǝn anjwiti bhe ne Efónó Bedyere ne ngó.

¹² Atwò ne nchán myákátí awò béchák nkway ndũ béfáp ene érí ne bekpáfu. Anáñ ánká nó, àsot mbwot anten ndũ nkpáné, anyo mmik, ansot bekwop ebhi amfyε ndũ ngo ane apu neme.”

Jñ ajwiti Yesu
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22)

¹³ Ebhíkí tat, Yesu afú atú Gálili arək ndũ Nnyén Jódan be Jñ anjwiti yi.

¹⁴ Ke Jñ keyan bejwiti Yesu. Are yán beka Yesu anjibhiri nkaysi yi. Arem be, “Otwo be njwítí wò, ené me ke mbónó bétwò ntá ye be ónjwítí mé?”

¹⁵ Yé nó, Yesu akeme yi chi be, “Dó émbák mbò enyũ ngátí wó, mbonyune eri be senka yéntiki enyinj ene Mandem áyàn.” Jñ aka ye, ajwiti Yesu.

¹⁶ Nejwiti Jñ ájwítí yi, Yesu afú anyén. Nebu nénéne, agho ndũ Efónó Mandem afú amfay, asot mkpá ebhónó are sep kpát ate yi amuet.

¹⁷ Eyon éfú ye amfay éré rem be, “Né chí Mówa. Nkəñ yi tontó. Achyè me beyä mañák.”

4

Satan are mō Yesu
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Efúéré nókó nó, Efónó Bedyere akə Yesu arək amem baso be Satan amō yi.

² Aré amem baso, Yesu abhak ndũ netarénsay beti ne ngósí ndũ manywop besa bepay. Nsay akém yi.

³ Satan arək ntá yi, arem be, “Mbák óchí Mmō Mandem tetep, chye eyon be batay ane anjibhiri andop bekpəkó bret.”

4 Κε Yesu akeme yi be, “Echi amem Ekáti Mandem be,
 ‘Puyě nenyíé nónó ke nékè̀m nepém.
 Yěntiki enyiyi ene Mandem árèm kě́ ébhón betan
 bekem nepém mmu.’ ”

5 Satan asot yi barok Yerúsalem, etok Mandem,
 bákó ndü nebhuet ane áchí te amfay ndü ekerákap
 Mandem.

6 Aré, arem ntá Yesu be, “Mbák ochi Mmò
 Mandem, dók, tëndu echi amem Ekáti Mandem be,
 ‘Chòy Mandem anchye eyòy bòàngel bhi mántwó
 manchye wò nekwak. Ekáti Mandem épet
 érèm be,
 chòy mánkruep wò ne amó yap
 bé óké tem ekak ndü ntay.’ ”

7 Yesu akeme yi be, “Ekáti Mandem épet érèm be,
 ‘Kémò Mandem Acha ywe.’ ”

8 Béfú afò, Satan asot Yesu ndü njie ane áré sáp
 amfay, atón yi betokó mmik menkem ne kefò eken
 kéchí aré.

9 Arem ye ntá Yesu be, “Chòy nchyé wò menyiyi
 ebhen menkem mbák óntép mánén besí bha,
 onchye me kenókó.”

10 Κε Yesu aghati yi be, “Fă me besí, wò Satan!
 Ekáti Mandem érèm be ‘Mmu abhòy bechye kenókó
 chi ntá Mandem Acha, antók chí yi aywinti.’ ”

11 Satan arò ye Yesu aròk, bòàngel Mandem barok
 bachye Yesu nekwak.

*Yesu abho betik ebhi
 (Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)*

12 Mpok Yesu aghoko be bákém Jòn Njwiti báfyé
 ekerékenòy, afa atú Judéya apetnsem atú Gálili.

13 Κε yí kerón̄ Násáret. Arək achəkə Kap̄ənaum. Etək Kap̄ənaum ébhák nepak manyu Gálili, atú Sébulon ne Náftali.

14 Efákári nyaka enyu yə be enyih ene Mandem ághátí ndemeker̄inti Aisáya andem émfú tetep. Aisáya arem nyaka be:

15 “Mmik Sébulon ne Náftali,
mmik ane bo báfuèt are berəŋ ndü ěntihnyen
ené bábh̄ih̄i be Manyu Gálili,
mmik ane áchí ebh̄enyen negho Jódan,
atú Gálili ane beyă bo abhen bápú bo Israel
bachi are.

16 Bǒ abhen báchí amem ejuri,
bághə beyă bediéré.

Bǒ abhen báchí ndü mmik ndíkándi newu, mban
ághə etək eyap néne.”

17 Nebho mpok yə, Yesu abho béghátí bho be,
“Yěntiki mmu abhəŋ bétiknsem ndü bebá bhi
mbənyune mpok ane Mandem ábhák ne bho mbə
Mfə wap arəp chi kekwat.”

*Yesu abhiŋi bo bati anwi be mámbák bakoŋo bhi
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)*

18 Ewak émət, ené Yesu ákə nepak manyu Gálili,
aghó bo bati apay, bǒ nnə amət chi amət. Amət aka
nnyén be Símun. Nnyén eni néchák nébhák be Píta.
Manó ywi aka nnyén be Andru. Bə bati apay bare
gəep beyă nkáp anyén ndu beway nsi mbənyune
bachi nyaka bawănsi.

19 Yesu arem ntá yap be, “Twó ká bhák bakoŋo
bha, ne chəŋ ntəŋ be enyü bākə bé bo bachak
mámbák bakoŋo bha.”

²⁰ Témte wu, Símun ne manó barə beyä nkáp yap, bakoŋo Yesu.

²¹ Yesu átén nókó mmæet ambi mandú, aghó bǝ nnə amət chi amət bachak bati apay, nə chi, Jems ne Jǝn, bǝ Sebēdi. Bábhák amem áchwí chəkə ne etayap Sebēdi, mángoko nəkə beyä nkáp yap. Yesu abhiŋi bhə nkwə be mámbák bakoŋo bhi.

²² Témte wu, báro áchwí wap ne etayap, bákoŋo yi.

*Betik Yesu atú Gálili
(Lk 6.17-19)*

²³ Yesu abho bekə atú Gálili ankem antəŋ nəkə bho Eyəŋ Mandem amem bekeré nenikímæet bo Israel, angati nəkə bhə nkwə Mbok Ndíndí ane árəm enyú Mandem ábhák ne bhə mbə Mfə wap. Ne ambu nəkə yǝntiki enyú neme enen bo babhəŋə.

²⁴ Ekú nnyén Yesu nétáka kpát négháka atú Síria ankem. Bo béré pəkó bǝ abhen bábhəŋó mame menyu ne menyu mándək nəkə ntá Yesu be ámbú bhə. Mbək yap bábhák bo abhen befóŋó bebúbəbə bésəŋəri bhə, báchák bábhák bǝ abhen bákwen ntímen, abhénéfú babhak bǝ abhen bachi bhəré. Yesu abú bhə mankem.

²⁵ Beyä bhó bare fú mbaŋ ne mbaŋ mánkoŋo nəkə Yesu yǝntiki ebhak ene yi árəŋ. Mbək eyap báfú atú Gálili, báchák báfú Díkápolis, nə chi atú betək byo, báchák báfú Yerúsalem, báchák báfú atú Judéya, ne abhénéfú báfú ebhényén negho enen babhiŋi be Jódan.

5

Yesu achəkə ambi njie are tóŋ bo menyŋ

¹ Ewak émɔt, bo báré twɔ ntá Yesu ndũ bakwó. Aghó nókó bhó, arək achəkɔ ambi njiε. Bakonjo bhi bákó bátéméri yi, bachəkɔ ne yi.

² Abho betɔŋ bhɔ mɛnyi.

*Manjak amen tetep
(Lk 6.20-23)*

³ Are tɔŋ andɛm nɔkɔ be, “Eri εcha ntá yěntiki mmu anε ághó be besí Mandɛm, yi apu yěnyiŋ, mbɔnyunε Mandɛm achi Mfɔ ywi!

⁴ Eri εcha ntá bɔ abhɛn báchí ndũ nedí kebho néne; mbɔnyunε chɔŋ mánychε bhó nepɔptí nti!

⁵ Eri εcha ntá bɔ abhɛn bábhónó nesεptimɛt ne bápú tɔŋ betɔŋ, mbɔnyunε chɔŋ yí anchyε bhɔ áfók ankɛm anε yi afyé bariεp bechyε bhó!

⁶ Eri εcha ntá bɔ abhɛn bábhónó nsay ne ekwak bekɔ mɛnyiŋ ebhɛn bechi chak besí Mandɛm, mbɔnyunε chɔŋ yi anchyε bhɔ mɛnyiŋ ebhɛn bábhónó ekwak bebhɔŋ!

⁷ Eri εcha ntá yěntiki mmu anε ághò bho ntínso, mbɔnyunε chɔŋ Mandɛm angó yi ntínso!

⁸ Eri εcha ntá bɔ abhɛn bati yap áchí amɛm pépép, mbɔnyunε chɔŋ Mandɛm ankɔ bó mángó yi!

⁹ Eri εcha ntá bɔ abhɛn mánù be bo mámbák eyɔŋ émɔt ne bati; mbɔnyunε chɔŋ Mandɛm ankɔ bɔ mámbak bɔbhi!

¹⁰ Eri εcha ntá yěntiki mmu anε bo báchyè εsɔŋori ndũ ákɔ mɛnyiŋ ebhɛn bechi chak besí Mandɛm.

Ayɛt yi mbɔnyunε achí Mfɔ ywi!

11 “Eri echa ntá yeka mpok bo básòkòti bhe ne mpok ane báchyè bhe esòjori, mámbare nòkò bhe barak amuet ndéndem ãti ya.

12 Nják ká ne mǎmbónj manák mbonyune Mandem abhéré bhe erem akap awu amfay. Ne bǎké ghòkòntik be báchyè nyaka baremé kepinti abhen tesáy esòjori nkwo.”

*Yesu yi bakonjo bhi bachi mbò ngánj ne erónjò
(Mk 9.50; Lk 14.34-35)*

13 “Bǎchí mbò ngánj ntá bð mmik mankem. Ke mbák ngánj ábhíkí pere bhónj manyinti mi, ná bákway beku wu ampet ambak eríti ngánj? Bápú pere kway beku yényinj ne wu. Aròp chi enyinj beto nefi ebhak ene bo báfuèt mánjati nòkò wu.

14 “Bǎchí erónjò ntá bð mmik. Etòk ené échí amfäy njie épú bhese.

15 Ne bápú dure erónjò mánsòt enyinj mánkuti. Bádure erónjò mánte chi ebhak ene bábhónjò bete yò bé mbanj ángò ntá yéntiki mmu ane achi anywòp.

16 Dð yé ka epinj eyeka éngò mbò erónjò. Epinj eyeka ébhòj bebhak mbò erónjò bé bo mángò, mámbiti Etayeka mmu achi amfay.”

Enyinj Yesu ághati bho ãti bebhé Moses

17 “Bǎké kaysi bé ntwò béfére bebhé Moses. Bǎké kaysi bé ntwò chí beferere basinjí baremé kepinti. Mbíkí twò béfére mó, ntwò chí beku be yéntiki enyinj ene bò básinjí émfú tetep.

18 Tetep, nchí ghati bhe be te mfäy ámfuet, mmik amfuet, bápú kwáy beferere yé mandú enyinj ndü

basin̄ amen wáwák. Basín̄ amen ábhák kpráte
yěntiki enyin̄ ene básín̄í émfu tetep.

19 Yě agha ane ápú bh̄ere yě chí móbhé amot,
ant̄on̄ n̄k̄o bo bachak be mánká enyumot mb̄o
yi, ch̄on̄ ambak ansem ndũ nk̄w̄o bh̄o mankem
abh̄en Mandem achi Mf̄o wap. Ke mmu ane ábh̄are
bebhé Mandem menkem, ant̄on̄ n̄k̄o bo be manke
nk̄w̄o mb̄o yi, ábhák mũngo ndũ nk̄w̄o bho abhen
Mandem achi Mf̄o wap.

20 Nchí ghati ye be be, mbák menyin̄ ebhen bákà
bebhiki cha ebhén bat̄on̄ ebhé Mandem ne ebhen
b̄onkw̄o Fárisi, b̄ápú bhák bo abhen Mandem achi
Mf̄o wap.”

*Enyin̄ ene Yesu át̄on̄ó eti bebenti
(Lk 12.57-59)*

21 “B̄arin̄i ndũ ebhé Moses éghati nyaka
bachĩmbi bheka be mmu áké wáy n̄ti, ne yě agha
ane áway mmu, bákà manyé ne yi.

22 Ke enyin̄ ene nchí ghati bhe chi be, yě agha
ane ábenti ne mómayi Mandem átan̄ yi. Yě agha
ane ás̄k̄oti mómayi mb̄o berem be, ‘W̄o ÷chí agha?’
Bás̄ot̄ yi besi acha manyé. Ne yě agha ane ár̄em ntá
mómayi be, ‘W̄o ech̄in̄t̄imu’ chí mmu ane bábh̄on̄ó
memese amem nep̄ingo.

23 Mbák ř̄on̄ ye bechye akap ntá Mandem ke
óntik be n̄ti manó ábè n̄ti eti enyin̄ ene ók̄á yi,

24 d̄o akap aywe ndũ neb̄het ane bo báchyè akap,
dók k̄pík ke m̄ambák eȳon̄ ém̄ot ne yi ke ómp̄etnsem
on̄chye akabhe ywe ntá Mandem.

25 “Mbák mmu abh̄on̄ ndak ne w̄o, antí w̄o, dók
temerí yi ayak m̄ansokori ndak wu, m̄ambak eȳon̄
ém̄ot. Mbák óbh̄íkí ke n̄o, mpok ámf̄éét, yi and̄ok

ntá ntaḡá manyé ne wə, afyé wə amə yi, ne yi anchye wə ntá bo mbĩḡ nku, ne bó mámfye wə ekerékenəḡ.

²⁶ Diḡí be mbák émfákárí enyu eyə, əpú fu wawak kpaté ənchye ákwə ywe ankem, yěnyĩḡ kerəp.”

Yesu átəḡ ḡti berwəp

²⁷ “Bǎríḡi ndü ebhé Moses érəm be, ‘Mmu abhíkí bhəḡ bekwen berwəp.’

²⁸ Ke nchí ghati bhe be, yě agha ane afyé amík aməet ngərə, ambəḡ nkaysi bebhəere ne yi, anəḡ akwen berwəp ne ngərə wu ndü nti eni.

²⁹ Mbák nyésé ene nemət néto wə ndü bebú, feré nə gəep. Eri be óném epókóməet eye émət echa wə berəḡ ambi beku bebú, mánsət mməet eye nkem mámesə amem nepĩḡo.

³⁰ Ne mbák awónem ywe átə wə ndü bebú, kpat wú gəep. Eri be óném epókóməet eye émət echa wə berəḡ ambi beku bebú, mánsət mməet eye nkem mámesə amem nepĩḡo.”

*Enyĩḡ ene Yesu atəḡə ḡti awáy nebhay
(Mk 10.11-12; Lk 16.18)*

³¹ “Ebhé Moses epet érəm be, ‘Yě agha ane áro ngərə ywi ndü nebhay, abhəḡ bechye yi ekáti ndu betəḡ be awáy nebhay.’

³² Ke enyĩḡ ene nchí ghati bhe chi be, yěntiki mmu ane áro ngərə ywi ndü nebhay ené ngərə ábhíkí kwen berwəp, aku ngərə akwen berwəp, ne yěntiki mbakanem ane ábháy ngərə ane ápét apu ekerénebhay, akwen nkwo berwəp.”

Yesu átəḡ ḡti neyiki

33 “Bārīñi ndü ebhé Moses épét éghàti nyaka bachĩmbi bheka be, ‘Ké fyé bariēp bekü enyīñ ené ðbhíkí bhəñ nti bekü yə. Mmu abhəñ bekü enyīñ ene yi áyíkí bekü ndü nnyén Mandem.’

34 Ke nchí ghati bhe be mmu abhiki bhəñ beyiki wáwák. Mmu abhiki bhəñ beyiki ambīñi mfay, mbənyune mfay chi bechókó Kefō Mandem.

35 Mmu abhiki bhəñ beyiki ambīñi mmik mbənyune mmiki ne achi mbə enək ene Mandem ásiki bekak are. Ne mmu abhiki bhəñ beyiki ambīñi Yerúsalem, mbənyune chi etək eremé Mfō ywese.

36 Ké yiki əmbīñi ntí ywe mbənyune əbhíkí bhəñ betəñ bekü ekaká emene émbák pépép, ne əbhiki bhəñ betəñ bekü yə embak pyə.

37 Mbák ónká bekü enyīñ, dem be, ‘Ee’. Mbák əbhíkí ka bekü enyīñ, dem be, ‘Ae’. Yěntiki enyīñ ene echa eyə, éfù chi ntá mbámbe.”

*Yesu yi be ebhiki ri bekeme bebú amfay bebú
(Lk 6.29-30)*

38 “Bārīñi be ebhé Moses érəm be, ‘Mbák mmu achónťi nyésé nti mánychónťi eni nkwo. Ne mbák mmu áfééré nényén nti, bábhəñ beferē eni nkwo.’

39 Ke nchí ghati bhe be, mbák mmu akü wə bebú, óké keme yi. Mbák mmu adēp wə atá ndü ebhe awónem, tón yi ebhe échák nkwo.

40 Mbák mmu äyən bekü manyé ne wə be ánsót nkú ye, kpik chyě yi nde ye nkwo.

41 Ne mbák ntemé nenu anyéré wó be əmpəkə ntu ywi əndək ne yi nekǎ ntay * nemət, dók ne yi nekǎ batay apay.

* **5:41** Ntay nemət: Ntay chi “Mile” ndü eyəñəndik.

⁴² Mbák mmu aníjǐ wə enyǐŋ ene óbhónó, chyě yi yə. Ne mbák mmu atwə ntá ye be ómpúo yi enyǐŋ óké nisi bekə nə.”

Yesu yi be mmu abhəŋ bekəŋ bo abhen bápábhé yi (Lk 6.27-28, 32-36)

⁴³ “Bǎrǐjǐ ndǔ ebhé Moses érəm be, ‘Ōbhón békəŋ mmǔ etək eye, ómpap mmu ane ápábhé wə.’

⁴⁴ Ke nchí ghati bhe be, kəŋ ka bǝmpap abhekə, mǎnik nəkə mməet be Mandem ankwak bǝ abhen bǎchyě bhe esəŋri.

⁴⁵ Mbák bǎkǔ nə, bo bǎghə be bǎchí bǝ etayeka mmu achi amfay. Bǎké ghəkəntik be yi áto mmok ntá yěntiki mmǔ bebú ne yěntiki mmǔ ndíndí. Mandem áto manyiep ntá yěntiki mmu ane ákǔ enyǐŋ ene yi áyàn ne mmu ane ápú kə enyǐŋ ene yi áyàn mmu wu ankə.

⁴⁶ Mbák bǎkəŋ chi bǝ abhen bǎkónó bhe, ntiki nsáy bǎbhəŋ? Yě chí bakǔ bebú mbə babhebhé nkábhénti bakəŋ bǝ abhen bǎkónó bhə.

⁴⁷ Ne mbák bǎkaka chi bǝ abhen mǎnyie ne bhə, nó bǎkə yi? Yě chí bǝ abhen bápú bo Israel bǎkǔ nə.

⁴⁸ Bǎbhəŋ ye bebhak chak ndǔ babhi ankem nkúbhé mbə enyǔ Etayeka Mandem mfay achi chak ndǔ babhi ankem!”

6

Yesu atəŋ enyǔ mmu ábhónó bekwak mmu ane eyi epu

¹ Yesu arək ambi berem be, “Sət ká mpok be yě mmu ywəka áké kə beri ebhen Mandem áyàn yi ankə besi bho ndu betəŋ mməet. Mbák mmu

anku nɔ, apú bhɔŋ nsáy ane Etayeka Mandem mfay áchyè.

² “Yěntiki mpok ane óchyè enyiyi ntá mmu ane eyi épyú, ké dep akánkán mbɔ bɔ abhen bákù menyiyi chi be mángó bhɔ. Bákù nɔ amem bekeré nenikímmet ne ndu mántítok be bo mámbiti bhɔ. Diŋí ká be nebiti ane bo bábiti bhɔ chi awap akap ankem ané bɔ mǎnán bábhóŋó.

³ Mbák óchyè mmu enyiyi mbɔnyune eyi épyú, ku nó enyune yě mmu apu riŋi enyiyi ene ókù.

⁴ Eri be ónká beri bhésé bhésé ne chɔŋ Etaye Mandem mmu ághò yěntiki enyiyi ene mmu ákù bhésé bhésé ankap wɔ.”

Yesu atóŋ enyü bo bábhóŋó menikmmet

⁵ “Yěntiki mpok ane mǎnikmmet, bǎké ku mbɔ bɔ abhen bákù menyiyi chi be mángó bhɔ. Bákɔŋ bete amem bekeré nenikímmet ne ndü manyé mbi ke manikmmet bé mángó bhɔ. Diŋí ká be, neghó ane bo bágghò be bɔ mǎnikmmet, chi awap akap ane mǎnán bábhóŋó.

⁶ Mpok ane mmü yweka áyàn menikmmet, áchwé anywóp, ebhak ene yi ábhak aywinti, antiép mbĩnywɔp anikmmet ntá Mandem Eta yeka mmü bápú ghɔ ne amík. Mbák mmu aku nɔ, chɔŋ Etayeka mmu ághò yěntiki enyiyi ene mmu ákù bhésé bhésé ankap yi.

⁷ “Mpok mmu yweka ánikmmet, áké rem beyǎ menyiyi ebhen bébhíkí bhɔŋ ntí ne nnet, mbɔ bɔ abhen bápú bo Israel bákù. Bákù nɔ mbɔnyune bákaysi be beyǎ kepi ke kékù Mandem angok nenikímmet enap.

8 Bǎké bhak mbə bhó. Bǎpεε nɪkmεεt, Mandεm Etaye ka anan arɪŋi enyɪŋ ene bǎyan.

9 Enyu ene kě bǎbhóŋó menɪkmεεt:
‘Etayeεε, wə mmu óchí amfay:

Ku bo mánychyé nnyén εna kenókó;

10 ku bé mandə wə əmbak Mfə wap;
ne be mánkú nókó chí menyɪŋ ebhen óyan bo manku
fá amik,

mbə enyũ echí awu amfay.

11 Chié bhεε nenyíé enen εchəŋ;

12 Ūmfoŋori bebú bhεε,

mbə enyu séfónórí bo abhen bákú bhεε bebú.

13 Ne óké ka sénchwe ndũ nemə enen néku
sénkwén ndũ bebú,

ke feré bhεε ndu amə mbúmbu.’

14 “Mbák ómfónórí bo abhen bákú wə bebú, chəŋ
Etaye Mandεm mmu áchí amfay nk wə amfoŋori
wə.

15 Ke mbák əpú foŋori bo abhen bákú wə bebú,
Etaye Mandεm Mmu achi amfay apú foŋori wə.”

Yesu atəŋ ɛti netarénsay

16 “Yěntiki mpok anε bǎtət nsay ndu menɪkmεεt
ntá Mandεm, besí ebheka béké bhak mbə bǔ abhen
enyɪŋ ɛsəŋori bhə. Bǎké bhak mbə bǔ betábhá.
Bágwət besí bhap chi be bo mángó be bə bachi ndũ
netarénsay. Dɪŋí ká be, neghó anε bo bǎghə be bə
bǎtət nsay, chí awap akap anε mǎnánj bǎbhóŋó.

17 Ke mpok óbhak ndũ netarénsay, sə besí bhε
watí, ómpák ntí.

18 Mbák ónkú nə, bo bápú rɪŋi be əchí ndũ
netarénsay, ke Etaye mmu bápú ghó ne amik ʔrɪŋi.
Ne chəŋ Etaye mmu ághə yěntiki enyɪŋ ene mmu ákú
bhésé bhésé ankap wə.”

*Yesu atónj ěti keřǎ mmik
(Lk 12.33-34)*

¹⁹ “Bǎké sǎt keřǎ nkáp ne keřǎ menyij bechak mǎmbure fá amik. Fá amik, kengǎk ne mfárékánj bǎchǎnti, ne baghéř bǎwǎy eket mámpǎkǎ yěntiki enyij.

²⁰ Enyij ene yěntiki mmu ywεka ábhǎjǎ beke chi be, ansǎt keřǎ nkáp eki ne keřǎ menyij bechak ambure amfay ntá Mandem. Aré, kengǎk ne mfárékánj bǎpú kway bechǎnti bhǎ ne baghéř bǎpú kway bedak eket mángéř wú.

²¹ Ebhak ené nkáp aywe áchí, aré kě nti ene nkwo nébhak.”

*Yesu atónj be amik áchí mbǎ erǎjǎ ene ékǎ mmu
ángǎ mbanj
(Lk 11.34-36)*

²² “Amik áchí erǎjǎ ene ékǎ mmu ángǎ mbanj. Mbák mmu abhǎnj amik ariari, ághǎ andijǎ yěntiki enyij ene yi ákǎ.

²³ Ke mbák ápú ariari, mmuet ye nkem ábhák chi amem ejuri. Ke mbák erǎjǎ eye égirigíri, nó ejuri ene ǎchí are eya echa.”

*Enyij Yesu atónjǎ ěti Mandem ne menyij mmik
(Lk 16.13, 12.22-31)*

²⁴ “Yě mmu apu kwáy betok bachi bati apay ndǎnj amǎt. Mbák ámbǎnj bachi bapay, ákǎnj amǎt ancha anefú, mbák éřpú nó, áchye kenókó ntá amǎt, ambyák anefu. Mmu apu kwáy betok Mandem antok nǎkǎ menyij mmik.

²⁵ “Nó kě nchí ghati bhe be, mmu áké bhǎnj basémé ěti nepém eni andem bé, ‘Chǎnj nyíe yi? Chǎnj

nyú yi? Chəŋ mfyé yi?’ Nεpém nkwa nébhíki cha nenyíé? Nεpém nkwa nébhíki cha ndené?

²⁶ Yini ká kenεn. Képu kwan nenyíé ne képu fεε mbwət εbhi kembay ndü betεm. Yě nɔ, Etayεka mmu achi amfay achyε kɔ nenyíé. Băbhíki rini be băchá kenεn-ε?

²⁷ Ne ntiki mmu ywεka basémé ákway beku nεpém eni nénsap yě chi mandú ninihini, nencha enyu εεbhəŋɔ bebhak?

²⁸ “Ne ndaká yí băbhəŋ basémé εti ndεn ενε béfyé amεet? Yini ká enyü bəchuchu abhεn bachi εbhi bágò. Bápú ku betik ne bapu ghoko ndεn.

²⁹ Ke nchi ghati bhe be, yě chí Mfɔ Sólomon mmu ábhóŋɔ nyaka beyă keném, abhíki bhəŋ nyaka ndεn ενε eri mbɔ yě chuchu amət.

³⁰ Mandεm ké ághókó tákɔ ne beri εbhi, tákɔ anε ákway bebhak εchəŋ, mbúré angwəsi, mámfyé angó. Băkáyisi bé be ké Mandεm apu kwáy békwak mámbón ndεn béfyé amεet ké? Neka eneká ne Mandεm négúpsi necha!

³¹ “Băké bhəŋ ye basémé, mändεμε nɔkɔ be, ‘Chəŋ sényie yi? Chəŋ sényú yi? Chəŋ sémfyé yi?’

³² Menyini εbhεn mεnkεm ké bɔ abhεn bápú bo Israel básíki nti are. Ke Etayεka mmu áchi amfay arini be băbhəŋ bébhəŋ menyini εbhεn mεnkεm.

³³ Yă yé ka mbi befye ntí berɔ Mandεm ámbák Mfɔ ywεka, mámfyé ntí beku chi yěntiki enyini ενε yi áyən bo manku, ne chəŋ yi anchyε bhe menyini εbhεn mεnkεm nkwa.

³⁴ Băké bhəŋ ye basémé εti nywəp εnen mbúré. Chəŋ mbúré antwɔ ne ayi barak anε mmu afyé ntí

are. Bǎké sət besəŋəri bechak mǎmáká ndü ebhen echəŋ.”

7

*Yesu atəŋ bé bo bǎbhíkí bhəŋ bétəŋ bati
(Lk 6.37-38, 42-43)*

¹ “Bǎké tǎŋ bati kéká mántəŋ be nkwo.

² Mmu áké tǎŋ nti mbənyune, enyu ené ótəŋ nti enyu yə ke Mandem átəŋ wə. Enyü óyènti ónchye nti, nkúbhé enyu yə ke báyènti mánychye wə.

³ Ndaká yí óyìŋi móěnyìŋi ane achi anyese nti, ené ópú fyə ntí ndü nkəkónək ane achi wə anyese?

⁴ Ná óghàti nti be, ‘Manó, dǎ me mféré móěnyìŋi ane achi wə anyésé,’ ené nkəkónək achi wəmbəŋ anyese?

⁵ Wə mmü betábhá, feré kpík nkəkónək ane achi wəmbəŋ anyese, ke óngə mban sayri befere móěnyìŋi ane achi amem nyésé manóywe.

⁶ “Bǎké sət menyìŋ Mandem mánychye ntá bǒ abhen bǎbhíkí bhəŋ mpok ne yi. Báchí mbə mmú. Mmu áké sət menyìŋ Mandem ányché ntá bo abhen bábyak bhə. Báchí mbə bakók. Mbák mánychye bakók enyìŋi nkáp, básət mányəp chi ndü ntəp. Ne mbák mánychye mmú menyìŋ Mandem, äyibhiri mməet antoko bhe anət.”

*Bép, chəŋ mánychye wə
(Lk 11.9-13)*

⁷ “Nik mməet èti enyìŋ ene óyàŋ, chəŋ Mandem anchye wə. Yán, chəŋ óngə. Dəp nekək, chəŋ mánene ntá ye.

⁸ Kε nɔ mbɔnyune yěntiki mmu ane ánikmæet ěti enyij ene yi áyàŋ, Mandem ächye yi. Yěntiki mmu ane áyàŋ enyij, äghɔ yɔ. Yěntiki mmu ane ádébhé nekok, mánene ntá yi.

⁹ Bě bachĩbhɔ, mmu ywεka ane mbák mɔywi ámbép yi bret, ansɔt chi ntay anchye yi, chi agha?

¹⁰ Mbák ámbép wɔ tansi, ächye yi nnyó ke?

¹¹ Mbák be bɔ bebú, bǎbhɔŋ nti bechye berítí menyij ntá bǔbhεka, bǎkáysí be Etayεka mmu achi amfay ke anɔk bebhɔŋ beyǎ ekɔŋ ndu bechye berítí menyij ntá bɔ abhen mǎnikmæet ke?

¹² Yěntiki mmu ywεka ánkú ye ne batĩ mbɔ enyũ yi ákway beyaŋ be bo manku ntá yi. Mbák mǎnkú nɔ, étɔŋ be bǎkù menyij ebhen Moses ne baremé kepĩnti bághàti bhese amem basiŋí amap.

¹³ “Nyũbhá ané mmu áfæet aré bechwe ndũ Kεfɔ Mandem áchĩ mábhérí. Nyũbhá ané mmu áfæet are andɔk anchwe ndũ mbĩ nεwú ánéné mmæet ne mbi wu áchik, ne échĩ wikirik befæet are. Ekε bo abhen báfæet are baya. Fæét yé ka chi ndũ nyũbhá ane achi mábhérí.

¹⁴ Fæét yé ka ndũ nyũbhá ane achi mábhérí mbɔnyune wú ké mmu áfæet aré anchwe ndũ mbĩ nεpém. Mbi wu ábè mmæet befæet aré, ne bɔ abhen báfæet are babhiki ya.”

*Yěntiki enɔk ne eyi bakaŋ
(Lk 6.43-44)*

¹⁵ “Sɔt ka mpok ne bɔ-nsé abhen bárəm be báchĩ baremé kepĩnti Mandem. Bákɔt ngepti be báchĩ bághónmém, ke sayri sayri, báchĩ chí nkwo ene nsay ánu yɔ.

16 Chəŋ məndiŋi enyũ bó báchí ndũ bepiŋ ebhap, nkúbhé mbə enyũ mmu áriŋi enək ndũ kepeɛ eki. Bápu rəŋ ndũ támfán mánkók nepi. Ne bápu rəŋ ndũ nnet áronóri mánkók bakwa.

17 Enyu yə ke échí ne erítí enək. Enyu chi berítí kepeɛ, epu kway menyu bebéptí kepeɛ.

18 Ne ebéptí enək enyu chi bebéptí kepeɛ, épú kwáy ményú berítí kepeɛ.

19 Bákət yěntiki enək ene épú nyu berítí kepeɛ, mámkpəti, mansəŋ ango.

20 Baremé kepinti nsé bachi mbə menək ebhen bepu nyu berítí kepeɛ. Bəriŋi bhə chi ndũ bepiŋ ebhap.”

*Bakoŋo Yesu abhen tetep
(Lk 13.25-27)*

21 “Puyě yěntiki mmu ane ábhini me be, ‘Acha, Acha’ kě áchwè ndũ Kefě mfáy. Mũne ákà enyiŋ Etaya mmu achi amfay áyan ke áchwe are.

22 Ndũ nywəbhé manyé, chəŋ beyá bho mándem ntá ya be, ‘Acha, Acha, pú séghàti nyaka bho Eyəŋ eye ndũ nnyén ena? Pú sébòk nyaka befónó bebúbəbə ndũ nnyén ena? Ne sékà nyaka menyiŋi maknkay ndũ nnyén ena!’

23 Ke ndũ nywəp enə chəŋ ngati bhə bhə, ‘Mbíkí riŋi be wáwák. Fǎ ká me besí, be bakǎ bebá.’ ”

*Menyũ batě beket bati apay
(Lk 6.47-49)*

24 Yěntiki mmu ane ághòk menyiŋ ebhen mǎrèm, ankə mbə enyũ ndémé, achí mbə ndiŋindak ane até eket ndũ setárebhé.

25 Ἐτι γὰρ, γῆνδου manyiep ákwéné tontó, ne manyén ájwí, agboko, babhúep atañatan anu, eket eyo éke kwen. Ἐke kwen mbonyune mbonyóket até yó ndũ setárebhé.

26 Κε mmu ane äghok menyih ebhen mǽrèm, yi κε κη mbó enyũ ndémé, achí mbó echihĩtĩmu ane até eket ndũ šsiép.

27 Eso étwó nókó, manyiep akwen tontó, ajwi, ataka ebhi, babhúep atañatan ánú, eket eyo ébáy mmæt amik juu!

Yesu atòn mbó mmu ane árèm émbak chi enyu γὰρ

28 Yesu ánánjá nókó berem menyih ebhen yi átòn, bõ mankem abhen báchí are bábhák maknkay tontó šti eyi enyũ ene yi átòn.

29 Atòn nyaka mbó mmu ane árèm emay, puyš mbó batòn ebhé Moses.

8

Yesu abú mmu ebhanákwa

(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)

1 Yesu ánánjá nókó menyih ebhen yi átòn, aró njie asep amik. Beyä bo bábhó bekonjo yi.

2 Bápéere yiní, mmu ebhanákwa amot atwó akwen yí bekak abho berem be, “Acha, mbák okon, škway beku me ntañ.”

3 Yesu anyabhe awó atak yi arem be, “Nkon beku wó óntán, neme ene némay.” Témté wu, atañ.

4 Yesu arem ntá yi be, “Ké ghati yš mmu menyih ene éfákárí, κε dók ntá nchiakap Mandem be yi angó be ebhanákwa ye émay. Anánj ámbýó wó, óndok, onchye ye akap ntá Mandem békónjo ebhé Moses.

Chəŋ eyə émbak enyih ene étəŋ bo be ebhanákwa ye emay.”

*Yesu abú mməbetok münti batemé nenu Rom
(Lk 7.1-10)*

⁵ Yesu afa are rón Kapənaum. Agháká nókó aré, mmu amət ane áchí münti eká batemé nenu Rom besa betay arək ntá Yesu, abho menikmuet ntá yi,

⁶ andeme nəkə be, “Acha, mməbetok awa achí anywóp bínírí ne beyă bebe.”

⁷ Yesu akeme yi be, “Chəŋ ntwə nkə yi antaŋ.”

⁸ Ke münti batemé nenu wu arem be, “Acha, mbíkí kway mmu ane ótwó eket eyi. Chié chí eyəŋ, chəŋ mməbetok wa antaŋ.

⁹ Nchí rem nə mbənyune menkwó mbəŋ bə abhen, mbák mángátí me nkə enyih, mbəŋ beghok bhə. Ne mbəŋ nkwo batemé nenu antene ya abhen mbák ngati bhə enyih, bábəŋ beghok mé. Yəntiki mmu wap ane ndémé be, ‘Dók’, áron, ne yə agha ane ndémé be, ‘Twó’, átwə. Ne mbák ngátí mməbetok awa be, ‘Kə enyih ene’, abəŋ bekwə yə.”

¹⁰ Yesu ághókó nəkə nə, abhak maknkay tontó. Ayibhiri mmuet, arem ntá bə abhen bákəŋə yi be, “Dihí ká be mbíkí re ghə yə mmu Israel amət ane ábhəŋə nekə ne me enyu ené.

¹¹ Dihí ká be beyă bo báfú chəŋ bebəŋ menkem mántwə manchəkə ne Abraham ne Aisek ne Jekóp ndü menyie epă ndü nebħere kefə mfay.

¹² Ke chəŋ mánten bo abhen bábəŋə nyaka bebhak ndü nebħere Kefə Mandem nefi ndü ejuri. Aré, mámbak ndü kebəŋ ne nenyie ámén.”

¹³ Yesu ayibhiri ye mmuet arem ntá münti batemé nenu be, “Petnsem anywóp, yəntiki enyih

εchi mbə enyu ónokó.” Nkúbhé mpok anε Yesu árəm nə, mmǝbetok wu atan.

*Yesu abú beyǎ bǝmame
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)*

¹⁴ Yesu arək achwe eket Píta, aghó nnə ngərə ywi bháré ne mbúép amǝet.

¹⁵ Arək yi nékúmǝet atək yi ndü awə. Mbúép wu ámay. Afate akǝ nenyíé abho mεne Yesu.

¹⁶ Egháká nókó beku, bo bǎré sət beyǎ bo abhen befónó bebúbεbε bésǝηəri bhə mándək nəkə ntá Yesu ne bhə. Yesu are sət chí eyǝηónyu eyi amboko nəkə befónó bebúbεbε be méndó bho, ne ambu nəkə bǝmame.

¹⁷ Yesu akǝ mentyiη ebhen ntá bho be enyiη ene ndεmekεpǝnti Aisáya árémé nyaka řti yi émfú tetεp. Aisáya arem nyaka be, “Asət mame ayεεε ne apəkə besǝηəri ebhesé.”

*Enyǎ nepém nkoηo Yesu nébhónó bebhak
(Lk 9.57-62)*

¹⁸ Yesu ághó nókó beyǎ bo ndü bǎtwó bákábhé yi, aghati baghək abhi be, “Sémpé ebhě manyu éne awu.”

¹⁹ Ntəη ebhé Mandεm amət arək yε ntá Yesu arem be, “Ntəη, chəη nkoηo wə yěntiki ebhak ene órəη.”

²⁰ Yesu akεmε yi ne nekay be, “Besəp bebhəη babhok, kenεn kébhón manyay, ke Mε Mmu mfú ntá Mandεm mbíkí bhəη ebhak besəη ntí.”

²¹ Nkoηo Yesu achak arək ntá yi arem be, “Acha, dǝ kpík ndók mbémé Etaya.”

²² Kε Yesu akεmε yi be, “Koηó mε. Dǝ bawú mámbémé ngú wap.”

*Yesu akw mbúép atañatañ akwen chák
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)*

²³ Yesu arək achwe amem áchwí ne bakoño bhi ndu bépe berəñ ebhě manyu echak.

²⁴ Ndũ bārəñ, bápére ghó mbúép atañatañ ábhó menu, mpérényen ebho bedep áchwí, manyier anchwe nəkó amem. Yesu abhak ndũ kenó.

²⁵ Bakoño bhi bārók mañeme yi barem be, “Acha, pemé bhese, sétwə gu anyén!”

²⁶ Yesu arem be, “Bächáy yi? Neka eneka négupsi necha!” Afate ye asáy mbúép ne mpérényen, nnyén nekwen tiii.

²⁷ Bábhák maknkay tontó, babho berem be, “Ntiki enyũ mmu né? Yě chí mbúép ághòk yi, mpérényen éngok yí!”

*Yesu akw befónó bebúbebu béró bōbati apay
(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)*

²⁸ Yesu arək aghaka atú mmik bō Gerása ebhě manyu echak. Bō bati apay abhen befónó bebúbebu bésəñori bhə, báfú ndũ nebhuéré manem ané bó báchəkó are, bátémeri yi. Bághə nyaka bo, mántoko bhə anet. Ekú bo keperε fuet atú wu.

²⁹ Nεghó ane bághó Yesu, babho bebik mándeme nəkó be, “Mmə Mandem, əbhəñ ntiki ndak ne bhese? Ɔtwə bechye bhese ntəmsi ené mpok abhiki re kway?”

³⁰ Ereme nkwó bakók ányie nyaka kekwt ne nebhuét wu.

³¹ Befónó bebúbebu ebhen bésəñori bhə bébhó menik Yesu mmuet be, “Mbák əbòk bhese, tó bhese chí ndũ nkwo bakók wu.”

³² Yesu aghati befónó bebúbebu bhə be, “Dók ká.” Béfú bōbhə amuet, berək, bechwe ndũ nkwo

bakók. Bakók ankem bápókóri básep ndũ nkoko-njie dúgúdúgúdúgú bágúre anyén.

³³ Bõ abhen bábhabheri bakók, bágó nókó nɔ, bábúé, bápók ndũ etək ene echi kekwoɔ, baghati bho yěntiki enyij ne enyũ éfákárí ne bõ abhen befónó bebúbebu bésòhəri nyaka bho.

³⁴ Etək enkem émóko témté erək étéméri Yesu. Mánik yi mmuet be ándó atú etək eyap.

9

Yesu abú mbéntí (Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

¹ Yesu áfá nókó atú Gerása, arək, asət áchwí apé nnyén, apetnsem Kapěnaum, etək ene yi áchòkɔ.

² Bõfú bátwó ne mbéntí amət ane bápókó ndũ bekpaka ntá yi. Yesu ághó nókó enyũ neka enén bábhónó ne yi be abhəŋ betəŋ bebu mmu wu, arem ntá yi be, “Mówa, óké chay, mfónórí bebú ebhe.”

³ Ekɛ mbək batəŋ ebhé Mandem abhen bachi are bábho berem ne mmuét eyap be, “Arem kpát mbɔ bhé achi Mandem! Mandem aywinti kě ákway befónórí bebú mmu!”

⁴ Yesu arinjɪ nkaysi yap, abhép bho be, “Ndaká yí bákaysi bebépti menyij?”

⁵ Enyij ene échí wikirik chí ene? Berem be, ‘Mfónórí bebú bhe,’ ke chi berem be, ‘Faté kɔ?’

⁶ Ke chəŋ nkɛ mändinjɪ be, Me Mmu mfú ntá Mandem mbõŋ betəŋ fá amik befɔŋori bebú bho.” Arem ntá mbéntí wu be, “Faté, pókó bekpaka bhe gure!”

⁷ Mbéntí wu afate kperɛp, agure.

8 Bo bághó nókó enyiyi ene efakari, bábhak maknkay tontó, babho bebíti Mandem mmú áchyé nkwā enyū betan ebhə.

*Yesu abhiyi Mátio be ámbák nkoŋo ywi
(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)*

9 Ené Yesu áró ebhak ene yi ábú mbéntí ákò, áróŋ, aghó mbebhé nkabhénti amət chəkə amem ekerébetik eyi. Aka nnyén be Mátio. Abhiyi yí, arem be, “Twó, bhák nkoŋo wa.” Mátio afate, abho bekoŋo Yesu.

10 Étaré nókó, Mátio abhiyi Yesu eket eyi. Anak mamæere bhi ne babhebhé nkábhénti bachak, ne bakū bebú bachak. Yesu, achəkə anyie nəkə nenyíé ne bhə, ne bakoŋo bhi nkwā.

11 Bõnkwā Fárisi bághó nókó ndū Yesu ányie nenyíé ne bhó, bábhó bebhep bakoŋo Yesu be, “Ndaká yí ntəŋ yweka ányie nenyíé ne menyū bõbhen?”

12 Yesu ághók enyiyi ene bárèm, akeme bhə ne nekay be, “Bõ abhen bápú me, bápú yan ngan. Bõ mame ke báyaŋ ngan.”

13 Arémé nókó nó, arək ambi berem be, “Dók ká, mãnu beriyi enyiyi ene Mandem árémé. Arem be básiyi be, ‘Enyiyi ene mǎyaŋ chi be bo mángó ntínso ne bati, puyě chi akabhénya.’ Mbíkí twə bebhiyi bõ abhen bakaysi be bachi chak besí Mandem be mámbák bakoŋo bha, ntwə bébhiyi chi bo babábabú.”

*Bábhép Yesu ěti netarénsay ndū menikmæet ntá
Mandem
(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)*

14 Mbək bakoŋo Jōn Njwiti bārók ntá Yesu bábhép yi be, “Ndaká yí besé ne bōnkwo Fárisi sétare nəkō nsay ndu menikmæet ntá Mandem, ke bakoŋo bhe bápú kɛ nɔ?”

15 Yesu akeme bhó be, “Bákáysí bé bo bákway bechəkō nsónso ndū epá nebhay ené mbäyngoré abhæt ne bhɔ? Nsé! Ke mpok ätwò ane báferε chɔŋ mbäyngoré ntá yap. Ne chɔŋ mäntare nsay mpok yɔ.”

16 Yesu arək ambi berem be, “Yě mmu apú kway besot ebhókónden nkɔ anchók mbok ndū esí nden? Mbák mmu ankɛ nɔ, ebhókónden nkɔ éŋàti, enkɛ mbokó nden áchik ancha esí mbok.

17 Ne ntá bo abhen báfyε mmém ndū bebhă nkwobhanya, bápú fyε mmém bakɔ amem ebhă nkwobhanya ene esi. Mbák mánká nɔ, ebha ésen, enchɔŋɔ, ne mmem andək amik. Báfyε mmem bakɔ chi ndū ebhă nkwobhanya ene ekɔ. Mbák mánkɛ nɔ, mmem apú rɔŋ amik ne ebha epu sen enchɔŋɔ.”

Yesu aŋeme mmō münti
(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 Ené Yesu abhæet beghati bhɔ menyin ebhen, bápére ghɔ münti bo Israel amot arək akwén yi bekak, abho berem be, “Eta, mówa agu néne. Chí môngoré. Nnikmæet, twó nyanjá amɔ yi amæet, ne chɔŋ ampætsem ndū nepém.”

19 Yesu afate ne bakoŋo bhi bábho berɔŋ ne münti wu.

20 Ené bāròŋ, ngoré amot afú Yesu ansem, arək petii, atək nkokoŋ nkú yi. Ngoré wu äfère nyaka manɔŋ ndū mamié byo ne apay.

21 Ak_u nó mbonyune arem nyaka ne mmuet yi be, “Mbák ntak yě chí nkokon nden Yesu, chon ntañ.”

22 Yesu ayibhiri mmuet aghó yi, aghati yi be, “Mówa, kéchay. Neka ene ne me néku otañ.” Témté wu ngoré wu atañ.

23 Yesu afuét ye are ron ndü eket ene münti bo Israel wu. Agháká nókó aré, achwe anywóp, aghó bafé babhan ne ngémtay bho ndü bádí kebho ne beyä ewat.

24 Aghati bó mankem be, “Fú ká kpík, mone abhíkí gú. Abhare chí kenó.” Bó mankem béré way Yesu way.

25 Bõ nneréket bátén nókó bho nefi, Yesu arak kekwoť ne ngú wu, ákém yi ndü awó, mówu apetnsem ndü nepém, afate.

26 Mbok eti ndak ane ataka atú etak wu ankem.

Yesu ak_u manémámik bati apay babho begho mban

27 Ené Yesu áró nebhuet wu áròn ambi, manémámik bati apay babho bekonon yi mámbik noko be, “Mmõ Mfõ Debhít, ghó bhese ntínso!”

28 Mpok Yesu achwe anywóp, manémé amík bho bákónon yi aré. Abhép bho bé “Mánókó be mēkwáy beku mǎngó mban?” Bákéme be, “Acha, sénoko.”

29 Yesu atak ye amík ayap arem be, “Embák ne bhe mbõ enyũ mǎnókó.”

30 Amík ánéne bho témté, bapet babho begho mban. Yesu asemti bho be, “Bǎké ghati yě mmu enyiyi ene efakari.”

31 Yě nó, bárovon nókó, mángati noko bho ndü atú etak wu ankem enyiyi ene Yesu ákú ntá yap.

Yesu akw mbók abho berem kepí

³² Bõ-bhõ bati apay b́aró nókó Yesu, bõfu basot mbók b́arók ntá Yesu ne yi. Efónó ebúbw ke ékú nyaka yi ákwéné kebhook.

³³ Yesu abók efónó ebúbw yõ. Eró mmu wu, abho berem kepí témté. Beyã bo abhen bachi aré, babhak maknkay, b́abhó berem be, “Sébhíkí re ghó ene enyu fá amem etók Israel.”

³⁴ Ke bõnkwõ F́arisi b́aré rem chi be, “Chí mfo befónó bebúbeww ké áchyé Yesu betan b́ebok befónó bebúbeww.” *

Yesu aghõ bho ntinso

³⁵ Yesu ákò nyaka amem betók begho ne ndũ bõbetók, antan nãkõ bho amem bekeré nenikímwet bo Israel. Ne angati nãkõ bho Mbok Nd́indí eti Kefõ Mandem. Abù nyaka bo abhen b́arõn ntá yi ne mame menyu ne menyu.

³⁶ Yesu ághó nókó ndũ ngémtay bho bátwò ntá yi, aghó bhõ ntinso mbõnyune báchi ndũ esõjõri, kebhõn nkwak, mbõ b́aghõnõmén ane ábhíkí bhõn mbabheri.

³⁷ Yesu arem ntá bakojo bhi be, “Mbuot béfére ebhi aya, ke bakũ betik b́abhíkí ya.

³⁸ Ník ye ka mmwet ntá Mandem mmu achi mbõjõnkí bé ántó bakũ betik mamfere mbwõt ebhi.”

10

Yesu ayap bõbati byo ne apay be mámbák bõnto bhi

(Mk 3.13-19; Lk 6.12-16)

* **9:34** Ndõn ane apu ndũ mbók basin amen tesáy.

¹ Έwak έμoτ, Yesu abhιηι bakoηo bhi bati byo ne apay, achye bhə betaη bέbók befónó bebabebə ne ndü bέbú mame menyu ne menyu.

² Manyén bönto Yesu bhə bati byo ne apay achi be: Ane mbi abhak Símun. Nnyén eni néchák nébhak be Píta. Achák abhak Andru, manó Píta. Ne Jems ne mǎmáyi Jǎn, bǎ Sebedi.

³ Báchák bábhák Fílip ne Batolómyo, ne Tómás, ne Mátio mbebhé nkabhénti, ne Jems mmǎ Alfeyos, ne Tadios.

⁴ Ne Símun, mfyě-betaη ndü barakátok, ne Júdas Iskariot mmu átí nyaka Yesu.

Yesu ató bönto bhi bati byo ne apay nefi ndü betik (Mk 6.7-13; Lk 9.1-6)

⁵ Yesu abhιηι böbhə bati byo ne apay aghati bhə be, “Mětò bhe nefi ndü betik. Ke báké rəη ntá bo abhen bápú bo Israel, ne báké chwe ndü yě etok Samária έμoτ.

⁶ Dók ká chi ntá bo Israel abhen bachi mbə ághónəmen ané ánémé ebhi.

⁷ Dók ká mǎngati nəkə bhə be, ‘Mpok arəp kekwoτ ane Mandem abhak ne bho mbə Mfə wap.’

⁸ Bú ká bömame, ηemé ká bawú, mǎmbu bö ebhanákwa nkwo. Bók ká befónó bebabebə be méndó bho. Nchyé bhe betaη ndu bekə menyιη ebhen nke sət nkáp. Dók yé ka kə bhə ntá bho kebhép bhə nkáp.

⁹ Mmu áké pəkó yěntiki enyü nkáp aməet.

¹⁰ Mmu áké pəkó ebhá nekə, ne yě chí nkú áchák, ne yě chí nkwobhánya échák, ne yě chí ntém. Bo bábhəη béchíe nkəbetik enyιη ene yi ábhónó bébhón.

11 Yěntiki etək ené bāchuóbhé aré, yán ká esáyri mmu ane ábhónó ekəŋ besyepti bhe eket eyi, mǎnchəkə ne yi kpáte mpok ane bǎrə etək eyə.

12 Ne chwe ane bāchwe anywóp, kaká ka bǝ abhen bachi aré mǎndem be, ‘Áfók Mandem ámbák ne bhe.’

13 Ne mbák básət bhe ne ekəŋ, ník ka mmuet be áfók Mandem ámbák ne bhə. Ke mbák bábhíkí sət bhe ne ekəŋ, ník ka mmuet be Mandem ánkém áfók ywi, kechye bhə.

14 Ne mbák bábhíkí syepti bhe ndü yě eket ne yě chi etək, kwet ka mfok ane áchí bhe bekak, mǎmfa aré.

15 Nchí ghati bhe be, ewak ene Mandem átàn bǝ mmik, chəŋ angó ntínso ne bǝ etək Sódóm ne abhen Gomóra encha bǝ etək ené bábhíkí sət bhe ne ekəŋ.”

*

Yesu aghati bǝnto bhi esəŋəri ené bábhónó bébhón
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)

16 “Ghók ká, Nchí to bhe ntá bǝ mmik mbə bǎghónómén nenti nkwə. Bák yé ka bǝ kénwáj mbə nnyó, mǎmbón bati pépép mbə bebhónó.

17 Sət ka mpok mbənyune bo bákém chəŋ bhe mǎmfye amə bǝ bati etək, mǎndep manet ayeka amem bekeré nenikímuet ebhap.

18 Chəŋ bo mánja bhe gbaka gbaka gbaka ntá bəgóbhanə ne bafə éti ya. Ne chəŋ eyə énychye bhe mbi beghati bhə ne bǝ abhen bápú bo Israel Mbok Ndíndí éti ya.

---

* **10:15** Sódóm ne Gomóra: Chi betək ebhen Mandem átó nyaka ngo áson bhə éti beyä bebú bǝbhap.

19 Mpok básóré bhe ambi ndu bétán be, báké seme be, ‘Chəŋ séndem be yi ne yě chí be chəŋ séndem ná?’ Báké səŋəri mmæet mbənyune mpok ánkway, Mandem ághati bhe enyiŋ ene bábhónó berem.

20 Nchí ghati bhe enyiŋ ene mbənyune mpok yə, menyin ebhen bərəm bépú fu be anti. Éfónó mmu Mandem etayeka átò ké ághàti bhe enyiŋ ene bábhónó berem.

21 Chəŋ manó anchye nti manó ntá böbati be mángwáy. Chəŋ mbək bachi mánkə enyumət ne böbhəp. Chəŋ mbək bhə mánte nenu ne bachi ne manə, mánkə be mángwáy bhə.

22 Chəŋ menyü bho menkem mámpap be éti ya. Ke Mandem əpeme yəntiki mmu ane áté kpírí te ndü ngwenti.

23 Etək ene bo báchyè be esəŋəri, fá ká aré áyák mändək etək écháκ. Diŋí ká be bəpú kway bekə ndü betək Israel menkem bekə betik ebha ené Me Mmu mfú ntá Mandem mbíki re petnsem.

24 “Mmǎkāti apu kway berinji enyiŋ ancha ntōŋ ywi. Ne mübetok apú cha chi-betok ywi.

25 Échí enyiŋí maŋák be mánkə ne mmǎ ekāti mbə enyu bákú ne ntəŋ aywi. Ne échí enyiŋí maŋák be mǎbetok ámbák mbə chi-betok ywi. Mbák bo bákway béchik nti kpát mámbinji me münti nneréket be Belsəbul, ná ne be böneréket? Chəŋ mánychye bhe manyén ané ábébhé áchá enə!”

*Mmu abhəŋ bécháy chi Mandem
(Lk 12.2-7)*

26 “Bǎké chay yě mmu ane ápàbhe. Yěntiki enyiyi ene bákúti, chəŋ mánene. Ne ené echi bhésé bhésé, chəŋ mánkə be bo mándiyi yə. †

27 Yěntiki enyiyi ene ngátí bhe ansem ansem, ghatí ká bho kpónórón. Ené bǎghókó ansem ansem, kó ka amfáy beket mándem be mmik nkem ángók. ‡

28 Bǎké chay bö mmik. Bákway beway chi mməet nkwa. Bábhíki bhəŋ betəŋ beka yěnyiyi ndu Efónó mmu. Mandem kě bábhónó bécháy. Yí ke ábhónó betəŋ bechye mməet mmu ne efónó mmu esəŋori amem nepingo. §

29 Pú mmu ákwáy beku bökenen bapay ne nkáp ane apu yěnyiyi? Yě nó, yě mósenen amət apú kway bekwen amik ené Etayeka mmu achi amfay abhiki riŋi.

30 Enyu yə ke échí ne bhe. Mandem aríní yě chí mpǎy bekaká emene ebhen béchí yěntiki mmu yweka anti.

31 Bǎké chay ye yěnyiyi ené bo bakway beka bhe. Besí Mandem, yěntiki mmu yweka abhəŋ menwəp tontó achá ngémtáy kenem.”

Bö abhen bachi bö-Yesu (Lk 10.8)

32 “Yěntiki mmu ane árəm kpəŋorəŋ besí bö mmik be yi achi mmu wa, chəŋ menkwó ndem besí Etaya mmu achi amfay ndü nywəp manyé, be mmu wu achi awa.

---

† **10:26** Belsebul: Mfə befónó bebábəbə akəŋ bebhesə tetep ane Mandem áyən bo mándiyi. ‡ **10:27** Yesu yi be bakoŋo bhi babhəŋ beghati bo kpónórón menyiyi ebhen yi ághátí bhə ansem ansem. § **10:28** Efónó nkwa épú gu. Mməere eyi ke águ.

33 Κε mmu anε átánǵa besí bho be yi apu mmu wa, chǵn menkwó ntaǵa besí Etaya mmu achi amfay be yi apu mmu wa.”

Mbok Yesu átwǵ ne ákǵrǵ
(Lk 12.51-53, 14.26-27)

34 “Bǵkǵ kaysi be ntwǵ fá amik chi beku bo mámbák ndu kpák ne bati. Ae. Ntwǵ chi be bo mánú ne bati.

35 Ntwǵ beku bǵ abhen babhakanem mánú ne bachi bhap, abhen baghǵrǵ mánú ne manǵ ne baghǵrǵ mánú ne manǵ maném abhap.

36 Bǵmpap báfù chi eket mbǵǵ mmu.

37 Mbák ǵkǵn etaye, ne yǵ chí máye ǵchá me, nó ǵbhíkí kway bebhak nkoǵo wa. Ne mbák ǵkǵn mǵywe ǵcha me, nó ǵbhíkí kway bebhak nkoǵo wa.

38 Mmu anε ábhíkí ka berǵkǵ ekotákátí eyi ankoǵo ndǵ bayarékak aya, abhíkí kway bebhak nkoǵo wa.

39 Mmu anε areme be abhíkí rinǵi me ndǵ áyàn be ámpémé mmǵet yi, apú bhǵn nepém enen tetep. Ke mmu anε áká bégu ǵtí ya, ábhǵn nepém enen tetep.”

Mandem ákap yǵntiki mmu anε ásǵt bakǵ betik
abhi sayri

(Mk 9.41)

40 “Yǵ agha anε ásǵt bhe sayri, ásǵt chi me. Ne yǵ agha anε ásǵt me sayri, ásǵt chi Eta mmu átó me.

41 Mbák ǵsǵt mmu sayri mbǵnyune ǵrínǵi be yi achi ndemekepǵnti wa, chǵn Mandem anchye wǵ nkúbhé akap anε yi áchye ntá ndemekepǵnti ywi. Ne mbák ǵsǵt mmu sayri mbǵnyune ǵrínǵi be ákǵ chi enyǵn ene Mandem áyàn bo manku, chǵn Mandem

anchye wə akap mbə mmu ane ákà enyih ene Mandem áyàñ bo manka.

⁴² Diñí ká be yě agha ane áchyé yě chí manyier bakwen ntá yě mmu amət ndü nkwo bəbha bhen mbənyune achí nkoño wa, diñí be Mandem abhəñ bechye yi akap.”

11

Jñn ató mbək bakoño bhi be mámbép Yesu mmü yi achi
(Lk 7.18-35)

¹ Yesu ánánjá nókó beghati baghək abhi bati byo ne apay enyih ene bə bábhóñó beka, afa nebhet yi achi ne bhə arək ndü betək Israel béchák ndu beghati bo Mbok Ndíndí.

² Mpok yo, Jñn Njwiti abhak ekerékenəñ. Aghókó nókó menyih ebhen Mpepe Mandem afyé nyaka barier be átò ákà, ató mbək bakoño bhi be mándók mámbép Yesu be,

³ “Wə ke óchí Mpepe ane Jñn árémé be átwə, ke chi be sébhəñ menoñ mmu achak?”

⁴ Yesu akeme bhə be, “Pet ka nsem ghatí Jñn menyih ebhen bəghókó bo bárəm, ne ebhen be babhəñ bəghə.

⁵ Bəghok ne bəghə be manémámik bəghə mban néne, ne bakem báfáté bákò. Bə ebhanákwa bátán ne bachókó batú bəghək mban. Bawú bápətnsem ndü nepém ne bo bəghàti bachébhəbho Mbok Ndíndí.

⁶ Eri echa ntá mmü ane ápú kwén ndü bebú eti menyih ebhen məkà.”

⁷ Ενέ bakoηo Jǒn báró báròn, Yesu abho berem ntá beyǎ bo abhen bátwò nebhuet ane yi achi eti Jǒn be, “Mpok bǎròn nyaka awu amem baso, bǎrók begho ntiki enyũ mmu? Bǎrøk begho mmu ane achi mbò ãnsómanyier ene babhúep áfòk énkwen ene ebhe, ámfok enkwen ebhe écháak ke?”

⁸ Bǎrøn nyaka amem baso begho yi? Mmu ane afyé berítí nden amuet ke? Bð abhen báfyè menyũ nden ebhò báchòkò chi amem bekírí-bafò!

⁹ Ghati ká me. Bǎrøn nyaka amem baso bégho ntiki enyũ mmu? Ndemekerpinti? Echi tetep. Ke diñi ka be mmu ane bǎghó achá ndemekerpinti. Bè bǎrók ye begho kpik yi? Bǎriñi be bǎrøn nyaka chi begho ndemekerpinti? Ke diñi ka be, Jǒn acha baremé kerpinti bácháak.

¹⁰ Jǒn ké achi mmu ane Ekáti Mandem érèm eti yi be,

‘Mandem arem nyaka be, Yini, chøn ntó mpòkòntó wa wò ambi,

be ángókó mbi ywe ke óntwò.’ ”

¹¹ Yesu arøk ambi berem be, “Nchi ghati bhe be Jǒn Njwiti acha yéntiki mmu achak, ndũ bo abhen bágú ne abhen bachi nepém. Yé nó, yé chí mmu ane apu yényiñ ndũ mpáy bo abhen mányìè Kefð mfáy acha yi.

¹² Bébhó ndũ mpok ane Jǒn Njwiti ághàti nyaka bho Eyøn Mandem beghaka echøn, Kefð mfáy kégò ne betañ ne mbøk bho mánù béchwe are ne betañ.

¹³ Jǒn ápére tó bð betik bhi, basiñ amen Moses ne amen baremé kerpinti ãrem nyaka eti Mpeme Mandem afyé bariep be áto.

14 Mbák bábhəŋ nti menoko enyih ene mĕrem, diŋí ká be sayri sayri mpok ane baremé kepinti bárémé be Eláija átwə, bárəm nyaka chi ěti Jŋn.

15 Yĕ agha ane áyàŋ beghok enyih ene mĕrəm, ántá batú ángók sayri.

16 “Chəŋ njenti mkpáká bho abhen echəŋ ne yi? Báchí mbə bŏ abhen báchókó nefsie bákù ntok. Ēka émət barem ntá abhen eka echak be,

17 ‘Sékwáy bakwáy nebhay be mǎmben nebhén ke bábhiki bhen.

Sékwáy bakwáy newú, kebho bĕ kedil!’

18 Jŋn Njwiti atwə nyaka antare nəkə nsay ndu menikmĕt ne mmem yi ke nyu. Yĕntiki mmu are rem be, ‘Ēfóŋó ebúbə echi ne yi!’

19 Mpok Me Mmu mfú ntá Mandem ntwó, nde nyie, nnyú nəkə ne bhe. Yĕntiki mmu arem be, ‘Yihí nyiĕ menyihinyié ne nyúmém wu. Mamre bhi chi babhebhé nkábhénti ne bakù bebú bachak!’ Ke diŋí ká be menyih ebhen mmu ane ákòŋo mbi Mandem ákù ke bétòŋ be nerihindak enen néfú ntá Mandem nechi tetep.”

Bə abhen bábhəŋ bétəmsi

(Lk 10.13-15)

20 Bŏ abhen báchí nyaka amem betok ebhen Yesu ákú beyă menyihí maknkay, bábhíkí tík nyaka nsem ndū bebú bhap. Ēkə Yesu abho beji bhə andeme nəkə be,

21 “Bĕ bo Korasín, chəŋ émbép ntá yeka encha! Bĕ bo Betsáida, chəŋ émbép ntá yeka nkwə encha! Mbə chí amem betok Táya ne Sídon ke nkú menyihí maknkay ebhen-ne nkə ntá yeka, mbú báfyé nden

pyɔ, mánto batwóp anti tesáy, betɔŋ be bátknsem ndũ bebú bhap!

²² Nchí ghati bhe be, ewak ene Mandem átàn bõ mmik, chɔŋ angó ntínso ne bõ Táya ne Sídɔn encha bhe!

²³ Ne bë bho Kapěnaum, bákaysi be bákway beyon mmuet, mǎnkó kpát mǎntók nebu? Nsé! Chɔŋ Mandem amese bhe amem etókó bawú! Mbɔ amem etók Sídɔn ke nkú menyiní maknkay ebhen-ne nkɔ ntá yeka, mbɔ yɔ ebhuet téé tẽ echɔŋ!

²⁴ Diní yé ka be, ewak ene Mandem átàn bõ mmik, chɔŋ angó ntínso ne bõ etók Sódóm ancha bhe.”

*Yesu yi bo mántwó ntá yi mambɔŋ neywěmuet
(Lk 10.21-22)*

²⁵ Ndũ mpok yɔ, Yesu ánikmuet be, “Eta, wɔ mmu óbhóŋó mfay ne mmik! Nchí chyɛ wɔ bakak ndũ óró menyin ebhen mémbak bhésé bhésé ntá bariníndak ne ntá bo abhen báriŋí beyǎ menyin. Onéné bhɔ ɔtɔŋ kponɔɔŋ ntá bo abhen bábhíkí riní yěnyin mbɔ mǎmbɔ.

²⁶ Eta, enyu yɔ kě wɔmbɔŋ óyáná be embak.”

²⁷ Yesu apɛt abho beghati bho be, “Etaya achyé me menyin menkem. Yě mmu abhíkí riní mmu ane Mmɔ áchí ébhíkí fuet chí Etayi. Ne yě mmu abhíkí riní mmu Eta áchí ébhíkí fuet chí Móywi ne bõ abhen yi áyábhé ndu beka bɔ mándiní Etayi.

²⁸ Twó ká ntá ya, bë mankem abhen bǎpókó menwóptí batũ besɔŋɔri ne bǎpɔp, chɔŋ nsebhe yɔ amik, nchyé bhe neywěmuet.

²⁹ Sɔt ka betik ebhen nchyé bhe, mǎngók menyin ebhen mětɔŋ bhe mbɔnyune nchí kpák ndũ epin

εϋα νε νεϋοηόμμετ νέρú με αντι. Κε ka νό chəŋ mǎmbəŋ neϋwěmμετ.

³⁰ Twó ká ntá ya mbənyune ntu áne mǎchye bhe achi fuyak.”

12

*Ενϋη babhébhe Yesu ěti nywəbhé neϋwěmμετ
(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)*

¹ Εbhíkí tat, Yesu ne baghək abhi bǎré kə mǎmfμετ nəkə amem nkǐ nchwifú ndŭ nywəbhé neϋwěmμετ bo Israel. Nsay are nu baghək abhi. Εkε bǎbho békμερ enyŭ nchwí yə, mǎnyie nəkə.

² Mbək bəŋkwə Fǎrisi bǎghó nókó nə, bǎrém ntá Yesu be, “Yíŋí, baghəkó bhe bǎkə enyŋ ene épú chak bekoŋo ebhé yeσε. Bǎkμερ nchwí ndŭ nywəbhé neϋwěmμετ!”

³ Κε Yesu akeme be, “Bǎbhíkí re pay amem Ekáti Mandem enyŋ ene Mfə Debhít ákə nyaka ne bə abhen bǎchí ne yi mpok nsay ákémé bhó?

⁴ Achwe nyaka amem ekeré Mandem, yi ne bəbhi, mǎnyíe nenyíe enen bǎchyé ntá Mandem. Békóŋo ebhé, epú nyaka chak be yi ne bəbhi mǎnyie nenyíe enə. Ndiere bachiǎkap Mandem ke bǎbhóŋó nyaka ngǎngan menyie nə.

⁵ Νε bérŋ ambi, bǎbhíkí re pay amem ekáti Moses be bachiǎkap bǎkə betik amem ekerákap Mandem ndŭ nywəbhé neϋwěmμετ ke? Εγə ékε be bó mǎnkwén ebhé ene érəm be mmu áké kε betik ndŭ nywəbhé neϋwěmμετ ke? Bǎbhíkí rem be bə bǎkε bebú.

⁶ Nchí ghati bhe be, mmu achí fá ane áchá ekerákap Mandem.

7 Mandem ághàti bhese mbò enyu échí amem ekáti yi be, yi àrèm be, ‘Enyij ene mǎyàn chi be bo mángó ntínso ne bati, puyě chi akabhénya. Mbò bĕ bǎriji ntí beyəŋ ebhen, mbu bǎbhíkí ji bō abhen békwené bépú ne bhò.’

8 Diñí yé ka be Me Mmu mfú ntá Mandem kĕ mbónó berem enyũ mmu ábhónó bekɔ ne ebhé ene éyíñí nywəbhé neywĕmɛt.”

Yesu abú mmu awə ágú ndũ nywəbhé neywĕmɛt (Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

9 Yesu arək etək écháak achwe amem ekeré nenikímɛtí eyap.

10 Mmu amət abhak amem ekeré nenikímɛtí eyə ane awə ywi ágú. Mbək bo bǎbhák aré abhen báyaŋ mbi bérém be bekwené béchí ne Yesu. Bǎbhép Yesu be, “Ebhé yeŋe érèm be épú chak bebú mmu ndũ nywəbhé neywĕmɛt ke?”

11 Yesu akeme bhò be, “Ntiki mmu yweká ane, mbák abhəŋ ághónəmən amət, ákwén nókó amem nepi ndũ nywəbhé neywĕmɛt, andə, keferə wu?”

12 Ná ne nkwəŋwaŋ mmu áchá ághónəmən tontó? Eyə étəŋ be ebhé eyeŋe épú kán mmu bekwak ntí ndũ nywəbhé neywĕmɛt.”

13 Yesu arem ntá mmu ane awə ágú be, “Nyabhé awó ywe.” Anyabhe, awó wu ápet atan, abhak mbò ácháak.

14 Bónkwə Fárisi abhen bachi aré baghə nəkə nə, báfú, bárók. Báte eyu, bati beway Yesu.

Epij ene nkɔbetik ane Mandem áyábhé

15 Yesu arinji be báte eyu ndu beway yi. Afa, arək ebhak écháak. Beyă bho bákóno yi, abú bo mankem abhen mámè.

16 Yesu asemti bhə be báké ghati bo bachak enyih
 ɛti yi.

17 Ɛfákárí enyu yə be enyih ene ndemekepinti
 Aisáya árémé nyaka émfú tetep. Mandem aghátí
 nyaka Aisáya andem ɛti yi be,

18 “Ghó ka mǎbetok wa ane njábhé. Chi Mǎnti
 wa ne mbǎn manák ne yi tontó. Chən nkə Ɛfónó ya
 émbák ne yi. Ne chən yí ankə mǎngati manéréket
 bǎ mmik ankem be chən yí ampeme bhə.

19 Apú bhak mbə mmu ane ánù be bo mángók yi.
 Apú bhak mbə mmu ane bághok eyəh eyi nefi.

20 Yí apú syep nkóré-tákó ane abho bewəsi, arəp
 chi bégu. Ne apú neme erónó ene bawet amay
 amem, éróp chi mandú ménéme. Enyu yə ké yi arəh
 ambi beghə bhə ntínso, kpáte yi ankə nkaysi ane
 achi tetep ansət awónem.

21 Ne chəh bǎ betókó mmik menkem mámbaka nti
 chi ne yi be ampeme bhə.”

*Bo bárém be betan Yesu béfú chi ntá Belsebul
 (Mk 3.20-30; Lk 11.14-23)*

22 Ɛtáré nókó, bǎfú básət mbók bárók ntá Yesu
 ne yi. Ɛfónó ebábə ke ékú nyaka amík anémé yi ne
 akwén kebhook. Yesu abú yí, abho berem keri, ne
 abho beghə mban.

23 Bǎ mankem abhen bachi are babhak maknkay
 tontó, bábho bebhep bati, mándeme nəkə be,
 “Ɛbháremə Debhít né ké?”

24 Ke bǎnkwo Fárisi bághókó nókó nó, babho
 berem be, “Chí Belsebul, mfo befónó bebábəbə
 ke áchyé Yesu betan bébók befónó bebábəbə be
 mémfú, méndó, bho.” Mmũ achák apú!

²⁵ Yesu arinjì nkaysi yap. Arem ntá yap be, “Yëntiki etak ene ákóré áchí are ne bõbati mánu nòkò ne bati, ébhóh chi ménémé. Nneréket ane ákóré achi are ákwene kwen.

²⁶ Enyu yò ke echi ne kefo Satan. Mbák Satan äbók Satan, ná kefo eki kétéee?

²⁷ Ne mbák nchí bók befóhó bebabebem chi ndũ betan Belsebul, bõ bheka básòt betan ághá bébók bhò méndó bhó? Èti yò chòh bó mántan be.

²⁸ Ke mbák, sayri sayri, mëbòk befóhó bebabebem chi ndũ betan Èfóhó Mandem, nó Mandem anan achi nenti eneka mbò Mfò.

²⁹ Yë mmu apu kway bechwe amem eket ene mmũ ntantan angép enyih, ampòkò, andòk ne yó, mbák abhíkí yambi ankem yi angwòt.

³⁰ Yë agha ane ápú ne me, achí chí mumpap awa. Ne ye agha ane ápú kwak me menyokoti bhò, ätákátak.

³¹ Dinjì yé ka be, Mandem äfonjori bebá ebhen bo bákù ne bebéptí menyih ebhen bò bárèm. Ke apú fonjori mmu ane árèm bebéptí menyih èti Èfóhó Bedyere.

³² Mandem äfonjori yë agha ane árèm ebéptí enyih èti nnyén ena, Me Mmu mfú ntá Mandem, ke apú fonjori mmu ane árèm ebábem èti Èfóhó Bedyere. Mandem apú fonjori yi, yë ndũ mmiki ne, ne yë ndũ mmik nkò.”

Jrìnjì enòk chí ndũ kepem

(Lk 6.43-45)

³³ Yesu aròk ambi berem be, “Mbák enòk éri, kepem eki nkwo kéri. Mbák enòk ebhòh neme, kepem eki nkwo kébhòh neme. Mmu ärinjì enòk chí ndũ kepem eki.

34 Bě befé, nó ke échí ne bhe. Ná berítí kepi kekway ye béfú be anyu ené bächí bō bebé? Enyiñ ené éjwí mmu anti, yó ke éfù yi anyu.

35 Nkúbhé mbō enyũ menyiñ nkáp béjwi amem mókere nkáp, nó kě nkaysi ndíndí ájwí anti mmu ndíndí, ne beri ke béfu are.

36 Diñí ká be, ewak ene Mandem átàn bō mankem, yěntiki mmu ághati yí enyiñ ene ékú ke yěntiki epō eyoñ éfú yi anyu.

37 Kepi eken kéfù wō anyu kě yi ásot antàn wō ewak émōt. Mbák berítí kepi ke kéfù wō anyu, ewak eyo, yi árem be obhíkí bhōñ manyé. Ke mbák bebéptí kepi ke kéfù wō anyu, ewak eyo, Mandem árem be ókwěñ manyé.”

*Bárém be Yesu antón erinjí maknkay
(Mk 8.11-12; Lk 11.29-32)*

38 Mbók batōñ ebhé Mandem ne bōnkwō Fárisi bárém ntá Yesu be, “Ntōñ, tōñ erinjí maknkay ene ékway betōñ be betōñ ebhe béfú ntá Mandem.”

39 Yesu akeme bhō be, “Bebá ná ne mkpáká bho ane echōñ! Bápú kē mbō enyũ Mandem áyàn. Báyàn beghō chi erinjí maknkay! Ke yě émōt mpú tōñ be, ébhíkí fuet chi ene Jóna, ndemekerinti Mandem.

40 Nkúbhé mbō enyũ Jóna achi nyaka amem meniě nsíngo ndũ manywōp arat, nó ke bábheme chōñ Me Mmu mfú ntá Mandem, mbak amem nnem ndũ manywōp arat.

41 Ewak ene Mandem átàn bō mmik, bō etok Ninive báfate mángati bhe be bākū bebé. Ewak eyo, bó bárém nō ntá yeka mbōnyune bō bátik nyaka

nsem ndũ bebú bhap mpok Jóna ághátí bhə Eyəŋ Mandem. Nénε, mmu achí fá néntí eneka anε áchá Jóna; yě nə, bãpu ka betiknsem ndũ bebú ebheka.

⁴² Ewak Mandem átəŋ bə mmik, mfə ngəré anε áchí nyaka etək Shéba áfate andem be bākə bebú. Arem be bākú bebú mbənyune yi afu nyaka nekə nesie arək beghok menyin ebhen Mfə Sólomon átəŋ bho ne beyä nerinikeri. Ne nchí ghati bhe be mmu achi fá néntí eneka anε acha Sólomon, Yě nó, bãpú ka beghok yi.”

*Εφόό εβúβυ έκway βερεtnsem ntá mmu
(Lk 11.24-26)*

⁴³ Bérəŋ ambı Yesu arem be, “Mbák mámbók efóó εβúβυ ένδó mmu, érəp chí bóŋbəŋbəŋ amem baso, énjan nəkə ebhak ene yə échwe. Mbák ébhíkí ghó ebhak bechəkə,

⁴⁴ érəm be, ‘Chəŋ mpetnsem ebhak ene mfú.’ Ne énəŋ έmpétnsem, έγó be yě mmu apu amem esí eket eyi, ne be, mányə yə, bəghókó sayri,

⁴⁵ efóó εβúβυ eyə érəŋ ye, énsət befóó bebúbebu béchák tándramət ebhen bébébhé becha yə. Bó menkem mendək, menchwe mmu wu aməet, mémbak ne yi, nté yi ambép ancha anε mbi. Nə, ké ébhəŋó béfákari ne be bo bebú abhen mkpák anε echəŋ.”

*Nnə Yesu ne bəməyi
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)*

⁴⁶ Ené Yesu árəŋ ambı berem menyin ebhen yi ághàti bho, máyi ne bəmayi bátwó bátee nefi, mánjan nəkə berem keri ne yi.

47 Mmũ amət aghati Yesu be, “Máye ne bõmaye báchí nefi téé, báyan̄ beɾem kepi ne wə.” *

48 Ke Yesu akeme mmu wu be, “Sayri sayri, máya chí agha? Ne ntiki bho bachi bõmaya?”

49 Yesu asá awə ntá bakoŋo bhi, arem be, “Máya chí bõbhen, ne bõmaya chí bõbhen.

50 Bõ abhen bákù enȳiŋ ene Etaya mmu achi am-fay áyan̄ bó manku, ke báchí maya, ne bõmaya.”

13

*Yesu atém nekay ntyëmbwət
(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)*

1 Nkúbhé nywəp enə, Yesu afú amem eket ene yi achi are, arək achəkə nekú manyu.

2 Beyă bo bákóŋo yi aré. Yesu arə bho tété, arək achwe, achəkə amem áchwí ené beyă bõbho báté angəkənyén.

3 Abho beghati bhə beyă menȳiŋ ndũ bakay be, “Ewak émət, nkwanjanki amət arək betak enyũ nch-wifú amem nki ywi.

4 Ené yi átək árəŋ, mbək akwenti ndũ mómbi ane áchí amem nki. Kenen kétwó kébwópti nchwi yə nkem.

5 Achák akwenti ndũ mmik setárébhé ane ntəp abhiki ya are. Awakari achak.

6 Ke mpok mmok áfú, ásəŋ yə ndũ bakan̄ ayi ábhíkí kway bechwe amik sayri. An̄iŋti, awəsi.

7 Anefú akwenti ndũ mmik ane tákə nsense ágò are. Achak are gó, ke tákə nsense agó áchet yə kpát agú.

* 12:47 Ndón̄ ane ápú amem basiŋ amen tesáy.

⁸ Nchwi áchák akwenti ndũ mmik ndíndí, achak, agó, achye beyă nchwi. Nchwi ayá acha ane bápí ndəŋ beſa betay, achák ndəŋ beſa berat, anefu ndəŋ eſa nsem byo.”

⁹ Ndũ ngwenti, Yesu arem be, “Mmu ane áyàn beghok, ántá batú ángók sayri.”

*Yesu aghati baghək abhi ntí ane yi átəm bakay
(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)*

¹⁰ Yesu ánánjá nókó betem nekăy nkwananki, baghək abhi bárók ntá yi bábhép yi be, “Ndaká yí óghàti bho menyiŋ ndũ bakay?”

¹¹ Yesu akeme bhə be, “Mandem akə mändiŋi tetep ane áchí bhésé bhésé, ne eyə ékwak bəriŋi enyu yi ábhák ne bho mbə Mfə wap. Ke abhíkí kə nə ne bo bachak.

¹² Mmu ane afyé ntí beghok menyiŋ ebhen métəŋ äjwimem. Měkə yi andiŋi beyă menyiŋ bechak. Ke mmũ ane apu fye ntí, yě chi mandú enyiŋ ane yi ariŋi básot ntá yi.

¹³ Ntí ane nchí ghati bhə menyiŋ ndũ bakay achi be, báyiŋi ke bápú ghə, ne bágħok menyiŋ mbə be bápú ghok, ne bápú jwimem.

¹⁴ Bəbhen, bákə enyiŋ ene ndemekerǐnti Aisáya árémé nyaka émfú tetep. Mandem akə nyaka Aisáya andem be, ‘Chəŋ mǎngoko ghok beyəŋ ebha ke bápú jwimem wáwák;

chəŋ mǎnjiŋi yiŋi ke bápú ghə,

¹⁵ Echi enyu yə mbənyune batí bəbhen ákə bápəp bechiŋtí bho, báchí mbə bə abhen batú ábé bhə ne bapu pəre yán beghok yěnyiŋ,

báchí mbə bo abhen bákúti amík
 be báké ghó mban,
 ne bé batú yap áké ghók yěnyin,
 ne be báké jwimem,
 mantwə ntá ya, mbú bhə.' ”

¹⁶ Yesu arək ambi berem be, “Ke mbák chí bhe, éri ntá yeka echa, mbənyune amík ayeka ághə mban, ne batú yeká ághòk mban.

¹⁷ Nchí ghati bhe be, beyă baremé kepinti ne bə abhen báchí chak besí Mandem bábhón nyaka ekwak beghə menyin ebhen băghə ke bə keghə bhə. Bábhón ekwak beghok menyin ebhen băghòk, ke bábhíkí ghok bhə.”

Yesu aghati baghak abhi nti nekáy ntyəmbwət

¹⁸ Yesu arək ambi berem be, “Ghók yé ka enyin ene nekáy mmu ane ataka mbwət nétə.

¹⁹ Mbuət ane ákwéntí ndü mómbe ane achi amem nki, até ndü mmu ane ághókó Mbok Ndindí éti enyu Mandem ábhak Mfə ywi, ke yi ke jwimem, Satan atwó ye afəə mbok ane Mandem ápí amem nti eni.

²⁰ Mbuət ane ákwéntí ndü mmik setárebhé até ndü mmu ane ághòk Eyə Mandem, anoko témté ne beyă manák.

²¹ Ke yi kebhón bakan amik. Ante kákati ndu mómbein mpok. Ke mpok esəəri étwó ne bo mámbə menyok yi éti Eyə Mandem ene yi anoko, amferə amə témté.

²² Ne mbwət ane ákwéntí ndü mmik tákə nsense, até ndü mmu ane ághòk Eyə Mandem, ke básémé éti menyin mmik atwó nókó yi anti, ne ngonó

nkáp, angəkəntik Eyəη Mandəm ene echi are, Eyəη Mandəm yə kekwak yi ndü nepém eni.

²³ Mbák chi mmu ane ághòk Eyəη Mandəm anjwiməm, émbak yi anti, achí mbə mbwət ane ákwéntí ndü mmik ndíndí, achak, ágó sayri, achye beyă mbwət nkə. Ne nsáy Eyəη Mandəm ndü nepém mmu achi mbə mbwət nkə ane áyá áchá ane bápí, ndəη esa nsem byo, achák ndəη besa berat, ne anefu ndəη besa betay.”

Yesu atéμ nekay tákə ane mümpap ápí

²⁴ Yesu atéμ nekay néchák be, “Mbák Mandəm ambak ne mmu mbə enyü Mfə ábhák ne bəbhi, nepém eni ébhák mbə nki ané mmüfu ápí nchwi.

²⁵ Ke mümpap arək ne beti ené bo bábhəre kenó, aták nchan, arək ebhak eyi.

²⁶ Mpok nchwi ágó, abho menyu kepem, ke bágħó nchan aré.

²⁷ Bakă-betik báfá bárók ntá mbəηónki barem be, ‘Eta, pú nchwi ke sépí amem nki? Nchan éfu áré fá?’

²⁸ Akeme bhə be, ‘Mümpap kě ápí nə nchan eyə.’ Bábhép yi be, ‘Séndók sémféré yó éndəp chi nchwi yoyə ke?’

²⁹ Mbəηónki akeme bhə be, ‘Də ká. Mbák mändók beferε nchan eyə, bəkway bэфεre mbək nchwi nkwo.

³⁰ Də ká yə ambak, mpok ánəη ánkway, chəη ndem bə abhen báfεre nchwi ebhi mánjambi mamferε nchan eyə mányokoti ndü nebhəet amət, mánsəη. Ke mămferε nchwi mămberε anywóp.’ ”

*Nekáy sepeμ mónək ane bábhəηi be móstat
(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)*

31 Yesu atém nekay néchák be, “Kefo Mandem fá amik kechi mbə sepep mónok ane bábhìjì be móstat, ane bápí amem nki.

32 Sepepe mónok móstat séchí níníníjì tontó, ke mbák sénchák, sengo, sébhak nnet mónok ane áchik. Kenen kéntwə kente manyay ndŭ batabhe yi.”

*Yesu atém nekay yis
(Lk 13.20-21)*

33 Yesu atém bhə nekay néchák be, “Kefo Mandem fá amik kechi mbə yis ane ngərə ásóré achemti ne nchán fláwa érat. Mandu yis wu akə fláwa nkem amwət, kpát ajwi ndŭ enyij ene yi achi are.”

*Ntí ane Yesu atémé bakay
(Mk 4.33-34)*

34 Yesu aghati bho menyij ebhen menkem chi ndŭ bakay. Yi ke ghati bhó yěnyij ene yi abhiki tém nekay.

35 Atém bakay betəj be enyij ene ndemekerpinti Aisáya áémé nyaka be chəj emfakari, éfákári. Aisáya arem nyaka be,

“Chəj ngati bhə menyij chi ndŭ bakay,
chəj ntəj bə menyij ebhen Mandem ákú
mémbak bhésé bhésé, te ndŭ nebhomik.”

*Ntí ane Yesu ateme nekay tákə mbámbe ne
baköndik*

36 Yesu arə ye beyä bö abhen bachi nefi, arək achwe anywóp ne baghəkó bhi. Aré, baghəkó bhi barem ntá yi be, “Eta, ghatí bhese ntí nekáy nchanj.”

37 Yesu akeme bhə be, “Me Mmu mfú ntá Mandem kě nchí mmu ane ápí nchwi amem nki.

38 Nkí chí mmik nkem, ne nchwi chi bo abhen Mandem áchí Mfɔ wap. Nchan chí bɔ Satan.

39 Mũmpap ane ápí nchan chí Satan. Mpok ane báfère mbwɔt ebhi chí nemäy mmik, ne bakü betik abhen báfère mbwɔt ebhi chí bɔángel Mandem.

40 Nkúbhé mbɔ enyü báféré nchan, mányokoti nebhæet amɔt básón, enyu yɔ ke ébhónó béfákari mpok mmik ámay.

41 Mpok yɔ, Mε Mmu mfú ntá Mandem, nchí to bɔángel bha mämferε yëntiki enyiη ene étwɔ ne bebú, ne yëntiki nkε bebú ndü nkwo bo abhen me nchí Mfɔ wap.

42 Bɔángel bha báfère bhɔ mämεε amem neɸingo. Aré, bábhák ndü nedí kebho ne nenyié ámén.

43 Mpok yɔ, bo abhen bachi chak besí Mandem bághò mbɔ mmok ndü nebhæet ane Etayap achi Mfɔ. Yëntiki mmu ane áyàn beghok enyiη ene mërèm, ántá batú ángók sayri!”

Yesu atém nekäy enyiη beyä nkáp ene echi bhésé bhésé

44 Yesu atém nekay nécháκ be, “Kefɔ Mandem kechi mbɔ enyiη beyä nkáp ene echi bhésé bhésé amem nkí. Mmu amɔt ághó nókó yɔ, apet abhesε yɔ sayri, arɔ, arɔk ne beyä manák, atí yëntiki enyiη eyi, asɔt nkáp, aku nkí wu.”

Nekäy ntay enen beyä nkáp

45 Yesu atém nekay nécháκ be, “Kefɔ Mandem kéchí mbɔ nkɔsíé ane áyàn beku batay beyä nkáp.

46 Aghó nókó némót enen neyá nkáp tontó, arɔk atí yëntiki enyiη eyi, aku ntáy beyä nkáp enɔ.”

Yesu atém nekay ási

47 Yesu apɛt atɛm nekay nɛchák bɛ, “Kɛfɔ Mandɛm kɛchi mbɔ beyǎ nkáp anɛ báguɛbhé anyɛn nɛ ákɛm nsi mɛnyu nɛ mɛnyu.

48 Asi ájwí nókó nɛ nsi, báya bákó ɛbhi, bachɔkɔ amik bayap nsi ɛnɛ ɛri, báfyɛ ndũ mɛnyɪŋ. Báto ɛnɛ ébhíkí ri.

49 ɛnyu ɛyɔ kɛ ébhák chɔŋ mpok mmik ámay. Bɔangel bátwɔ, mámfɛrɛ bakũ bebú ndũ nkɔwɔ bɔ abhɛn bachi chak bɛsí Mandɛm,

50 mámfyɛ amɛm nɛpɪŋgo. Arɛ, bábhak ndũ nɛdĩ kɛbhɔ nɛ nɛnyɪɛ ámɛn.”

Barak akɔ nɛ anɛ así

51 Yesu abhɛp baghókó bhi mbák bájwimɛm ndũ mɛnyɪŋ ɛbhɛn yi ághátí bhɔ mɛnkɛm.

Bákémɛ yi bɛ bajwimɛm.

Nku Nsí nɛ Nku Nkɔ

52 Yesu arɛm bɛ, “Yɛntiki ntɔŋ ɛbhé Mandɛm anɛ ághókó, áriŋi ɛnyũ Mandɛm ábhák nɛ bho mbɔ Mfɔ wap, achí mbɔ mbɔŋóket anɛ áfɛrɛ mɛnyɪŋ bɛkɔ nɛ ɛbhɛn bɛsí amɛm móket anɛ yi ábháré mɛnyɪŋ.”

Bábyak Yesu ɛtɔk Násáret

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

53 Yesu anaŋa nɔkɔ bɛtɛm bakay yɔ ndu bɛtɔŋ bo mɛnyɪŋ, afa atú ɛtɔk wu.

54 Apɛtnsɛm ɛtɔk ɛyi Násáret. ɛnɛ yi átɔŋ ɛyɔŋ Mandɛm amɛm ɛkɛt ɛnɛ nɛnikímɛt ɛyap, bo bábhak maknkay tontó. Bábhó bɛbhɛp batɪ bɛ, “Arɛ bhɔŋ ɛnɛn ɛnyũ nɛriŋíndak fá? Arɛ bhɔŋ bɛtɔŋ fá ndu bɛkɔ bɛrɛm mɛnyɪŋí maknkay ɛnyu ɛnɛ?”

55 Pú mmǎ nchwě menǎk né? Pú María kě achi máyi? Pú Jems, ne Joséf, ne Símun, ne Júdas, chi bǎmayi abhen babhakanem?

56 Pú bǎmayi abhen baghǎré báchí fá mankem nebhæet amot ne bhese? Aré bhǎn enyü nerinjikeri enen, ne enyü betan ebhen fá?”

57 Ekæ bare byak yi byak.

Yesu aghati ye bhǎ be, “Bo báchyè ndemekerǎnti Mandem kenókó yǎntiki ebhak. Ndiere etók eyi, ne ndü nnerékæt ywi, ke bápú chye yi kenókó.”

58 Tǎndu bó bábhíkí bhǎn neka ne Yesu, yi kekæ beyǎ menyinjí maknkay amem etók eyi Násáret.

14

Enyu báwáy Jǎn Njwiti (Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

1 Mpok yǎ, Hérǎd abhak mmu ane ákèmm atú Gálili. Aghókó nókó ǎti menyinj ebhen Yesu ákæ,

2 arem ntá bakǎ betik abhi atú Gálili ǎti Yesu be, “Jǎn Njwiti ke aperedsem ndü nepém. ǎti yǎ kě yí ábhǎnjó betan bekæ menyinjí maknkay.”

3 Hérǎd akaysi be Yesu chi Jǎn Njwiti ǎti enyinj ene yi ákú nyaka ntá Jǎn. Achyé nyaka eyǎn, bákém Jǎn, bagwǎt, ne báfyé yi ekerékenǎn bekojo enyinj ene ngǎré ywi Heródias áyàn. Heródias ayámbi achi nyaka chi ngǎré Fílip, manǎ Hérǎd, ke Hérǎd ǎsǎt yi ndü nebhay.

4 Hérǎd ǎsǎré nókó Heródias ndü nebhay, Jǎn aré ghati yi be, “Ebhé eyese bo Israel ebhiki ka be ómbay Heródias ngǎré mǎmáye.”

5 Hérød áyàṅ nyaka berem mángwáy Jǝn, ke are cháy bǝ abhen yi achi münti wap. Bo Israel mánoko nyaka be Jǝn achi ndemekerǝnti Mandem.

6 Ke ewak Hérød ánáká epǎ nebhe eyi, mmǝ Heródias ane mǝngǝré abhén nebhen sayri besí bo abhen bachi ndü epǎ yǝ. Nebhen eni nekǝ Hérød abhǝṅ beyǎ manǎk,

7 kpát Hérød ayiki be, “Chǝṅ nchyé wǝ yǝntiki enyih ene óyàṅ nchyé wǝ.”

8 Békǝṅo enyih ene máyi aghati yi, arǝk arem ntá Hérød be, “Chié me ntí Jǝn Njwiti amem nchán myákátí-ne néne!”

9 Mfǝ Hérød apǝp! Eti neyiki ane yí áyiki nyaka besí mankǝ abhi échá yi beyibhiri eyǝṅ eyi. Achye ye eyǝṅ bé batemé nenu mankǝ mbǝ enyü mmǝ Heródias áyàṅ.

10 Akǝ ye bárók ekerékenǝṅ, bafere ntí Jǝn Njwiti,

11 báfyé amem nchán myákátí, bárǝk bachye ntá mmǝ Heródias. Asǝt, arǝk achye ntá máyi.

12 Bakǝṅó Jǝn bárók, basǝt erené Jǝn barǝk, babhemé. Bárók ye baghati Yesu enyih ené éfákári ne Jǝn.

Yesu adik ngemntay bho

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

13 Yesu ághókó nǝkó mbok newú Jǝn, afa, bárǝk bachwe amem áchwí, babho berǝṅ ndü nebhet ane yǝ mmu achak apu. Áyàṅ nyaka be mámbák bǝbhǝ. Ke mpok bo bághókó be yi asǝt áchwí ářǝṅ, báfá betǝk ebhap, babho bekoṅo yi ne bekak.

14 Yesu áfú amem áchwí, akó ebhi. Aghó beyǎ bho, ntínso nékém yi ne bhó. Abú abhen máme.

15 Egháká nókó beku, baghókó bhi bárók ntá yi barɛm bɛ, “Nywɔp nénaŋ nɛrɔŋ, nɛ nɛbhɛt anɛ chi ɛbhi. Ghati böbhen bɛ mándók ndü böbetɔk abhen báchí fá kekɔt manku enyih ményie.”

16 Yesu aghati baghókó bhi bɛ, “Ntí apu bɛghati bhɔ bɛ mándók mánján nenyié. Bě babhɔŋ, chyě ká bhɔ nenyié mányié.”

17 Bákéme yi bɛ, “Sébhɔŋ chi böbekpókó bret batay nɛ nsi epay. Enyih echak épú”.

18 Yesu aghati bhɔ bɛ, “Twó ká nɛ bhɔ.”

19 Aghati yɛ beyä böbhɔ bɛ manchókɔ amik ndü tákɔ. Asɔt yɛ bekpókó bret bhɔ bétáy nɛ nsi epay. Ayɔŋ amik mɛfay. Achyɛ bakak ntá Mandɛm, abho bébókóti bret wu anchyɛ nɔkɔ ntá baghókó bhi bɛ mánkóré nɛ nsi ntá beyä böbhɔ.

20 Yěntiki mmu wap anyié kpát ajwi. Baghók Yesu mányókóti nenyié enɛn nɛrɔbhɛ. Nėjwí bekay byo nɛ bɛpay.

21 Mpáy babhakanɛm abhen manyié bret wu nɛ nsi eyɔ ábhák mbɔ nka etay, kefyé baghɔré nɛ bhɔ.

*Yesu are kɔ amfänyén
(Mk 6.45-52; Jn 6.15-21)*

22 Ebhíkí tat, Yesu aghati baghókó bhi bɛ mándók mánchwe amɛm áchwí, mámpɛ nnyén manjambi ndü ɛbhě manyu echak. Arɔp anɛm beka beyä bo bhɔ abhen bachi are mangurɛ.

23 Anánjá nókó beka nɔ, akó amfäy njie aywíntí ndu mɛnikmɛt. Bɛti begú bétémeri yi are.

24 Mpok yɔ, áchwí anɛ ápókó baghókó bhi anan arɔŋ nyaka nekɔ nesie befu angókonyén. Mbúér atañataŋ ɛrɛ fú bhɔ ambi. Eká mpérényɛn eya écha, bɔ mánu nɔkɔ nɛ yɔ.

25 Βεφuet nkárénká éráτ beghaka nkárénká étandat betí Yesu abho bekò amfányén berɔŋ beɛmeri bhɔ.

26 Κε bǎghó nókó ndũ yi ákò amfányén átwò, bécháy békém bhɔ tontó. Bábhɔ bebik, mándeme nɔkò be, “Chí efóŋó-ngu! Chí efóŋó-ngu!”

27 Témte wu, Yesu afyé bhɔ nti arem be, “Chí me, bǎké chay!”

28 Píta akeme yi be, “Acha, mbák chí wɔ, chyě eyɔŋ be nsép anyén, nkɔ, ntemeri wɔ.”

29 Yesu akeme Píta be, “Sep twó.” Píta afú amem áchwí asep anyén abho bekò andɔkɔ nɔkò betemeri Yesu.

30 Κε ághó nókó ndũ mbúép ákà mpérenyɛn ékò te amfay κε ένsep, abho becháy ne abho begure anyén témte. Abik ye arem ntá Yesu be, “Acha, pemé me!”

31 Yesu asá awɔ témte akem yi arem be, “Píta, neka ene néɣɔpsi necha! Ndaká yí ómákátí be mǎkwáy beku wɔ ónkɔ amfányen?”

32 Yesu ne Píta bákó nókó ndu áchwí, mbúép wu ákwɛn.

33 Baghɔk Yesu babho ye békwén yi bekak, ndu bechye yi kenókó, mándeme nɔkò be, “Tetep, ɔchí Mmɔ Mandem!”

*Yesu abú bõmame
(Mk 6.53-56)*

34 Yesu ne baghɔkó bhi mánáná nókó bepe manyu, bákó ebhi, atú Genésaret.

35 Bo abhen bachi atú etɔk eyɔ báríŋí bé Yesu achi are. Bátó eyɔŋ mbánkem beku bo mántwó ntá yi ne bõmame.

36 Bo abhen bárónó ntá Yesu ne bõmame bhap, mánikmæet bé yi andɔ bõmame mántɔk yě chí

nkokoŋ nden ayi. Ne yěntiki mmu ane ánú átókó nkokoŋ nden Yesu, atan.

15

Βεπιηί bho ne bebhé Mandem (Mk 7.1-13)

¹ Ἐτάρé nókó, mbok bönkwo Fárisi ne batōŋ ebhé Mandem báfú Yerúsalem bárovk ntá Yesu bábhep yi be,

² “Ndaká yí baghókó bhe bápú koŋo bepiŋ ebhen bachĩmbi bhese? Bápú so amō ke manyíé nenyié.”

³ Yesu akeme bhō be, “Ne ndaká yí bārō bebhé Mandem, mǎnkoŋo nōkō chi menyiŋ ebhen bachĩmbi bheka batōŋo?”

⁴ Mandem arem be, ‘Chié étáyε ne máyε kenókó’ ne be ‘Yě agha ane árēm ebéptí eyōŋ ntá etayi, yě máyi, bábheŋ beway yi.’

⁵ Ke bǎghāti bho be, ‘Mbák mmu ándém ntá etayi, yě máyi be, “Nsot enyiŋ ené mbónó mbá bekwak wō ne yō, nchyé ntá Mandem”, ne bé yi abhiki bhōŋ bechyε máyi, yě etayi kenókó,’

⁶ nō bǎbyak bebhé Mandem, ne bǎbhàre chi bepiŋítok.

⁷ Bě bö betábhá! Ndemekerpĩnti Aisáya arem nyaka ndak aywi tetep ěti yeka! Aghátí nyaka bho be Mandem arem be,

⁸ ‘Bōbhen báchyè me kenókó chi ne beyōŋnyu bhap,

bati yap asap nekō ne me.

⁹ Kenókó ekēn báchyè me kechi chi ndéndem, mbōnyune bebhé ebhen bakwǎŋwan báfýé, ke bō bátōŋ bho mbō be bechi Eyōŋ eya.’ ”

*Enyiṅ ene ényɔp mmu
(Mk 7.14-23)*

10 Yesu árémé nókó nó, abhiṅi beyă bo abhen bachi aré arem be, “Tá ká batú mángok enyiṅ ene mbónjò bérém, mǎnjwimem!

11 Puyě enyiṅ ene échwè anyu kě ékà mmu áké bhák pépép besí Mandem. Enyiṅ ene éfú mmu anyu ke ékà mmu áké bhák pépép besí Mandem.”

12 Yesu árémé nókó nó, bakoṅo bhi bákókósi mmæet ne yi, barem be, “Eta, ɔríṅí nó be ndak ane órémé ákà bati ábè bǔnkwo Fárisi?”

13 Yesu akeme bho be, “Chɔṅ mángwɔp yěntiki enyiṅ ene Etaya mmu achi amfay ábhíkí pi, mámfere.

14 Dǔ ká bho awu! Báchí chí manémámik abhen báyaṅ beya bho mbi. Ne mbák nnémámik ánjá nti nnémámik mbi, bó mankem bákwen amem nepi.”

15 Píta arem ntá Yesu be, “Eta, ghatí bhese nti nekay enen.”

16 Éká Yesu abhép bho be, “Bě nkwo bãbhíkíre jwimem ndũ menyiṅ ebhen méréme?

17 Bãbhíkí riṅi be yěntiki enyiṅ ene mmu afyé anyu, énsɛp yí meniɛ, ǎṅi yɔ amfere?

18 Ke yěntiki enyiṅ ene éfù mmu anyu, éfù yi chi anti, ne yɔ kě ékwày beka yi áké bhak pépép besí Mandem.

19 Nɔ chi be amem nti mmu kě nkaysi mbúmbu áfù, antó mmu ndũ bebéptí menyiṅ mbɔ beway mmu, bekwen berwɔp, kebharé eken bǔ abhen bãbhíkí bhay bati, ne aghép, ne bété ntísie ákwaré, ne bérém bebéptí menyiṅ ɛti mmu ndũ bechɔṅti nnyén eni.

20 Μενυιη ebhen κε βέκə mmu áké bhák pépép besí Mandem. Ményie nenyíé kesó amə, apú kə be mmu áké bhák pépép besí Mandem.”

*Yesu abú ngərə ane apu mmu Israel
(Mk 7.24-30)*

21 Yesu afa ye atú Gálili ne bakonjo bhi, bárək ndŭ atú etək ane achi kekwoť Táyá ne Sídən.

22 Ngərə amət abhak atú etək wu ane apu mmu Israel, κε abhak mmu Kánăn. Arək ntá Yesu, ambik nəkə be, “Acha, mmə Mfə Debhít, ghó mé ntínsó! Efónó ebába ésəñəri mówa tontó.”

23 Yesu κε κεμε yí yě eyəñ. Ne bakonjo Yesu baghati Yesu be, “Bók yi andók. Achyè bhese esəñəri.”

24 Yesu akeme be, “Mandem ato mé be ntwo nkwak chi bo Israel, bághónəmén yi ane ánémé ebhi.”

25 Ke ngərə wu arək akwén bekek Yesu are ník yi mməet andeme nəkə be, “Acha, kwak me.”

26 Yesu akeme yi be, “Əpú chak besət nenyíé bhə mánchyé ntá mmú.”

27 Ngərə wu arem be, “Acha, échí tetep, κε mpok mmu ányíe nenyíé, apú kán mmú be éké nyie bechəkóti ebhen bákwoñti amik.”

28 Yesu akeme ye yi be, “Ōchí ngərə ane óbhónjó neka ne me tetep, ne chəñ Mandem ankə ntá yěntiki enyih ene óyàñ.” Témté wu, móywi atan.

Yesu abú beyă bho bachak

29 Yesu afa ye atú Táyá ne Sídən apetnsem angəkə manyu Gálili. Akə, afwét aré, akó achəkə ambi njie.

30 Beyă bho babho berəñ ntá yi ne bömame, ne bakem, ne bo abhen bachi bhəre, ne manémámik,

ne babhók ne bõmame báchák, mámbure nõkõ bhõ besí bhi. Abú bhó mankem.

³¹ Manyu áchók bõ abhen bachi are ndũ bágghó bé babhók bábho berem keri, ne be bõ abhen bachi bhure báfate kperer, ne bakem bábho bekõ, ne manémámik babho beghõ mban. Bábhó bebiti Mandem, Mmu bo Israel báchyè kenókó.

Yesu adík nka bo enwi

³² Yesu abhiji ye bakoño bhi arem be, “Ntínso nékèm me ne bõbhen. Báchí fá ne me ndũ manywõp arat, ne bábhíkí bhõn yënyin menyie. Mbíkí yán berõ bõ mandak kenyie nenyíe mbonyune bákway begu nsay ambi.”

³³ Bakoño bhi bábhép yi be, “Etak épú fá, chõn sémbõn nenyíe enen nékway beyä bõbhen fá?”

³⁴ Yesu abhép bhó be, “Bábhõn bekpakó bret afo méní?”

Bákème yi be, “Sébhõn bekpak tándramõt, ne bãru nsi.”

³⁵ Yesu achye ye eyõn be bó mankem mánychókó amik.

³⁶ Asõt ye bekpakó bret ebhõ tándramõt ne nsi. Achyé nókó bakak ntá Mandem, abho bébókóti bhõ anchye nõkõ ntá bakoño bhi, bé mánkóré ntá bõbhõ.

³⁷ Yëntiki mmu anyié ane ákwáy yi. Bakoño bhi bábwõpti nenyíe enén néróbhé. Nějwí bekay tándramõt.

³⁸ Mpáy babhakanem abhen mányíe nenyíe enõ abhak mbõ nká enwi kefyé mãmbo ne baghóré.

³⁹ Yesu aghati ye bhó bé mángúré. Bo mankem bárõn nókó, asep anyén ne bakoño bhi, asõt áchwí arak atú Magádan.

16

Bábhép Yesu erinjí maknkay (Mk 8.11-13; Lk 12.54-56)

¹ Ewak émot, bõnkwo Fárisi ne bõnkwo Sádusi bárók ntá Yesu báre yan mbi memo yi. Bábhép yi ankɛ enyinjí maknkay ené ébhak mbò erij ené étɔn be betan ebhi béfú chi ntá Mandem.

² Yesu akeme bhò be, “Mbák mmok áném beku, nebu némbak chuuu, be bārèm be, Chɔn nywɔp nendi mbore.

³ Ne mbák nywɔp nénjí nebu néngiri, bārèm be, ‘Chɔn nywɔp némbép tontó.’ Bārínjí béyíni nebu mändem mbák manyier ákwen chɔn, ne mbák apu kwen. Ke bāghò menyij ebhen béfàkari echɔn, be kerijí ntí ane bò béfàkari.

⁴ Bébú ná ne mkpáká bho ane echɔn! Bápú ɛ mbò enyũ Mandem áyàn. Báyàn beghò chi erinjí maknkay! Ke yě émot mpú tɔn be, ébhíkí fuet chi ené Jóna, ndemekerĩnti Mandem.” Yesu árémé nókó nó, arò bhò, aròk. *

Yis nkwo Fárisi ne Sádusi (Mk 8.14-21)

⁵ Bakoŋo Yesu bápé baròk ebhè manyu echak, baghò be baghòkòntik bepòkò brèt.

⁶ Yesu aghati bhò be, “Sòt ka mpok ne yis ane bõnkwo Fárisi, † mäsòt mpok ne yis ane bõnkwo Sádusi.”

⁷ Bábhó berem ne batì be, “Arèm nò chi ndũ sébhíkí twò ne brèt.”

* **16:4** Sádusi: Bo Sádusi babhiki noko nyaka be chɔn bawú mámpetnsem ndũ nepém. † **16:6** yis chi enyij ene ékè fláwa ane brèt anko.

8 Yesu arinj enyij ενέ bó bárèm, abhép bhò βε, “Ndaká yí bárèm ěti bret ane bãbhíkí bhón? Neka eneka négupsí necha!

9 Krátě echon bãbhíkíre jwimem-ε? Bãghókóntik ndu ndíkí nka bhò etay ne bekpókó bret betay? Bãghókóntik bekäy bret ane áróbhé?

10 Ná ne ane bekpok tándramot ane nká bhò enwi mányíé? Bãghókóntik bret ane áróbhé mányókóti bãfyε ndũ bekay?

11 Ndaká yí bãpú kway beghò βε mpú rem mbu chi ěti bret? Sot ka mpok ne yís ane bõnkwò Fárisi, ne ane bõnkwò Sádusi.”

12 Afó ké bakonjo Yesu bájwimem βε Yesu abhiki semti bhò chi ěti yís ane báfyè ndũ flawa, ke ěti menyij ebhen bõnkwò Fárisi ne ebhen bõnkwò Sádusi bátòη.

*Píta arεm βε Yesu chí Mπεμε
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)*

13 Yesu arók atú Seséria Filipi ne baghókó bhi. Aré, abhép bhò βε, “Bo bárèm bé Με Mmu mfú ntá Mandem nchí agha?”

14 Bákéμε Yesu βε, “Mbók bhò bárèm βε ochí Jõn Njwiti. Bachak βε Eláija, abhénéfú bé ndemεkepinti Jeremáya, ne βε, mbák puyě yi, nò chi ndemεkepinti achak.”

15 Yesu abhép bhò βε, “Κε bë babhον bárèm βε menchí agha?”

16 Símun Píta akεμε yi βε, “Wò ke óchí Mπεμε Mandem afyé nyaka bariεp βε átò, wò ke óchí Mmò Mandem ane áchí nepém.”

17 Yesu akeme Píta be, “Símun mmǎ Jóna, éri ntá ye echa! Etaya mmu áchí amfay ke ákú óríńjǐ ndak ane, puyě nkwã.

18 Wǎ, ɔchí setárebhé, † ne ndü setárebhé esén ke nchí te eket eya. § Ne yě chí betanǎ newú bépú kway betan mencha nkwã bo Mandem.

19 Ne chǎn nchyé wǎ betan amem Kefǎ Mandem. Ne enyǐn ené ógwǎré fá amik, chǎn Mandem angwǎt yǎ awu amfay. Ené ókánǎrí, Mandem ákanǎri awu amfay.”

20 Yesu árémé nókó nó, asemti ye bakoŋo bhi bati byo ne apay be báké kǎ yě mmu andǐnǐ be yi chí Mpreme ane Mandem afyé nyaka bariɛp be ätò.

Yesu arem be chǎn manchyɛ yi beyǎ esǎŋori ne mangway yi

(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

21 Bébho mpok yǎ, Yesu abho bégháti bakoŋo bhi menyǐn ebhen bebhoŋo befakari ne yi. Arem be yi abhoŋ berǎn Yerúsalem, ne aré, böbati etǎk, ne böbati bachiǎkap Mandem ne batǎn ebhé Moses máncyɛ yi beyǎ esǎŋori, kpát mángwáy yi, ke éghaka nǎkǎ manywǎp arat, ampɛtnsem ndü nepém.

22 Ke Píta asǎt yi nepak, abho beji yi be, “Acha, Mandem áké ka! Awü ndak ábhíkí bhǎn befakari ne wǎ!”

23 Ke Yesu ayibhiri mmæet ayǐnǐ Píta, arem be, “Satan, fá mé besí! ɔchí ɛrem ntá, ntá ya. Nkaysi ye chí nkaysi nkwãŋwan, abhíkí fu ntá Mandem!”

† 16:18 Setárebhé: Píta, chí “Setárebhé” ndü ɛyǎŋó Grik chí Píta.

§ 16:18 Ekɛt eya: Chi nkwã bo Mandem.

*Enyih ene mmu abhōj bεkε ke ambak nkojo Yesu
(Mk 8.34-9.1; Lk 9.23-27)*

²⁴ Yesu aghati ye baghokó bhi be, “Mbák mmu áyàñ bebhak nkojo wa, ángókóntik mmæet yi, ampokó ekotákátí yi, ankojo me.

²⁵ Yé agha ane áyàñ bepepe mmæet yi ánem nepém eni. Ke yé agha ane áká menem nepém eni éti ya, ábhōj nō.

²⁶ Ntiki nsáy mmu ábhōj mbák abhōj yéntiki enyih fá amik, ke aném nepém eni? Ne mbák mmu áném nepém eni, ntiki enyih yí ákwày besot anchye bé yi ampét ambōj nepém eni?

²⁷ Nchí ghati bhe menyih ebhen mbōnyune chōj Me Mmu mfú ntá Mandem mpetnsem fá amik ne betañ Etaya. Mbōj bétwō ne bōángel Mandem, nchyé yéntiki mmu aywi akap, békōjo betik ebhen yi áká.

²⁸ Nchí ghati bhe be, mbok yeka báchí fá te abhen bápú gu kpáte mǎngó Me Mmu mfú ntá Mandem ndu nchí twō fá amik mbō Mfō bō mankem.”

17

*Besi Yesu béyibhiri
(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)*

¹ Éfueré nókó manywōp atandat, Yesu asot Píta, asot Jems nkwo ne manō ywi Jōn, akó amfay njie ngo ne bhō, bábhak aré bóbhó.

² Bápere yih, besí Yesu béyibhiri berōbhe ghō ghō mbō mmok. Nden éyi nkwo éyibhiri erōp pépépé, énkot nokō ηwanwāηwan.

³ Témchok, Moses ne Eláija, baremé kepinti Mandem abhen tesáy bábhési, mándeme nokō kepi ne Yesu.

⁴ Píta abho berem ntá Yesu be, “Acha, éri tontó be sechi fá. Mbákəkəŋ, chəŋ nte betem barat. Emot ntá ye, echak ntá Moses, ne enéfú ntá Eláija.”

⁵ Ené Píta ábhíkíre naja enyiŋ ene yí árəm ntá Yesu, ekpəkó nebhəŋ enen néghò pépěpép ékúti bhə mankem. Eyəŋ éfú ndü nebhán enə éré rem be, “Né chí Mówá. Nkəŋ yí tontó. Ghók ka yi!”

⁶ Píta ne mamuere bhi bághókó nókó eyəŋ eyə, becháy bekem bhə tontó, ne yěntiki mmu wap ákwén, atep besí amik.

⁷ Ke Yesu arək, atək bhə arem be, “Faté ká, báké cháy.”

⁸ Báyóŋ nókó amík amfay, bó kepere ghə yě mmu. Erəp chi Yesu aywintí.

⁹ Ne ndü Yesu ne bəPíta básəp njiə, Yesu aghati bhə be, “Báké ghati yě mmú enyiŋ ene Mandem ákú bəghó fá, kpáte yi ankə Mmu ane áfú ntá yi ampetnsem ndü nepém.”

¹⁰ Píta ne mamuere bhi bábhép Yesu be, “Ndaká yí batəŋ ebhé Moses bārəm be Eláija abhəŋ bepətnsem fá amik ke Mpeme Mandem afyé bariəp be áto antwó?”

¹¹ Yesu akeme bhə be, “Echí tetep bé Eláija abhəŋ béyámbi antwó, angoko yěntiki enyiŋ fá amik, ke Mpeme antwə.

¹² Ke nchí ghati bhe be, Eláija anán atwə ke bo bábhíkí riŋi yi. Bákú ne yi mbə enyü bákónó. Nó kě Mmu ane áfú ntá Mandem nkwə ábhəŋ chəŋ esəŋri amə yap.”

¹³ Mpok yə kě bakoŋo Yesu báriŋi sayri sayri be Yesu árəm chi éti Jón Njwiti.

*Yesu abú mó ane efónó ebábu échyé yi ntímen
(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43a)*

14 Yesu ne bakoŋo bhi básébhé nókó anten njie, bátémeri beyă bo abhen báchémé aré mánòŋ bhó. Mmu amot afú ndü eka yó, arək, atep mánén besí Yesu,

15 arem be, “Acha, ghó ntínso ne mówa. Akwen ntímen, ne esəŋəri éné yí ábhəŋ eya echa. Beyă mpok, ákwen angó, ndəŋ echak, ákwen anyén.

16 Nsot yí ntwó ntá bakoŋo bhe, ke bábhíkí kway bebu yi.”

17 Yesu arem ntá bakoŋo bhi be, “Bě mkpáká bho ané ábhíkí bhəŋ neka ne me, bě bhó báyìbhiri tetep ndü enyìŋ echak, chəŋ mpet ntat ne bhe ná? Chəŋ nképnti ne bhe ngaka fá? Twó ká ne mówu ntá ya.”

18 Bárónó nókó ntá yi ne mówu, Yesu ásáy efónó ebábu yó, bé éndó yi. Efónó ebábu éró yi, ataŋ témté.

19 Mpok Yesu áróbhé chí ne bakoŋo bhi, bábhép yi be, “Ndaká yí sébhíkí kway bebok efónó ebábu yó?”

20 Yesu akeme bhó be, “Chí ěti bábhíkí bhəŋ neka ne Mandem. Nchí ghati bhe be, mbə bábhəŋ neka ne Mandem enén néchí yě chi níŋíníŋí mbə mósepeménək ene bábhìŋi be *móstat, * bákway beghati njie bé ámfá fá andək nebhet ácháκ, émfakari enyu yó, ne yěnyìŋ kekwey becha bhe.

21 [Bo bákway bébók enyü efónó ebábu yó chí mbák báchí ndü netarénsay ne neníkímet]” †

* **17:20** Sepeme móstat: Móstat chi mánək ane kepem eki kechi mbə kepemé mkpoŋ. Ago, ambónə beyă batap ne ngep ndü mmik Pálestain. † **17:21** Mbək bekáti ebhen mbok ane achi are, bébhíkí bhəŋ beyəŋ ebhen.

*Yesu apɛt aghati bakoŋo bhi bé chɔŋ mángwáy yi
(Mk 9.30-32; Lk 9.43b-45)*

²² Ɛwak émót, bakoŋo Yesu mankem bati byo ne apay bápét nókó nsem atú Gálili, Yesu aghati bhó be, “Bákém chɔŋ Mmu ane áfú ntá Mandem mámfye yi amɔ bɔ mmik.

²³ Bɔ-bhɔ mángwáy yi, ke égháká nókó manywɔp arat, Mandem anka yi ampɛtnsem ndũ nepém.” Beyɔŋ ebhen beka bakoŋo bábɔŋ beyä basémé.

Yesu arem ɛti nkábhénti amem ekerákap Mandem

²⁴ Yesu ne bakoŋo bhi bárók baghaka Kapřnaum. Ené bó báchí are, babhebhé nkábhénti abhen ekerákap Mandem bárók ntá Píta bábɔp yi be, “Ntɔŋ ywɛka ächyè nkábhénti ane ekerákap Mandem-ɛ?” †

²⁵ Píta akeme be, “Ɛɛ.” Píta apɛtnsem anywɔp berem kepi ne Yesu. Ke ápére rem enyɔŋ, Yesu ayambi abɔp yi be, “Píta, okáysí bé yí? Ntikí bhó báchyè nkábhénti ntá bafɔ mmik? Chí bɔmmik ke chi manko?”

²⁶ Píta akeme be, “Bafɔ básɔt nkábhénti ntá manko.” Yesu arem ye be, “Ɛyɔ étɔŋ bé babɔŋ bɔmmik bábɔhíkí bhɔŋ bechye nkábhénti.

²⁷ Ke tɛndu sépú yán beka bɔbhen mambe ntí, sep, dók manyu, gwép áwám anyén. Nsi mbi ane ókémé nené nnyu ywi. Chɔŋ óngó nkáp are ane akway bechye awa nkábhénti ane ekerákap Mandem ne aywe. Sɔt wu chye bhɔ.”

---

† **17:24** Nkábhénti ane ekerákap Mandem: Nkábhénti wu achí mandú nkáp ane bo báchyè nyaka be mangoko nɔkɔ ekerákap ene Yerúsalem.

18

*Nkoŋo Yesu anε acha bachak
(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)*

¹ Ebhíkí tat, bakoŋo Yesu bárók ntá yi babherp yi be, “Ndü nkwó bhó abhen Mandem achi Mfó wap, ághá áchíkí áchá báchák?”

² Yesu abhiŋi mandú mɔ, akɛ yi ate besí bhap.

³ Arem be, “Nchí ghati bhe be mbák bǎbhíkí yibhiri mǎndóp mbɔ mǎmbɔ, bǎpú kway bebhak ndü mpáy bho abhen Mandem achi Mfó wap wáwák.

⁴ Yě agha anε ásèpti mmɛet mbɔ mǎmbɔ, yí wu ke ákway bechwe ndü kefɔ mfay.”

*Mmu áké kɛ ntí ankwɛn ndü bebú
(Mk 9.42-48; Lk 17.1-2)*

⁵ “Yě agha anε ásipti mandú mɔ mbɔ ané, ɛti ya, ásipti chí mε.

⁶ Chɔŋ embep encha ntá mmu anε ákù mɔwa amɔt anε abhónó neka ne me ánkwɛn ndü bebú. Echí sayri ntá mmu wu, be mǎnsɔt ntay negho mǎnsɛt emi eyi, mǎmɛɛ yi amem manyu.

⁷ “Eberp ntá bɔ mmik ɛcha, mbɔnyune bó bátwɔ ne mamɔ anε ákù bo mankwɛn ndü bebú! Mamɔ ápú nɔk bétwɔ, ke chɔŋ émbép ntá mmu anε átwɔ ne mamɔ encha!

⁸ Eri ye be mbák awɔ ywe amɔt, ne yě chí ekak eye ké ékù ɔnkwɛn ndü bebú, kpót awɔ wu, ne yě chí ekak gɛep! Echí sayri bé ómbák ne Mandem ndü nepém enen nebhiki bhɔŋ ngwenti, yě chí ne awɔ amɔt, yě chí ne ekak émɔt, échá bémɛɛ wɔ amem ngó anε apu nemε, ne amɔ apay, bekak bεpay.

⁹ Ne mbák nyésé ene nékù bé ónkwɛn ndü bebú, poŋórí nó fεre, óngɛep. Echí sayri bé ónchwe ndü

nepém enen nebhiki bhəŋ ngwenti ne nyésé némət
εcha mémése wə amem nepingo ne amík ayε ankem
apay.”

Νεκαγ άghόηομεν ανε άνέμέ
(Lk 15.3-7)

¹⁰ Yesu arem ntá bakoŋo bhi be, “Sət ka mpok bé
báké byak yé amət ndŭ nkwo báru bəbha abhen.
Yəntiki mmu wap abhəŋ ángel amfay ane ákway
beghati Mandem enyih ene éyíŋí yi yəntiki mpok.

¹¹ [Με Mmu mfú ntá Mandem, ntwó chí bepepe
yəntiki mmu ane άνέμέ ebhi] *

¹² Bákaysi be yi? Mbák mmu abhəŋ bághóηομέν
besa betay, amət anem ebhi, yí ákə yi? Pú áro
bághóηομέν ane achi ndŭ nkwo besa menwi nsem
neku ne anwi ambŷ-njie, andək beyaŋ awu amət
ane άνέμέ?

¹³ Nchí ghati bhe be, mbák ayaŋ wú aghə, maŋák
áyá yi anti éti ághóηομεν wu amət encha maŋák
amen yi ábhəŋ be ané besa menwi nsem neku ne
anwi abhiki taka ebhi.

¹⁴ Échí enyumət ne Éta yeKa mmu achi amfay be
apú yaŋ yé mandú móywi amət άνέμέ ebhi.” †

Enyih ene mmu ábhόήό beka ne nti manə ane ákə yi
bebú

¹⁵ Berəŋ ambi Yesu arem be, “Mbák nti mŭnkwo
ánkə wə bebú, dók temerí yi, mambák ndiere
be bati apay. Mbák əkə yi ángó bekwéné bhi
mānsokori ndakáré, nə əwéné nti mŭnkwo.

* **18:11** Mbək besi bekáti ebhen tentep bébhíki bhəŋ ndəŋ ane.

† **18:14** Mbək bho abhen básih ekáti ene, básih chí bé etayá.

16 Ke mbák abhíkí ka beghok enyiyi ene órèm, pet dók ghó yi ne manò achak amot, yě bati apay, yě arat, bé bó mámbák batísie ndũ yěntiki enyiyi ene bárèm. ‡

17 Mbák abhíkí ka beghok bhò nkwo, kɛ nkwo Mandem mándinjí. Ne mbák bo Mandem bárem ke yí áchòk chi batú, dǎ yi ambak yě mbò mmũ ane ápú chye Mandem kenókó, ne mbò mbebhé nkabhénti.

18 Dinyí ká be, yěntiki enyiyi ene bǎgwóré fá amik, Mandem ágwot awu amfay. Ne ene bákánárí fá amik, Mandem ákanari yò awu amfay.

19 Enyiyi échák ene mǎyan mándinyi chi be mbák bo bati apay mánká eyòh émòt fá amik ndũ enyiyi ene bó báyan ne máníkmuet, Etaya mmu achi amfay, ághók nenikímuet enap.

20 Yěntiki ebhak ene bakonjo bha bati apay, bati arat, báchémé ãti ya, nchí aré ne bhò.”

Yesu atém nekay ndu betòh enyu sébhónjò befonjori bati

21 Píta aròk ye ntá Yesu abhep yi be, “Acha, mbák mmu ántónjóri beku me bebé, mbòh bэфónjóri yi ndòh éní? Ndòh tándramòt ke?”

22 Yesu akeme yi be, “Wáwák! Mbák mmu ántónjóri beku wò bebé, òbhòh bэфónjóri yi manòk besa berat nsem byo, ndòh tándramòt.” §

23 “Dǎ ka ngati bhe ãti Kefò Mandem. Kéchí mbò Mfò ane ábhínjì bǒ betik abhi bé yěntiki mmũ wap ánkémé nkáp ane yi ákèm yi.

‡ 18:16 Ghó Ekáti Deteronòmi 19.15 nkwo. § 18:22 Ekway nkwo bebhak ndòh “Besa berat nsem nekú ne épáy”.

²⁴ Abhó nókó bebher barem ami, bátwó ntá yi ne mmu amot ane ákè̄m yi nkáp ane aya acha.

²⁵ Nkú betik wu kekway bekeme beyǎ nkáp wu. Chi-betik ywi achye eyon be mántí yi ne ngaré ywi ne bǒbhi, ne yǎntiki enyiyi échá̄k ene yi ábhónó, bé nkáp ywi ámfú.

²⁶ Mmũ betik wu ághókó nókó nó, akwén bekak mfó wu abho ménikm̄et be, ‘Acha, chyě mé mpok, chon nkeme yǎntiki enyiyi ene mǎk̄em wó.’

²⁷ Chi-betik aghó nkubetik wu ntínso, afoñori yi, aferē ntí ndũ yǎntiki enyiyi ene yi ákè̄m yi, aró yí ándók.

²⁸ Ké nkúbhé mmu ane mfó wu áfónórí áfú nókó, arók atemeri nti nkubetik ane ákè̄m yi manyũ nkáp ane ápú yǎnyiyi. Akém yi angono arem be, ‘Kwó barem amen ókè̄m me néne.’

²⁹ Nti nkubetik wu akwén yi bekak abho menikm̄et be, ‘Chié mé mpok, chon nchyé enyiyi ene mǎk̄em wó.’

³⁰ Ké abhíkí ghok wáwák. Akú bákém mm̄ere ywi wu, bárók, bafye ekerékenon, be mbák abhiki kwó barem ami ánánjá, apú fú aré.

³¹ Batí bǒ betik bághó enyiyi ene yi áká, bati ábé bhó tontó. Bárók bágháti mfó wu yǎntiki enyiyi, ene efakari.

³² Mfó achye eyon bé mándók mántwó ne yi. Bátwó nókó ne yí, arem ntá yi be, ‘Wó ebéptí nkubetik ne! Ñík̄m̄et ndó wó orǒn ne beyǎ nkáp ane ókémé me.’

³³ Wó nkwó opú kwáy beghó mbú nti mǔbetik ntínso mbó enyũ ngó wó ntínso?’

³⁴ Mfó wu achye eyon ne beyǎ bebenti, be mánsot yi mǎmése ekerékenon bé mbák abhíkí keme yǎntiki

enyiη ene yi ákémé, apu fú are.”

³⁵ Yesu ánáná nókó betem nekay enen, aghati bakono bhi be, “Nó kě Etaya mmu achi amfay ákù ne yěntiki mmũ yweka ane ánísí begho nti ntínso, kéka befonori yi ne nti nenkem.”

19

Yesu átóη ěti awáy nebhay (Mk 10.1-12)

¹ Mpok Yesu ánáná berem menyiη ebhen atú Gálili, afa, apé Nyén Jódan, asep, arək atú Judéya.

² Beyă bhó bákóηo yi are, abú abhen máme.

³ Agháká nókó aré, mbək bōnkwo Fárisi bárók memə yi, bábhep yi be, “Yě yí, yě yi, ebhé eyese eka be mmu ándó ngoré ywi ndũ nebhay ke ebhiki ka?”

⁴ Yesu akeme bhə be, “Băbhíkire pay enyiη ene echi amem ekáti Mandem-ε? Eghàti bhese be, te nebħōmik, Mandem aghókó nyaka menyũ bo bapay, ngoré ne mbakanem,

⁵ arem be, ‘Ěti yo, mbakanem abhəη bérə etayi ne máyi, ambat mməet ne ngoré ywi,

⁶ bó batí apay mándəp chi mmũ amət.’ Bó kepere bhak ye batí apay, ke mmũ amət. Mmu áke fyε ye ákóré nénti bo abhen Mandem áchémé.”

⁷ Bōnkwo Fárisi bábhep Yesu be, “Mbák enyu yo ke échí, ndaká yí Moses árémé bé mmu ákway berə ngoré ywi mbák achye yi ekáti awáy nebhay?”

⁸ Yesu akeme bhə be, “Chí ěti netanánti eneka kě Moses áká nyaka be băkway berə baghərə bhaka ndũ nebhay. Ěpú nyaka enyu yo ndũ nebħōnet.

9 Diñí ká be, yě agha ane áró ngoré ywi ndü nebhay, kebhák bé ngoré akwen berwop, ambáy ngoré achak, akwen berwop.”

10 Yesu árém nókó nó, bakoño bhi bárem be, “Mbák échí nó, ntí ápú yé ane mmu abhay ngoré.”

11 Ke Yesu akeme bhə be, “Puyě yěntiki mmu ke ákway beka beyon ebhen. Ndiere bo abhen Mandem achyé bhə ntí béchókó nə, kě bákway beka bhə.

12 Mbək bo bachi bagú-bhó te amem menie. Abhénéfú báchí bagú-bhó mbənyune bo bachak ke bákú bə mámbák nə. Ke báchák bábhíki ka nebhay ndu báchyé mmuet beku betik Kefš mfáy. Yěntiki mmu ane ákwáy bekoño enyiñ ene ndémé, ánkónó yó.”

Yesu ayét mǎmbə

(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

13 Bofú básót bəbhap bárovk ntá Yesu ne bhə be yi anyanə bhə amə anti, anikmuet be Mandem anjet bhə. Bakoño bhi bághó nókó nó, bábho besayti bhə be báké sənəri Yesu.

14 Ke Yesu arem be, “Dš ká mǎmbə mantwə ntá ya, bǎké chyet bhə mbi mbənyune bš abhen bachi mbə bhə kě Mandem ábhak Mfə awap.”

15 Yesu árém nókó nó, asət bšbhə anyanə bhə amə anti, ayet bhə. Akú nókó nó, arə nebhuet wu arək ebhak échak.

Mfə nkáp

(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

16 Éfákari be mmu amət arək ntá Yesu, abhép yi be, “Ntəñ, ntiki erítí enyiñ mǎkwáy beku ke Mandem anchye me nepém enen nébhíki bhəñ ngwenti?”

17 Yesu akeme yi be, “Ndaká yí óbhèp me èti erítí enyìḡ? Mmũ amot aywĩntí ke arí. Mbák ðyán yi anchye wò nepém enen nébhíkí bhòḡ ngwenti, òbhòḡ bébháré bebhé Mandem.”

18 Mmũ wu abhep Yesu be, “Ebhén?” Yesu akeme yi be, “Òríní bebhé Mandem. Bèrèm be, ‘Ké kwen berwòp. Ké wáy mmu, Ké ghep aghép. Ké te ntísie akware,

19 chyé máye ne etaye kenókó. Ne òbhòḡ bekòḡ nti nkwa mbò enyu ókòḡ mmuet eye.’ ”

20 Esakámu yò arem be, “Nnánḡ nchí bhueré bebhé ebhen menkem. Enyìḡ échák ébhét ké?”

21 Yesu aghati yi be, “Mbák ðyán òmbak chak ndũ babhi ankem, dók tí menyìḡ ebhe menkem, chyé nkáp ntá bachébhébo. Mbák ónká nò, chòḡ ómbòḡ kefò menyìḡ amfay. Ìntwó ye ònkoḡ me.”

22 Esakámu yò ághókó nókó nó, aròbhe ròḡeròḡ nsónso mbònyune abhòḡ nyaka beyá menyìḡ.

23 Yesu ayibhiri mmuet arem ntá bakoḡo bhi be, “Nchí ghati bhe be ébè mmuet tontó be mũnkáp anka Mandem ambak Mfò ywi.

24 Echí wikirik be mpòḡo baso ámfét ndũ mbok mbíábhan écha mũnkáp béka Mandem ambak Mfò ywi.”

25 Bakoḡo Yesu bághókó nókó nó, bápóp! Babho bebhèp yi be, “Mbák enyu yò ké echí, ághá yé ákway bebhak mmu ane Mandem ápeme?”

26 Yesu ayìḡi bhò díí, arem be, “Ntá nkwaḡwan, mbi ápú, ke yènyìḡ épú cha Mandem.”

27 Píta asá eyòḡ arem be, “Ná ne bhesé? Séró yèntiki enyìḡ sékòḡo wò! Nsáy ane sébhòḡ chí yí?”

28 Yesu aghati bhò be, “Nchí ghati bhe be ndũ

mmik nkɔ, mpok Mmu anɛ áfú ntá Mandɛm áchòkɔ ndũ enɔkó kefɔ yi nɛ keném kenkem, be bakonɔ bha bãchòk nkwó ndũ menɔkó kefɔ, bekem manéréket Israel byo nɛ apay.

²⁹ Nɛ yě agha anɛ áró yě chí beket, yě chi bõmayi, yě chí étáyí, yě chí máyí, yɛ chí bãbhi, yě chí bakí yi éti yí ákòɔnɔ mɛ, chɔn ampɛt ambón mɛnyin ebhen menkem ndɔn besa betay, ambón nkwó nɛpém enɛn nɛbhiki bhɔn ngwenti.

³⁰ Kɛ chɔn beyä bo abhen bachi ambi néné, mándɔp ansem, nɛ abhen bachi ansem, mándɔp bayãmbi.”

20

Mandɛm ákap bakã betik abhi

¹ Yesu arɔk ambi berem be, “Mbák Mandɛm achi nɛ bho mbɔ Mfɔ wap, mɛnyin bébhak mbɔ enyu échí ndũ nekay enɛn. Nekäy enɛn nɛchi be, mbɔnónkífú achi nyaka. Ewak émɔt, afa beti beti arɔk beyan bõ abhen bákù betik amɛm nki ywi.

² Aka nɛ bakã betik abhen yi ayambi ásórɛ be chɔn yi anchyɛ bhɔ nkáp anɛ ákwáy ndũ betik ebhen nywɔp nɛmɔt. Ató yé bhɔ be mándók mánkú betik amɛm nki ywi.”

³ Egháká nókó nkárénká nénénamɔt beti bhɔ, afa arɔk nɛfisie, aghó bõfu tété abhen babhiki bhɔn yěnyin beku.

⁴ Aghati bhɔ be, “Dók ká nkwo ndũ nki wa mankú betik aré. Mánán mãmífaté beku, chɔn nchyé bhe nkáp anɛ ákwáy.” Báfuét bárók.

⁵ Ἐgháká nókó mbə nkárénká byo ne epay, ne nkarenka éráτ ene ngóσί, mbəῆónki wu akə enyumət. Nó chí, asət bö betik bachak ató ebhi.

⁶ Βέρóη nkárénká etay beku, apət afú, arək etək, aghó bo báchák tété, enyiη ene bákù ti. Abhép bhə be, “Ndaká yí bächí fá tété, nywəp nenkem, enyiη ene bākù ti?”

⁷ Bákéme yi be, “Séchí fá tété mbənyune sebhiki bhəη mmu ane ásət bhesε ndü betik.” Mbəῆónki wu aghati bhə be, “Dók ká nkwo mánkú betik amem nki wa.”

⁸ Ἐgháká nókó bëku, mpok bakü betik bápetnsem anywóp, mbəῆónki abhiηi mmu ane áyiηi bakü betik aghati yi be, “Biηí bakü betik chyε bhə bakáp ayap, bébhó ne abhen bάρόηό ebhi ndəbhensem, bewenti ne abhen báyámbi.”

⁹ Abho ne abhen básóre bhə ndü betik nkárénká etay beku, achyε yěntiki mmü wap nkáp nywəp nemət ankem.

¹⁰ Ἀgháká nókó ntá bö abhen báyámbi bábhó betik beti beti, bákáysi be chəη anchyε awap nkáp anja ancha ane bö abhen babho betik chi beku. Ke achyε yěntiki ntí mmu chi enyumət, nə chi nkáp betik ebhen nywəp nemət.

¹¹ Básóre nókó bakap ayap, babho menywinti eti mbəῆónki,

¹² mándεme nəkə be, “Bö abhen bákú betik chi ndü nenəkó nywəp nemət, əchyé bhə nkáp enyumət ne bhesé bhó sékú betik ndü nywəp nenkem amem esóητί mmok.”

¹³ Ke mbəῆónki akeme mmu wap amət be, “Nkwəne, mbíkí nyié be yěnyiη. Séká eyəη émət ne bhe be məchyε yěntiki mmu ywεka nkáp betik

ebhen nywɔp nɛmɔt. Pú nó?

14 Sɔt nkáp aywe dók. Mɛmbɔŋ kɛ mbónó nti bechye mmu ane abho betik ndɔbhɛnsɛm nkáp betik ebhen nywɔp nɛmɔt mbɔ enyũ nchyé wɔ.

15 Nkáp chi awa. Mbíkí bhón betan bekɛ enyũ nkónó ne wú? Mpabhamík akɛ ɔbénti ndũ ntónó bɔbhen berĩnti?”

16 Yesu ánáná nókó bétém nekay enen, arɛm ye be, “Enyu eyɔ ke echɪ be chɔŋ beyǎ bayǎmbi mándɔp ansem, ne beyǎ barɔbhɛnsɛm mándɔp ambi.”

*Yesu arɛm ndɔŋ ené éjwí érát be chɔŋ mángwáy yi
(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)*

17 Ené Yesu ákò berɔŋ Yerúsalem ne bakono bhi bati byo ne apay, asɔt bhɔ nepak, abho beghati bhɔ enyɪŋ ené ébhónó béfákari ne yi.

18 Arɛm be, “Ghók ká, séròn nɔ chi Yerúsalem, ne mpok ségháká aré, chɔŋ mámfye Mmu ane áfú ntá Mandɛm amó bɔbati bachiákap Mandɛm ne ntá batɔŋ ebhé Moses, bó mándɛm be mángwáy yi.

19 Ne bɔbati mánsɔt yi mamfyɛ amɔ bo abhen bápú bo Israel, bé mánjókó yi, ne be mándén yí ne ekpa, ne be mángó yi ndũ ekotákátí. Ke égháká nókó manywɔp arat, ampɛtnsem ndũ nepém.”

*Yesu yi be münti abhɔŋ bebhak mübetok
(Mk 10.35-45)*

20 Ebhíkí tat, ngɔré Sebɛdi asɔt bɔbhi bati apay, arɔk ntá Yesu ne bhɔ. Atɛp mánén besí bhi are bhép yi be ankwak yi.

21 Yesu abhép yi be, “Ɔyán mɛnkɛ wɔ yi?” Akɛmɛ be, “Eta, kɛ bé mpok óbhàk Mfɔ, bɔbha abhen bati

apay, manchəkə ne wə, amət ebhe awónem, achák ebhe awóghə.”

²² Ke Yesu akeme yi be, “Obhíkí riji enyij ene óyàn nkə ntá ye. Bǎkwáy beka menyu esəŋəri ane mbónó ményú?” Bákéme yi be, “Sékwày beka nɔ.”

²³ Yesu aghati bhə be, “Тетер, chəj mǎnyú nkóp esəŋəri ane mbónó menyu, ke mbíkí bhəj betəj beyap bo abhen babhəŋə bechəkə ebhe awónem eya ne abhen babhəŋə bechəkə ebhe awəghə. Bebhak ebhə bechi ntá bə abhen Etaya aghoko bhó ábháré ntá yap.”

²⁴ Bakonjo Yesu báchák bati byo bágghókó nókó enyij ene bǎ Sebedi bareme, bábhó bebənti ne mamɛere bhap nɔ bachi nnə amət.

²⁵ Ekú Yesu abhiji bhə mankem arem be, “Bǎriji be ntá bə mmik, bafə bábhəj beyǎ betəj amfay bəbhap, ne bəbati básət beyǎ betəj beka bəbhap mángók bhə.

²⁶ Ke ébhíkí bhəj bebhak enyu yə ndü nkwo yweka. Mmu ane áyàn bebhak mǔngo yweka, abhəj bebhak mübetok yweka,

²⁷ ne yǎntiki mmu yweka ane áyàn bebhak mmü mbi abhəj bebhak nsem ayweka,

²⁸ nkúbhé mbə enyü Me Mmu mfú ntá Mandem mbíkí twə be bo mántók me. Ntwə chi bebhak mübetok, ne bechye nepém ena ndu beku beyǎ bhó, mféré bhə ndü kesemé bebú.”

Yesu abú manémámik bati apay amem etək Jeriko (Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ Yesu áfù nyaka etək Jeriko ne bakonjo bhi. Ngémtay bho béré konjo bhə.

³⁰ Manémámik bati apay babhak nepaká mbi chókə. Bághókó nókó bé Yesu kě áfuẽt, bábhə bebĩk mandeme nókə be, “Eta, Mmǎ Mfə Debhít! Ghó bhesé ntínso!”

³¹ Bo abhen bachi are bábhó besayti manémámik bhə be, “Kusí ká!” Ke bákpik bare bik ne eyəŋ amfay be, “Acha, Mmǎ Mfə Debhít! Ghó bhesə ntínso!”

³² Yesu ate, abhĩŋi bhə, abhép bhə be, “Bǎyàn bé nkə bhe yí?”

³³ Bákéme yi be, “Eta, séyàn ónká amík yese ánéné.”

³⁴ Yesu aghó bhə ntínso. Atək amík ayap. Témté wu, babho beghə mbanə ne babho bekoŋə Yesu.

21

Yesu achwe Yerúsalem mbə mmu ane anu ansət awənem

(Mk 11.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Yesu ne baghókó bhi bákó baghaka ndü bəbetək Betfáge ne Bétani, ndü Njie Menok Olif, kekwõt ne Yerúsalem. Aré, ató baghókó bhi bati apay ambi.

² Apéere tó bhə, aghati bhə be, “Dók ká ndü mó̃tək ane achi afə ambi. Nəchwe bəchwè etək, chəŋ mǎngó mpəŋə batu sesét, ne mó̃ywi. Kanári ká, mǎntwə fá ne yə.”

³ Mbák yě mmu abhep be ntí ane bákəŋari yə, ghatí ká yi be, ‘Acha, áyàn yə.’ Témté wu, chəŋ yi andə mǎnsət yə.”

⁴ Efákari nkúbhé enyu eyə bé enyĩŋ ndemekep̃inti árémé nyaka émfú tetep. Ndẽmekep̃inti arem nyaka be,

⁵ “Ghatí bo Síon * bé
mfə wap átwò.
Abhəŋ nəseptĩmuet,
átwə chəkə amfáy mpəŋə batu,
amfay mómpəŋə batu.”

⁶ Bakoŋo Yesu bhə bárovk bakə mbə enyũ yi aghati
bhə.

⁷ Básót mpəŋə batu yə nə móywi, bárovk ntá Yesu
nə yə. Básót nden mfámuet yap basəbhəri yə, Yesu
akó achəkə amfay.

⁸ Beyǎ bo abhen bachi are, báfére nden mfámuet
yap baghay ambi. Báchák béré kpət béwókéndé
mángay nəkə ndũ mbi ane yí áfuet aré. †

⁹ Beyǎ bho béré rəŋ ambi, bachak mankoŋo nəkə
ansem. Yesu abhak néntí enap. Bó mankem béré
bik mándeme nəkə be, “Sémbítí Nyiě newú Mfə
Debhít! Mandem ánjet mmu ane átwò ndũ nnyén
Acha! Sémbítí Mandem mfay!”

¹⁰ Nəchwe yí áchwé Yerúsalem, etək enkem
ényíkísi tikítik. Bo bábhó bebher bati be, “Ane mmu
átwò chi agha?”

¹¹ Bo abhen bákò nə yi béré kemə mandeme
nəkə be, “Chí Yesu, Ndemekerpinti Mandem ane áfú
Násáret, atú Gálili.”

Yesu abók bakǎsie

(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Yesu áchwé nókó etək, arək amem ekerákap
Mandem. Abók bakǎsie nə bo abhen bákú menyinj.
Atakati bífémé bo abhen bákò esie bakap bewupsi.
Atakati nkwó menək bo abhen bátí bebhónó.

* **21:5** Síon chi Yerúsalem. † **21:8** Enyu eyə kě bo Ju bákà nyaka
mpok mũngo átwò.

13 Ndũ Yesu ákà nà, aghati bhà be, Mandem arem be, “Èket eya ébhàḡ bebhak chi ekeré neníkímmet, ke bãyibhiri yà érap nebhuet ane baghép bábhèse are.” Nò kě básíní amem Èkàti Mandem.

14 Èné Yesu ábhuet amem ekerákap Mandem, beyä manémámik ne bakem bárók ntá yi, abú bhà mankem.

15 Bõbati bachiákap Mandem ne batàḡ ebhé Moses bághó menyíní maknkay ebhen Yesu áká. Bághó nkwo ndũ mãmbò bábík amem ekerákap mándeme nòkò be, “Bakak ne kenókó ámbák ne Nyíé-newu Mfò Debhít!” Baghò nókò nà, bati ábé bhà amem tontó.

16 Bábhép Yesu be, “Opú ghók nà enyih ene bõbhen bárèm-ε?” Yesu arem be, “Nchí ghók. Nò tẽ bãchí, bãbhíkí re ghók wáwák enyih ene basini amem Èkàti Mandem?” Básih be, “Ókè mãmbò ne abhén babhuet amò mándíní bechye wò bakak ne kenókó?”

17 Yesu áró nókò bhà, afa Yerúsalem aròk Bétani, abhure are.

*Yesu akè enòk ékúri
(Mk 11.12-14, 20-24)*

18 Náyí nókò, Yesu afa abho bepetnsem Yerúsalem. Nsay akém yi.

19 Ndũ áròn, aghò enòk fig nékú mbi. Aròk aré, ke yě mósepeménòk ake ghó amfay. Èbhíkí fuet chí beyé bõbhò. Yesu arem ntá enòk eyò be, “Tẽ mmik ámáy, opú pere kway menyu kerep.” Enòk fig eyò egu témté.

20 Baghøk Yesu bághó nókó enyiȳ ene éfákárí, bábhák maknkay tontó. Bábhó berem ne bati be, “Yi ékú enøk fig ene egu témté enyune?”

21 Yesu aghati bhə be, “Nchí ghati bhe be, mbák mǎmbəŋ neka ne Mandem tetep, kemakati betan ebhen yí ábhónó, bǎkwáy beka enyiȳ ene nka enøk fig ene. Ne bǎkwáy bégháti yě chí njie ne be ‘Fǎ fá kwén awu amem manyu,’ émfakari enyu yə.

22 Ne yěntiki enyiȳ ené mǎnikmæt be Mandem anchye bhe, apú rə bechye bhe, mbák mǎnókó.”

*Ebhak ené betan Yesu béfú
(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)*

23 Yesu achwe amem ekerákap, abho betan bho Eyəŋ Mandem. Ndū yí ákà nə, bǒbati bachiǎkap ne bǒbati etək bǎchák bǎrók ntá yi bábhép yi be, “Ntiki betan óbhónó beka menyiȳ ebhen ne ókà? Agha áchyé wə betan ebhə?”

24 Yesu akeme bhə be, “Menkwə mbǒŋ enyiȳ émot bebhep be. Mbák mǎnkémé me yə, chəŋ menkwə ngati be mmu ane áchyé me betan beka menyiȳ ebhen mǎkà.”

25 Enyiȳ ene mbónó bebhep be chi be, “Agha áchyé nyaka Jǎn Njwiti betan bejwiti bho? Mandem, ke chí bǒ mmik?” Báre kem epítí ne bati be, “Chəŋ séndem be yi? Mbák séndem be betan ebhen Jǎn béfú nyaka ntá Mandem, ábhép bhesə be, ‘Ke ndaká yi bǎbhíkí noko eyəŋ eyi?’

26 Ne mbák séndém be, ‘Béfú nyaka ntá nkwǎ’, nó séyən esəŋori ne bǒ bhesé mbənyune bó mankem mánoko sayri be Jǎn achi nyaka ndemekerǐnti Mandem.”

27 Bákéme Yesu chi be, “Sébhíkí rini.” Yesu aghati bhə be, “Menkwó mpú ghati ye bhe mmu ane áchyé mé betan bekə menyinj ebhen né mǝkà.”

Nekay chi ne bǝbhi

28 Yesu arem be, “Bǎrem bé yi ěti ndak ane? Mmu amət achi nyaka ne bǝbhi bati apay. Bábhák bǝ babhakanem. Ewak émət abhini ane mbi aghati yi be, ‘Mówa, dók ká betik amem nki echəj.’ ”

29 Mówu akeme be, “Mpú rónj.” Ke ansem mpok, awupsi nti arək.

30 Chi afuét arək ntá mmǝ ane mónkwen, aghati yi nkwə be, “Mówa, dók amem nki kə betik echəj. Mówu akeme yi be ‘Eta, chəj ndək.’ Ke akérónj.

31 Ghatí ká me. Ndǝ bǝbhə bati apay, ane ághókó étayi, akə enyinj ene yi áyàn chí ané?” Bǝ mankem bakeme be, “Ane nsénsí.” Yesu aghati bǝbati bo Israel bhə be, “Dinjí ká tetep be bǝ bebú mbə babhebhé nkábhénti ne baghərə-nekə báyámbi bébhónj mbi bebhak bǝ abhen Mandem achi ne bhə mbə Mfə wap, ené bǎrəp nsem.

32 Nchí rem nə mbənyune Jǝn Njwiti atwó nyaka ntá yeka bo Israel mankem, betəj bé enyǝ mmu ákwáy bebhare nepém eni chak besí Mandem, ke bǎbhíkí noko enyinj ene yi árəm. Babhebhé nkabhénti ne baghərə-nekə kǝ mánókó enyinj ene yi árəm. Yǝndu bǎghó bé babhebhé nkábhénti ne baghərə-nekə mánóko Jǝn, bǎke tíknsem be mánókó enyinj ene yí árəm.”

Bakǝ betik ne mbəjónki
(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

33 Ghok ka nekay néchák, “Mmũfú abhõŋ nyaka nki. Api menøk vain are. Atep ebhá ene eghabheri nki ankem. Atém mbok aghoko nebhuet ane báyàt kepem váin, be nnok ywi amfu, mánsot, máná mmém. Ate mókerémfay amem nki wu, bé ámbák nebhuet ane mmu áchòkò ndu bébhábhéri nki. Afyé ye bo aré be mánkũ betik mánkøre nsáy ne yi. Arò, arøk nekò etøk echak. †

34 Mpok bekøk kepeménøk ákwáy nókò, mbõŋnki ató bakũ betik bhi bachak be mándók mánsót aywi ákóré mbwot.

35 Ke báchwóbhé nókò amem nki, bakũ betik ndũ nki bákém bhò. Bádén amot, báwáy áchák, bátémtí anefú ne batay.

36 Ebhíkí tat, mbõŋnki wu aferε bakũ betik abhi báchák ató. Báyá báchá abhen mbi. Ke bakũ betik abhen báchí amem nki bákém bhò, báká enyumot ne bhó, mbò enyũ báká ne abhen mbi.

37 Ndũ ngwenti, mbõŋnki arem ne mmuet yi be, ‘Chõŋ ntó mbõŋ mówa. Yě yí, bábhõŋ béchye yi kenókó.’ Aferε ye móywi ató.

38 Ke neghó ane bakũ betik bághó yi, bábhó berem ne bati be, ‘Yiŋí mbõŋ móywi né, ne yí kě ábhõŋó ményié newú etayi. Twó ká sénkem yi séngwáy bé etayi ánánŋ ángú, menyin ebhi méndõp chi ebhese.’

39 Bákém yé yi, baya, báfú amem nki ne yi, barøk baway.”

40 Yesu ánáná nókò bétém nekay enen, abhép ye bõbati etøk Israel be, “Bě bákáysí bé mpok mbõŋnki wu áperénsem nekò enen yí áróŋó, ákũ yi ne bakũ betik bhò?”

† 21:33 Vain áko ndũ menøk ne básot kepem eki mána mmém.

41 Bõbati bhõ bakeme Yesu be, “Mpok ane mbõnjõnki wu áperensem, äku bebéptí bakã betik bhõ mángú ebéptí newú, ansot nki wu anchye ntá bakã betik abhen bápú nók bechye yi aywi ákóré mbwot témté, yëntiki mpok ane enyij efú ebhi.”

42 Yesu abhép bhõ be, “Bãbhíkí re pay enyij ene echi amem Ekáti Mandem?

Básiñ be, ‘Nkúbhé ntay enen batëket báguëbhé bé nébhíkí ri,
 nó ke néróbhé ntay enen nékémé eket nechá batay áchák ankem.

Mandem ke ákú bé émbák enyu yõ,

ne echi ndaká maknkay tontó ntá yesel’

43 “Mëghati ye be be, chõñ Mandem amferé áfók ane bãbhóñó ndũ yí áchí ne bhe mbõ Mfõ ywëka, anchye ntá bo báchák abhen bákù menyij ebhen yi áyàñ bõ manku.”

44 [Yëntiki mmu ane akwene ndũ ntay enen, äsiepti ndũ mbiñ, ne mmu ane ntay enen nékwéné yi amuet, néchòkòti yi.]

45 Bõbati bachiãkap Mandem ne bõnkwo Fárisi bághókó nókó bakay yõ nó Yesu átémé, báriñi be ärèm nõ chí ãti yap.

46 Báre yan bekem yi, ke báchày nyaka beyã bo abhen báchi are, mbõnyune báriñi nyaka be bõbhõ básot Yesu mbõ ndemekepinti Mandem.

22

*Yesu átém nekáy epã nebhay
 (Lk 14.15-24)*

¹ Yesu apet abho beghati bhõ menyij ndũ bakay.

2 Yí be, “Mbák Mandem achi ne bho mbə Mfə wap, menyin bébhak mbə enyu echí ndü nekay enen. Mfə amət anak nyaka epă nebhay ntá mýwi.

3 Mpok epa ákwáy nókó, ató bǝ-betok abhi bé mándók mángátí bǝ abhen yi ánáká be mpok akway. Ke yě amət ke twə.

4 Apet abhinǝ bǝ-betok abhi báchák aghati bhə be, ‘Dók ká ghati bo abhen nnáká bé ngwáy bhə besené mpəŋ ne mǎnánǝ mana nenyíé, yěntiki enyinǝ énáŋ échí téé. Dók ká ghati bhə mántwó.’

5 Ke ndü bo abhen yi ánáká mankem, yě mmu amət abhíkí fyé ntí. Mánkə nəkə chi ebhap menyin. Amət arək ebhi eyi, achák arək chí ekerésie eyi,

6 abhénéfú bákémti bǝ-betok abhen mfə wu átó, bádén mbə nnya baway.

7 Mfə wu abhón beyă beběnti. Ató batémé nenu bhi bárók báwáy bǝbhə, básón etək eyap.

8 Abhinǝ ye bǝ-betok abhi arem be, ‘Mpok epa akway. Ke bǝ abhen nnáká bátəŋ be babhiki kway bǝ abhen bátwò ndü epă eya.

9 Dók yé ká ndü yěntiki mbay, mǎnák yěntiki mmu ane băghó, bé ántwó ndü epă nebhay.’

10 Bǝbetok bhə bárók bakə mbə enyü yi ághátí bhə. Bábhinǝ yěntiki mmu. Mmü mbúmbə mǎmbinǝ bhínǝ, mmü ndíndí mǎmbinǝ bhinǝ. Ekú eket epă nebhay éjwí ne bo.

11 “Ke mpok mfə áchwé anywóp beghə bǝ abhen yi ánáká, aghó bé mmu amət abhiki bhəŋ nkú-nebhay aməet.

12 Abhép mmu wu be, ‘Nkwǎne, əkú ná ke őchwe fá, nkú-nebhay wə aməet tí?’ Echa mmu wu enyinǝ berem.

13 Mfɔ achye eyɔŋ be mánkém yi mángwót amɔ ne bekak, mámese nefi ndũ ejuri. Aré, bo bábhak ndũ nedĩ kebho ne nenyié ámén.”

14 Yesu ánáná nókó betem nekay enen, arem be, “Mandem anak beyă bho, ke ãyap chí bǎrú.”

Bábhép Yesu ɛti nkábhénti ndu báyan yi ankwén anyu

(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

15 Ɛbhíkí tat, mbɔk bõnkwo Fárisi bárók báté eyu, babho beyan enyũ bákway bekɛ Yesu ánkwén anyu, be bɔ mámbón mbi bekem yi.

16 Báká eyɔŋ émɔt, bátó mbɔk bakonɔ bhap ne mbɔk bo Israel abhen báté ansem Hérɔd ntá Yesu be mámbép yi be, “Ntɔŋ, séríní bé wɔ achí mmu tetep, ne bé ðtɔŋ bho mbi Mandem tetep. Séríní bé ɔpú yiní mmu ndũ besí òncháy yi.

17 Ghatí ye bhese, ebhé yese eka be sénchié nkábhénti ntá Mfɔ Rom ke ɛbhíkí ka?”

18 Yesu ariní nkaysi mbɔmbɛ yap. Arem be, “Bě bho betábhá, ndaká yí mǎmò me?”

19 Aghati bhɔ be, “Tóŋ ká me nkáp kpokorok ane básɔt bechye ndũ nkábhénti.” Bátwó yi ne ebhɔkɔ nkáp. *

20 Yesu asɔt akém awɔ, abhép bhó be, “Ntí ághá né are? Ne nnyén chi enen ághá?”

21 Bákéme yí be, “Chí ntí Sísa, Mfɔ Rom. Ne nnyén, chi eni.” Yesu aghati ye bhɔ be, “Chié yé ka mfɔ Rom yěntiki enyɔŋ ene echí eyi, mǎnchye Mandem yěntiki enyɔŋ ene echí ene Mandem.”

22 Bághókó nókó enyɔŋ ene Yesu areme, bápóp! Báró yi, barɔk ebhak eyap.

* 22:19 Yesu ariní be báyan yi ankwén ndũ ntá yap.

*Enyiḡ bábhébhé Yesu ěti neperénsem ndũ nepém
(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)*

²³ Nkúbhé nywəp enə, mbək bōnkwo Sádusi bárók ntá Yesu bebher yi enyiḡ ndu bekə yi ánkwén anyu. Bōnkwo Sádusi babhiki noko nyaka be ewak émət bawú bápətnsem ndũ nepém.

²⁴ Bábhép Yesu be, “Ntəḡ, Moses asiḡ ndũ ebhé eyese be, mbák mmu ángú ándó ngərə ke bó kebhaḡ yé mmó, mómayi abhaḡ besət ngərə wu bé ámbé bə ne yi ndũ nnyén manə ane ágú.

²⁵ Bě chi amət bati tándramət báchí nyaka fá. Ane mbi abháy ngərə, agú ené yi abhiki bhəḡ yé mmó. Ane ákəḡo yi, asət kénkwésé wu ndũ nebhay.

²⁶ Yí nkwo agú, kebhaḡ mmó ne kénkwésé wu. Ěfákari enyumət ne ane ájwí bati arat, ne bōmayi bachak nkwo.

²⁷ Ndũ ngwenti, ngərə wu nkwo agú.

²⁸ Ndu echi nə, mpok Mandem ákə bawú mámpətnsem ndũ nepém, ngərə wu ábhák ane agha? Ndu bó mankem, bati tándramət, yéntiki mmu wap abhay nyaka yi.”

²⁹ Yesu akeme bhə be, “Bekwéné béchí ne bhe tontó! Nti achi be bābhíki riḡi yé chi menyiḡ ebhen bechi amem Ekáti Mandem ne yé chi betan Mandem.

³⁰ Mpok Mandem ákú bawú mámpətnsem ndũ nepém, bo bábhak mbə bəángel awu amfay. Bápú pere bhay nebhay.

³¹ Ke mbák māmakati be bawú bapu kway bepətnsem ndũ nepém, nə bārem be bābhíki re pay ndũ Ekáti Mandem enyiḡ ene yi ágháti bhe? Ěchí amem ekáti bé Mandem arem be,

32 ‘Με nchí Mandem Abraham, Mandem Aisek, ne Mandem Jekóp!’ Mandem achí Mandem bo abhen bachi nepém. Apú Mandem bawú.”

33 Beyǎ bo abhen báchí nyaka are bághókó nókó enyiy ene Yesu árémé, manyu áchók bhə, béyíjɪ enyũ netóy enen Yesu átòy.

*Εβhé Mandem ενε εcha bechak menkem
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)*

34 Bǒnkwo Fárisi bághók be enyiy ene Yesu ághátí bǒnkwo Sádusi éká manyu áchók bhə. Báté eyu, báyáy enyiy échák ene bábhep Yesu.

35 Mmũ wap amət ane áchí esáyri ntəy ebhé Moses arək memə Yesu. Abhép yi be,

36 “Ntəy, ebhé ene échá bebhé Moses béchák chi éné?”

37 Yesu akeme yi be, chí ebhé ene érəm be, “ ‘Kəy Mandem Acha ywe ne nti ene nenkem, ne efóyó ye enkem, ne nkaysi ye nkem’.

38 Ené ke echi ebhé mbi, ne yó ke échá bechak menkem.

39 Ené éjwí bepay échi mbə ené, ne érəm be, ‘Kón nti nkwa mbə enyu ókónó mmuet eye.’

40 Bebhé ebhen bepay békúti yéntiki enyiy ene Mandem áyàh bo mándíjɪ, mbə enyũ echi ndũ menyiy menkem ebhen Moses ásíjɪ, ne ebhen baremé kepĩnti Mandem básíjɪ.”

*Μπεμε Mandem afyé nyaka bariεp bé átò
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)*

41 Ené bǒnkwo Fárisi babhuet ebhak émət ne Yesu, yi abhép bhə be,

42 “Ndũ nkaysi yeka, Mpeme Mandem afyé nyaka bariεp be átò abhəŋ bebhak mmǒ agha?” Bákéme Yesu be, “Abhəŋ bebhak ebhárémə Debhít.”

43 Yesu arem be, “Ná εchi ye be Εfónó Mandem ákə nyaka Mfə Debhít ambih̄i yi be ‘Acha?’ Mfə Debhít arem nyaka be,

44 ‘Mandem Acha arem nyaka ntá Acha wa be,
 chəkə fá ebhě awónem εya ndũ enəkə-kenókó,
 †
 kpatε nkə bömpap abhe mándəp mbə enək ene
 ónyàŋa chəŋ bekak are.’

45 Yesu abhép ye bhə be, mbák Mfə Debhít äbh̄ih̄i nyaka Mpémé ré be Acha. Ná Achă-re áyibhiri ambak ebhárémə ywi?”

46 Yě mmu kekway bekeme Yesu enyih̄i ene yi ábhébhé böŋkwə Fárisi. Ne bébhó mpok εyə, yě mmu kepepe mə bebhεp yi yěnyih̄i.

23

Sət ká mpok ne batəŋ ebhé Mandem ne böŋkwə Fárisi

(Mk 12.38-39; Lk 11.43, 46, 20.45-46)

1 Ebhíkí tat, Yesu abho beghati bakoŋo bhi ne beyă bo abhen bachi ebhak émət ne yi be,

2 “Batəŋ-ebhé Mandem ne böŋkwə Fárisi ke bábhónó betəŋ beghati bho mbəŋ menyih̄i ebhen béchí amem bekáti ebhen Moses asíŋí.

3 Băbhəŋ ye bekoŋo chi menyih̄i ebhen bə bárəm, báké kə menyih̄i ebhen bó bákə. Nchí rem nə mbənyune bó babhəŋ bápú kə menyih̄i ebhen bó bāghāti bho wáwák.

† 22:44 Ebhe awónem Mandem: Nə chi nebhéét kenókó.

4 Bábày bho menwópti batu anti be mámpókó, ndü beyä bebhé ebhen bə báfyè, ke bó babhəñ bápú kwak bo mámbáré bebhé bhə yě mandú.

5 Bákù yěntiki enyih eyap chi ndu betəñ mmuet. Enyih émət echi be, yěntiki mmu wap äsət Eyəñ Mandem ansíñ amfyε amem bömenyih mbə nchón ambat nefó puréé, angwót écháκ ndü erebháwə, kémbyáká bejenjémé nden eyap nkwo bésàpti méncha enyu bébhónó bebhak.

6 Bákəñ nkwo béchəkə ndü bebhaká kenókó amem bekeré nenikímuet ne ndü bepa.

7 Bákəñ nkwo be bo mánkaka nókó bhə nefisie ne kenókó. Ne bákəñ be bo mambinji nəkə bhə be, ‘Ntəñ’.*

8 Yě mmu yweka áké ka mámbíní yi be, ‘Ntəñ! Bəbhəñ chi ntəñ amət, ne be mankem bächí chi bati bönkwo.’

9 Ne báké bhinji nti münkwə be, ‘Eta mbənyune bəbhəñ chí chi amət, yí mmú áchí amfay.’

10 Ne mmu yweka áké ka bati mámbíní yi be, ‘Ntəñ’ † mbənyune bəbhəñ chi amət, Mpeme Mandem afyé nyaka bariεp be ätò.

11 Mmu ane áchá báchák abhəñ bebhak mübetok yweka.

12 Yě agha ane áyòñ mmuet, Mandem äsepti yi amik, ne yě agha ane ásèpti mmuet amik, Mandem äkosi yi amfay.”

Betábhá batəñ ebhé Moses ne ebhen bönkwo

* **23:7** Bo bächyè nyaka batəñ beyä kenókó. † **23:10** “Ntəñ” ndü ndón ane até ndü “Kristo”, Mpeme ane ábhónó nyaka bétwo.

*Fárisi**(Mk 12.40; Lk 11.39-42, 44, 52, 20.47)*

13 Yesu abho ye berem ntá batɔŋ ebhé Moses ne bɔŋkwɔ Fárisi be, “Bě batɔŋ ebhé Moses, ne be bɔŋkwɔ Fárisi, bo betábhá! Chɔŋ émbep ntá yeka encha mbɔnyune bächyèt bo mbĩnywɔp be báké rɔ Mandem ambak Mfɔ wap. Bě babhɔŋ bápú ka Mandem ambak Mfɔ yweká, ne bächyèt mbi ntá abhen bákway beyaŋ bechwe are!

14 [Bě batɔŋ ebhé Moses, ne be bɔŋkwɔ Fárisi, bɔ betábhá! Chɔŋ émbep ntá yeka encha. Bäsɔt beket mánkwésé, mǎnkɛ nɔkɔ beróri neníkímæet, berwɔ bho be bächi besayri bo Mandem. Èti yɔ, chɔŋ ntémsí yeka ancha ane bo bachak.]

15 Bě batɔŋ ebhé Moses, ne be bɔŋkwɔ Fárisi, bɔ betábhá! Chɔŋ émbep ntá yeka encha. Bákway bekɔ mǎnkɪŋi bɔmanyu mǎndɔk mban ne mban ménú beyaŋ yě chí mmu amɔt be ámbák mũnkwɔ yweka. Ke mpok yi ayibhiri arɔbhe mbɔ bhe, nkúbhé bé kě bákɛ yi ámbép ancha be babhɔŋ ndɔŋ epay, ambak mmũ ane árɔŋ ndũ nepĩngo.

16 “Bě manémámik abhen bǎyà bho mbi, chɔŋ émbep ntá yeka encha! Bě bǎrèm be, ‘Mbák mmu ámfyé bariep ne Mandem bekɛ enyɪŋ, anjiki ndũ nnyén ekerákap Mandem betɔŋ be yi abhɔŋ bekɛ enyɪŋ eyɔ, ke yi kekɛ yɔ, yě esɔŋori epu bhak.’ Ne be, ‘Mbák mmu ánjíkí ambɪŋi berítí menyɪŋ ebhen bechi amem ekerákap Mandem, abhɔŋ bébhɛre bariep ami.’

17 Bě bechɪŋtĩ manémámik! Ekerákap Mandem kě échá menyɪŋ gol, ke menyɪŋ gol ke becha ekerákap ene ekú menyɪŋ gol mémbak nyánjá?

18 Ne bǎrèm be mbák mmu ámfyé bariεp ne Mandem bekε enyιη, anjiki ambιηι nnyén éfémé akap Mandem betɔη be abhɔη bekε enyιη eyɔ ke yi kekε yɔ, yé esɔηɔri épú bhak. Bǎrem nkwó be Mbák mmu ánjíkí ndũ nnyén menyιη ebhen bábhúré ndũ éfémé bechye akap ntá Mandem, abhɔη bébhure bariεp ami.

19 Bě manémámik! Besí Mandem, éfémé akap Mandem ké echa menyιη ebhen bábhure aré ndu bechye akap, ke menyιη ebhɔ ke becha éfémé akap Mandem? Pú éfémé yɔ ké ékù enyιη ene bábhúré are embak nyánjá?

20 Ndu échí nó, mmu ane árèm ndak, anjiki ambιηι nnyén éfémé akap Mandem, abhɔη berιηι be, ayíkí nɔ nkwo ndũ nnyén yěntiki akap ane achi ndũ éfémé yɔ.

21 Ne mmu ane árèm enyιη, anjiki ambιηι nnyén ekerákap Mandem, abhɔη berιηι be, ayíkí nó nkwo chi ndũ nnyén Mandem mmu achi amem ekerákap,

22 ne mmu ane árèm enyιη anjiki, ambιηι mfay, abhɔη berιηι be ayiki nɔ chi enókó kefɔ Mandem ne Mandem mmu áchòkɔ are.”

23 Yesu arɔk ambi berem be, “Bě batɔη ebhé Moses, ne bě bǔnkwo Fárisi, bǔ betábhá, chɔη émbép ntá yeka encha! Bǎsɔt ndu béri amɔt ndũ baru byo mǎnchye ntá Mandem, mǎnkε enyumɔt ne mbwót achak, ke bǎpú fyé ntí bebhak chak ne bo mankem, bǎpú fyé ntí beghɔ bho ntínso, ne bǎpú fyé ntí bebhak tetep ne bo mankem. Eri bekε menyιη ebhen echa bekɔre menyιη baru byo, mǎnchye ndu amɔt ntá Mandem. Eri nyaka be

mănkónó ebhé ene bekəre menyin ndũ baru byo mănchye ndu amət ntá Mandem, ke bābhiki bhəŋ nyaka beghəkəntik bebhé béchák.

24 Bě manémámik abhen bǎyà bho mbi, bāsət mpok béfére yěntiki mónya ane áchí amem enyin ene mǎnyú, ke mpəŋə baso mǎmenemén ham.

25 “Bě batəŋ ebhé Moses, ne be bōnkwə Fárisi, bō betábhá, chəŋ émbep ntá yeke encha! Chəŋ émbep ntá yeke encha mbənyune bāsət mpok bétyet nsem-ámok ne nsemé nchán, ke bati yeke ájwí ne bepǒ nkaysi ndũ bāsət menyin bho ne betəŋ, ne ndũ bǎchi bo bati rakáraka.

26 Bě Nkwə Fárisi, manémámik! Ya ká mbi sō mmem ámók ne mmem nchán. Mbák mǎnkə nə, chəŋ nsem-ámok ne nsemé nchán éndyere pépépép nkwə.

27 “Bě batəŋ ebhé Moses, ne be bōnkwə Fárisi, bō betábhá! Chəŋ émbép ntá yeke encha mbənyune, bǎchí mbə manem ane bǎghókó sayri, bawati ne mbi pépép, enyu ene mmu ághə, ankəŋ, yěndu berené bawú ebhen ménáné béchónó ne beghep ke bechi amem.

28 Enyu yə kě bǎchi. Mmu ághə be ankaysi be bǎchi chak ne bho, ke bati yeke ájwí amem ne bapu ne bebá.”

*Chəŋ mǎntémsi batəŋ ebhé Moses ne bōnkwə Fárisi
(Lk 11.47-51)*

29 Yesu arək ambi berem be, “Bě batəŋ ebhé Moses, ne be bōnkwə Fárisi, bō betábhá, chəŋ émbép ntá yeke encha! Bachi mbi bheka baway nyaka baremé kepinti ne bo abhen bachi chak besí

Mandem. Bătè manem ayap néne, mǎngwati nǎkǎ mbi aré beku yǎ ándí amík.

³⁰ Bǎkù menyin ebhen mǎndeme nǎkǎ be, ‘Mbǎ bhese sechi nyaka mpok bachĩmbi bhese, mbú sébhíkí ka ne bhǎ be mǎngwáy baremé kepĩnti Mandem Acha.’

³¹ Nerem ane bárèm nǎ áton be bē bǎbhǎn bárèm ne manyu yeka be bǎchi enyumǎt mbǎ bachĩmbi bheka abhen bǎwáy nyaka baremé kepĩnti Mandem.

³² Dók yé ka ambi mǎnánǎ betik ebhen bachĩmbi bheka bǎbhó.

³³ Bē nnyó ene! Bē bho bǎbebhe bǎchá mbǎn befé! Bǎkǎysí bē bǎkway bebhǎn mbi bebhe be Mandem ake temsi bhe amem nepĩngo?

³⁴ Ghók yé ka, nchí to be baghatĩ Eyǎn Mandem ne yěntiki mmu ane áchí ndinĩndak ndu ákǎnǎ Eyǎn Mandem. Chǎn ntó be bátǎn-Eyǎn Mandem nkwó. Chǎn mǎngwáy mbǎk eyap, mǎngo bǎchák ndũ bekotakati, ne mǎnden abhénéfú ne bekpa amem bekeré nenikĩmǎet ebheka, mǎnkonǎ nǎkǎ bó betǎk ne betǎk ndu bekem bhǎ beway.

³⁵ Chǎn eyǎ enkǎ be manǎn yěntiki mmu ane achi chak ane bo bǎwáy, ámbák be anti, bēbho ne manǎn Abel mmu achí nyaka chak besí Mandem, beghaka ndũ manǎn Sakaríá mmǎ Barákia, mmu bǎwáy nyaka nenti ekerákap Mandem ne nebhuet ane bǎchyè akap aré.

³⁶ Nchí ghati bhe be, chǎn Mandem antemsi be bho mkpák ane echǎn mankem ěti bebéptí menyin ebhen bē ne bachĩmbi bheka bǎkú.”

*Yesu adi kebho ěti bo Yerúsalem
(Lk 13.34-35)*

³⁷ Yesu akók arem be, “Eé Yerúsalem, bō Yerusalem! Bě bo bāwāy baremé kep̄inti Mandem, māntemti nōkō ne batay ndu beway bo Mandem átó be mángátí bhe Eyōη eyi. Ndũ beyǎ mpok, njāη besot bhe mfyé am̄æt bé māmbak ne me mbō bñnkāk abhen nñō nkāk ákútí neb̄h̄æt amot ne bebhap ebhi, ke bǎpú ka be nk̄u nō!

³⁸ Ne néné, chōη Mandem andō eket eyeka, éndōp enyu yō.

³⁹ Ne diñí ká be, bǎpú pere ghō chōη me wáwák kpatε mpok ane bǎrēm be, ‘Sémbítí mmu ane átwō ndũ nnyén Mandem Acha.’ ”

24

*Yesu arem bé chōη mánchōηti ekerákap
(Mk 13.1-2)*

¹ Mpok Yesu áró ekerákap Mandem árōη, baghókó bhi bábh̄iñi yi, mándeme nōkō be yi ángó ndũ eket eyō eri echa!

² Ke akeme bhō be, “Pú bǎghō menyij menkem ebhen básóré báté beket ebhen bechi ndũ ekerákap ke ébhak enyune? Nchí ghati bhe be, mpok átwō ane eket ene érōη amik enkem, yěnyij kerōp téé.”

*Chōη mánchye nōkō bhe beyǎ esōjōri
(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)*

³ Ené Yesu achi chókó ambi Njiε Menōk Olif. Bakōjō bhi bárók ntá yi. Yě mmu achak kebhak ne bhō. Bárém be, “Eta, ghati bhese, chōη émfakari nō ntiki mpok, ne ntiki erij ébhōjō bek̄u bo mándiñi

βε mpok ανε ότωδ arəp kékwoť, ne bé mandú mpok mmik ämay?”

⁴ Yesu akeme bhə be, “Sət ka mpok bé yě mmu áké rwó bhe!

⁵ Beyă bo bátwə chəŋ mánsət nnyén ena mánten ambi, yěntiki mmu wap andem nəkə be ‘Yi ke achi Mpepe ανε Mandem afyé nyaka bariəp be átó!’ Ne mándwə beyă bhó be mánjibhiri bati yap.

⁶ Chəŋ mǎngók nsóŋó nenu, mǎngok mbok ěti manu ανε achi nəkə nesie ne ανε átwə ansem. Ke bǎké chay. Menyú menyih ebhə bébhəŋ befakari, ke eyə epu təŋ be ngwenti mmik aghaka.

⁷ Chəŋ betək ménu ne betək béchák, bafš etək mánu ne bati bafš etək. Chəŋ nsay ankwén mban ne mban, mmik anyikisi ndü betək ne betək.

⁸ Ke menyih ebhen menkem bechi chi mbə nebhənet enen bebe ntá ngərə ανε ándəsi.

⁹ “Mpok menyih ebhen befakari, chəŋ mánkem be mámfye amó böbati etək be mányok bhe sayri, mángwáy bhe. Ne chəŋ bö betəkó mmik mankem mámpap bhe ěti bǎchí bakoŋo bha.

¹⁰ Ne mpok yə, chəŋ beyă bakoŋo bha mánkeme mməet ansem, mánti nəkə bati ntá böbati etək, ne mámpabhe nəkə bati.

¹¹ Mpok yə, beyă bo báfù, mándeme nəkə be bǎchí baghatí Eyəŋ Mandem, ené bárüə bho rwó be mankoŋo bhə.

¹² Chəŋ bebéptí menyih ebhen bo bákə ménja kpát bo kepepe kəŋ bati.

¹³ Ke mmü ανε áte kákátí te ndü ngwenti, Mandem əpepe yi.

¹⁴ Ne bo bábəŋo beghati Mbok Ndíndí ne ěti Kefə Mandem ndü betəkó mmik menkem, bé amem

yěntiki etak bo mámbón̄ mbi beghok yə, ke Mandem anku ngwenti mmik antwó.”

*Ερεμ εσῆρη ενε εβῆρη βέτω Yerusalem
(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)*

15 “Chəŋ mángə ‘Ερεμ enyih ενε Mandem ápábhé’ téé amem Εκερέ Mandem ndu ényəp yə mbə enyū Daniel ndemekepinti Mandem árémé tesáy be chəŋ émfakari.” [Yěntiki mmu ane ápay ekáti ενé ámfye anti, anjwimem.]

16 “Mpok yə, bə abhen bachi atú Judéya mámbáé, mámbésé amfäy njie.

17 Mpok yə, mbák éfákári bé mmu äku betik amfäy eket eyi, áké səŋəri mmuet besep kpik be andak amfere menyih anywóp ke ambue.

18 Ne mmu ane achi ebhi ákə betik, áké róŋ kpík bebuəp nde yi.

19 Ne chəŋ émbép encha ntá baghoré abhen báchi ne meniε ne abhen báchi ne bə amə mpok yə!

20 Ník nókə ka mmuet be mpok bebue áké kwen yě chi mpok mban äkwen cháεε, ne yě chi ndū nywəbhé nywəmmuet.

21 Bákε rə menikmuet, mbənyune εsəŋəri ενé bo bábhəŋ mpok yə chi enyū εsəŋəri ενε bábhíki re ghə wáwák te nebhəmik. Ne mpok yə ánán̄ ámfuét, enyū εsəŋəri yə epu pεε bhák wáwák.

22 Ne mbə Mandem abhíki kpət manywəp yə be akε ya, mbu ye nkwəŋwan amət apu rəp nepém. Ke Mandem akpət mpok εsəŋəri yə mbih éti bo abhen yi áyábhé be mambak abhi.

23 Mpok yə, mbák mmu ángátí bhe be, ‘Ghó ká Mpeμε ane Mandem átó fá’, yě chi be, ‘Ghó yi awu!’ Báké noko be echi tetep.

24 Bǎké noko bé échí tetep mbonyune chon bō betábhá mantwō, yěntiki mmu wap andem nōkō be yi ke achi Mpepe Mandem afyé nyaka bariēp be āto. Chon baremé kepinti nsé nkwo mantwō. Ne yěntiki mmu wap ātwō, ankū nōkō bereme menyinjí maknkay ndu berwō bho. Ne mándwó yě chí bō abhen Mandem áyábhé be mámbák abhi, mbák bábhon mbi beka nō.

25 Sot ye ka mpok! Nnán ngati nō bhe menyinj ebhen ambi ambi.

26 Ndū echí nō, mbák yě mmu angati bhe be, ‘Yinjí ka Kristo awu amem baso’, bǎké noko mǎmfá beron are. Yě mmu andem chí be, ‘Yinjí ká Kristo fá amem móket’ bǎké noko enyinj ene yi árem.

27 Bǎké rō mmu ándwó bhe mbonyune, mbō enyū miámian akòt, angō, befu ebhókó nebu émot beghaka echak, nó kě ébhónó bebhak mpok Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twō.

28 Nebhæet ane egú-nnya echí, aré kě kenēn ekén kényiē begú nnya kéchemti.

*Menyinj ebhen bébhónó béfákari ke Yesu antúó
(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)*

29 “Mbák manywōp ane beyǎ esonori yō ámay, mmok ánem témté, ntañ kepepe ghō, mambe ámfu amfay ánkwenti, ne betañ mfáy menyikisi.

30 Mpok yō kě erinj ené étōñ be Me Mmū mfú ntá Mandem nchí twō ébhesi ye amfay, ne bō yěntiki nneréket fá amik mámbō mémiak ne amō mámbiki nōkō ndū kebho áyómē. Ne mángō nōkō ndū Me Mmu mfú ntá Mandem nchí sep nchí twō amem nebhán enen mfay ne betañ, mbanj énkem éngō nōkō ne bediéré Mandem.

31 Ne erem eyəḡó mmba énkwen. Chəḡ ntó bəángel abha ndü mmik nkem, mánsət bo abhen Mandem áyábhé, bebho ndü ebhókómik émət beghaka ndu echak, mánhem nebhet amət.

*Enyiḡ ene nekäy enəkə Fig nétəḡ bhese
(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)*

32 “Ghók ká enyiḡ ene enəkárem ene bábhini bé ‘Fig’ étəḡ bhese. Enəḡ émbó betem betó, báriḡi bé eso érap chi kekwoť.

33 Echí enyumət ne netwo wa, Me Mmu mfú ntá Mandem. Mánəḡ mángə ndü menyiḡ ebhen menkem ne ngátí bhe béfakari, diḡi ka be mpok netwo wa arəp kekwoť.

34 Nchí ghati be tetep be menyiḡ ebhen menkem bébhəḡ befakari, ke mkpáká bho abhen echəḡ amfuet.

35 Chəḡ mfay amfuet, mmik amfuet, ke Eyəḡ eya épú fuet wáwák.

*Yě mmu abhíkí riḡi mpok Yesu dtwə
(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30, 34-36)*

36 “Ke yě mmu abhiki riḡi mbəḡ mpok ane menyiḡ ebhen bébhəḡó béfakari. Bəangel Mandem bábhíkí riḡi, Yě chí Mmə Mandem abhíkí riḡi. Eta aywintí ké arini.

37 Mpok ane Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twə, menyiḡ bébhak mbə enyu béchí nyaka mpok Nóa.

38 Eghorí manyiep épere twə ndü mpok Nóa, bo mányè nyaka mányu nəkə, ne mámbay nəkə babhay, ne mántoko nəkə bə, kpáte mpok ane Nóa áchwé amem eremé áchwí ane Mandem ághátí nyaka Nóa ángókó.

39 Bo bábhíkí rīñi nyaka enyīñ ene ébhónó béfákari, kpáte mpok éghorī manyier étwò. Ne mpok étwò épókò bò mankem. Enyu yò kě netwò wa, Me Mmu mfú ntá Mandem ábhák chōñ.

40 Mpok yò, mbák bǝ bati apay bachi ebhi bákù betik, bákway besot amot mándò achak.

41 Ne mbák baghōré bati apay bachi nebhet amot bákòk nchwi, bákway besot amot mándò achák.

42 Bák yé ka pǝ, mbonyune bǝbhíkí rīñi nywòp enen Acha yeka átwò.

43 Bǝbhōñ berīñi be mbák mbōñóket arīñí mpok ane ngép átwò eket eyi, apú bhēere kenó. Abhak pǝ, be ngép ake twò andak eket.

44 Bě nkwó bǝbhōñ ye bebhak pǝ mpoknkem, mbonyune, Me Mmu mfú ntá Mandem, nchí twó chí mpok ane yě mmu apu kway bekaysi be mětwwò.”

*Mmǝ betok ane achi tetep
(Lk 12.41-48)*

45 Ebhíkí tat Yesu arem be, “Agha yé áchí mmǝbetok tetep ane ábhónó kebon ne mbōñóket ásíkinti ne yí? Chí mmǝbetok ane mbōñóket ákway berò eket ntá yi, angati yí be ánychyé nókó nenyíé ntá batǝ bǝ-betok ndǔ mpok.

46 Chōñ éndi ntá mmǝbetok wu encha mpok chi-betik ywi afu nekò, apetnsem, aghó bé yi ákù betik ebhi sayri.

47 Dīñí ká be chi-betik apú nók berò yěntiki enyīñ eyi awó mmǝbetok wu.

48 Κε mbák mmǎbetok achi ebéptí mmu, andem ne mmuet yi be, ‘Mbíkí kaysi be chǎn chi-betik awa ampetnsem ndu nekǎ enen yi árónǎ áyák’,

49 ambo beden batǎ bǎ-betok, anchem ekakáneko ne manyǔ mmém, ambo menyie, anyu nǎko ne bhǎ,

50 chi-betik ywi ákway bétwǎ ndǔ nywǎp enen yi abhiki kaysi be yi ákway bepetnsem.

51 Ne mbák émfákárí enyu yǎ, chi-betik átemsí yi sayri, antén yi ándók ámbák ne bǎ betábhá, ndǔ nebhuéré kebho ne nenyié ámén.”

25

Nekǎy baghǎsǎn bati byo

1 Yesu atém nekay enen be, “Nywǎp Mandem átwǎ bebhak Mfǎ bǎbhi, menyin bébhak mbǎ enyǔ echi ndǔ nekǎy baghǎsǎn bati byo abhen básóré nyaka berónǎ ebhap, barok betemeri mbǎyngǎré amǎt.

2 Bati atay bǎbhǎn kénwǎn, bǎchák bati atay bǎbhák echinǎti.

3 Abhen echinǎti bǎpóko berónǎ bhap, ke bó kepoko bawet mánkém amuet.

4 Ke abhen kénwǎn bǎpókó nókó ebhap berónǎ, bǎpóko menyin bawet nkwo bákém amuet.

5 Éfákari be mbǎyngǎré ane bǎ mankem mánǎn abhiki twǎ áyák. Ékú bǎbhó memok kenó, kpát bǎkwén kenó.

6 Égháká nókó néntibheti, mmǔ amǎt abho bebik andem nǎko be, ‘Ghók ká, mbǎyngǎré wu atewú átwǎ! Twǎ ká sensyepti yi!’

7 Baghǎsǎn bhǎ mankem bǎcháyti, maneme, yéntiki mmu wap abho békósi nnik-erónǎ ywi.

⁸ Abhen echĩnti bati atay babho berem ntá abhen kénwáj be, ‘Kwak ka bhese ne mbò bawet erónj. Ebhesé berónj bétwò neme.’

⁹ Ke abhen kénwáj bákéme be, ‘Ngufú bawet amen sébhónj apu kway chon bhese ne bhe. Dók ká ntá batĩ bawet mǎnku ameka bawet.’

¹⁰ Ke bárónj nókó beku amap bawet, mbǎyngoré achwop, asot abhen bati atay, abhen ebhap berónj bédù, achwe amem epǎ nebhay ne bhó. Bakǎ-betik báya nekok bati ep.

¹¹ Ebhíkí tat, baghósónj abhen báfú beku bawet bápɛtnsem, báte nefi, babho bedep nekok, mándeme nókó be, ‘Eta, Eta, dem mánéné bhese mbinywop’.

¹² Ke mbǎyngoré akeme bhò chi be, ‘Dinjí ká be mbíkí rinji bhe!’ ”

¹³ Yesu ánánjá nókó bétém nekay enen, arem be, “Bák ye ka pè, mbonyune bǎbhíkí rinji mpok ane Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twò.”

Nekǎy bǎbetik bati arat
(Lk 19.11-27)

¹⁴ Yesu atém nekay enénéfú be, “Mpok Me Mmu mfú ntá Mandem nchí twò, menyin bébhak mbò enyu éfákárí nyaka ne mmu amot ne bakǎ betik abhi. Nywop némót, achye nkáp be mándop mánkò nókó esié ne wu.

¹⁵ Arò bhò nkáp bekoño enyũ yěntiki mmu wap ákwáy beku ne aywi nkáp. Achye amot bebhǎ nkáp betay. Achye achák bebhǎ nkáp bepay. Achye anefu ebhǎ nkáp émot. Afa ye aròk nekò.

16 Báróbhé nókó, mübetik ane yí áchyé bebhă nkáp betay abho beko esie ne wu témté. Ebhíki tat, abhón nsáy bebhă nkáp béchák betay.

17 Ane bebhă nkáp bépáy akú enyumot, abhón nsáy bebha bepay.

18 Ke nkubetik ane ebhă nkáp émot, ásóré nókó aywi nkáp, arak atém chí mbok amik abhesse ebhă nkáp eyo are.

19 Chi-betik, átát nókó ndü nekó enen yi áróhó, apetnsem, abhijí bakă betik be mántwó, yéntiki mmu wap andem enyü yi akú ne aywí nkáp.

20 Ane bebhă nkáp betay atwó ne bebha byó, arem be, ‘Eta, ochyé nyaka me bebhă nkáp betay be nko esie ne wu. Nnu kpát bebha béchák bétay béko amfay.’

21 Chi-betik akaka yi tontó arem be, ‘Okú sayri! Ochí erítí mübetik ne ochí mmu tetep. Otöñ ndü mandú nkáp be ochí mmu tetep. Néne, chöñ nchyé wö betan amfay beyă menyij. Twó sénkú manák!’

22 Ane bebhă nkáp bepay atwó ne menwi arem be, ‘Eta, ochyé nyaka me bebhă nkáp bepay. Nnu kpát bechak bepay beko amfay’.

23 Chi-betik akaka yí tontó arem be, ‘Okú sayri! Ochí erítí mübetik ne ochí mmü tetep. Otöñ ndü mandú nkáp bé ochí mmü tetep. Néne, chöñ nchyé wö betan amfay beyă menyij. Twó sénkú manák!’

24 Ane ebhă nkáp atwó nkwo arem be, ‘Eta, ndíní bé ochí mmu mbeápak. Oköñ beghem nebhet ane óbhíki pi, önyokoti nebhet ane óbhíki tak mbwot are.’

25 Mböñ yé becháý békó esié ne nkáp aywe kéka áném mböñ esöñori ne wö. Ékú ndök ntém mbok

amik mbeme wú aré. Yini ébhă nkáp eye.

²⁶ Ke chi-betik akeme yi be, ‘Wô ebéptí nkabetik! Wô mbót! Oríni sayri bé nkôñ beghem nebhaet ane mbíkí pi, nnyokoti nebhaet ane mbíkí ták mbwot are, pú nò?’

²⁷ Ke ndaká yí óbhíkí fyé nkáp awa amem ekerénkap be nnán ntwó, mbôñ nsáy are?’

²⁸ Chi-betik achye ye eyôñ be mánsot ebhă nkáp mübetik wu manchye ntá ane ábhónó bebhă nkáp byo.

²⁹ ‘Yëntiki mmu ane ábhónó enyini, mámaka yi béchák, ambón mênja mencha. Ke yëntiki mmu ane ábhíkí bhôñ enyini, yě chí mandú ane yi ábhónó, básot ntá yi.’

³⁰ Ke mbák chí nkwëndôñ mübetik ne, bwóp ká yi mãmese nefi ndü ejuri, bé ámbák awu ndü nebhaet nedí kebho ne nenyié ámén.”

Manyé ané ngwenti mmik

³¹ Yesu arôk ambi berem be, “Mpok Mmu ane áfú ntá Mandem átwò mbô Mfô ne keném eki, bôángel Mandem bátwò ne yi, ambak chókó ndü enókó kefô yi ne betan ebhi menkem.

³² Anán ántwó, bákú mkpaká bho betókó mmik menkem mánhem besí bhí, áfap bhó ndü bakwó apay, nkúbhé mbô enyü mbabheri bághónómén áfap mméné mbôñ ne bághónómén,

³³ antén bághónómén ebhě awónem eyi, anten mmén ebhě awôghô.

³⁴ Mfô andem ye ntá bo abhen báchi ebhe awónem ywi be, ‘Twó ká fá, be bhó Etaya áyéré! Twó ká mãmbak nebhaet ane Mandem achí ne bo abhen

yi achi Mfɔ wap. Yí ághókó nebhuet wu chi ntá yeka te nebhõmik.

³⁵ Twó ka! Mpõk nsay ánu me, bãchyé me nenyíé; mpõk manyiep ákwàk me, bãchyé me manyiep nnyú; ne mpok ntwó mbɔ kenkɔ, básót me mbɔ mómáyeka.

³⁶ Mpok mbíkí bhón nden, bãchyé me nden; mpok mẽme, bãkókóri me; mpok nchí ekerékenon, bãré twɔ beghɔ me.'

³⁷ Mpok yɔ, chon bo abhen báchí chák besí Mandem mankeme yi be 'Acha, ntiki mpok séghó bé nsay ánu wɔ, séchíe wɔ nenyíé? Ntiki mpõk manyiep ákwàk wɔ ke séchíe wɔ manyiep ónyú?

³⁸ Ntiki mpok ótwó mbɔ kenkɔ, ke sésót wɔ chí mbɔ mómáyese? Ntiki mpok óchébhé nden, ke séchíe wɔ nden?

³⁹ Ntiki mpok ómè, mbák épú nɔ, abhak ekerékenon, ke séré twó beghɔ wɔ?'

⁴⁰ Mfɔ akeme bhɔ be, 'Dinjí ká be yěntiki mpok ane bãkɔ nyaka beri ntá bo abhen báchí mbɔ bõmaya, yě chí ntá mmu wap amot ane ápú yěnyin, échí enyumot mbɔ be bãkɔ nyaka beri ebhɔ chi ntá ya.'

⁴¹ Mpok yɔ äyibhiri mmuet andem ye ntá bo abhen bachi ebhe awoghɔ ywi be, 'Fã ká me besí, bë bho ntamsi Mandem achi ne bhe! Fã ká, dók amem ngo ane apu neme yě ewak, ngó ané Mandem aghókó ábháré ntá Satan ne bɔángel abhi. *

⁴² Fã ká me besí. Mpõk nsay ánu me, bãbhíkí chyé me nenyíé; mpõk manyiep ákwàk me, bãbhíkí chyé me manyiep menyú.

⁴³ Mpók nchí kenkɔ nenti eneka, bãbhíkí sɔt me

* **25:41** "Bɔangel" Satan chi befónó bebúbebu.

mbə nti manó; mpok mbíki bhón nden, bǎbhíki chyε me nden; mpok məme, bǎbhíki kokori me, ne mpok nchi ekerékenəŋ, bǎbhíki twə beghə me.’

⁴⁴ Mpok yə, bə abhen bachi ebhe awəghə yi bákéme be, ‘Acha, ntiki mpok séghó ndü nsay ánú wə, ke séke chyε wə neñyíé? Ntiki mpok ane manyiep ákwàk wə ke séke chyε wə manyiep? Ntiki mpok ótwə mbə kenkə ntá yeεe ke séke sət wə mbə nti manə? Ntiki mpok nden échébhé wə, ke séke chyε wə nden? Ntiki mpok ómè ke séke kokori wə? Ne ntiki mpok óchí ekerékenəŋ ke séke kwak wə?’

⁴⁵ Mfə akeme ye bhə be ‘Diní ká be, yěntiki mpok ane mǎnisi nyaka bekə beri ntá yě chí mmu amət ane ápú yěnyin, échí enyumət mbə be me ké mǎnisi nyaka bekwak.’

⁴⁶ Mpok yə, bó bárəŋ ye ndü nebhæet ntemsi ane ábhíki bhəŋ ngwenti, ke bə abhen bachi chak besí bhi, mǎnchwe ndü nepém enen nebhiki bhəŋ ngwenti.”

26

*Böbati etək báté eyu be mángwáy Yesu
(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Yesu ánánjá nókó betəŋ menyin ebhen menkem, arem ntá baghəkó bhi be,

² “Bǎríní bé ndü manywəp apay echəŋ, Epǎ Nekinji ebho. Chəŋ mánti Me Mmu mfú ntá Mandem ntá bömpap abha, mánkém me mango ndü ekotákátí.”

³ Mpok yə, böbati bachiǎkap Mandem ne böbati etək báchem amem senta Múngo bachiǎkap Mandem. Múngo wu aka nnyén be Káyfas.

4 Báchéμ aré baka εῳη έμoτ be mánkém Yesu bhésé bhésé mángwáy.

5 Κε bághó bé ebhiki ri be mánkém yi mpok εpa. Báríñí nyaka bé mbák mánkém yi mpok εpa, bo bághéep εσoηori amem etok.

Ngwéré amot atemti bawerérip anti Yesu amem etok Bétani
(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Mpok Yesu áchí etok Bétani, abhak amem eket Símun. Símun wu anán ame nyaka ebhanákwa.

7 Ené Yesu ányíe nenyíé aré, ngwéré amot arok ntá yi ne bawerérip amen aré ya nkáp amem móenyinjífú. Bághókó nyaka mókprémé wu ne enyũ ntay enen bábhñi be alabásta. Ngwéré wu atwó ne bawéré mó, atemti anti Yesu. *

8 Κε baghok Yesu bághó nókó nó, batí ábé bhó amem, bábhó berem ne batí be, “Ndaká yí ngwéré ne aré chon̄ti bawerérip amen enyúné?”

9 Bákway mb₄ betí mó ndũ beyä nkáp, mánsot nkáp wu mánychyε ntá bachébhébhó”.

10 Yesu arñi enyñ ene bō bárēm. Ekú arem be, “Ndaká yí bāsōori ngwéré ne? Ak₄ erítí enyñ ntá ya.

11 Bachébhébhó báchí ne bhe mpoknkem, κε mpú bhak chōñ ne bhe mpoknkem.

12 Atémí mé bawerérip amen am₄et be báképerε fyé me bawet am₄et κε mámbeme me.

13 Dñj ká be, yěntiki ebhak ene bo bághàti Mbok Ndíndí fá amik, chōñ mángati enyñ ene ngwéré ne ákú nkwo, ne eyo énk₄ bé báké ghokontik yi.”

* 26:7 Alabásta: Ntáy alabásta néfú nyaka etok Ijip.

Júdas aka beti Yesu
(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Ἐτάρé nókó, ngòk Yesu amòt ane áká nnyén be Júdas Iskariòt afuét aròk ntá böbati bachiäkap Mandem

¹⁵ abhép bhò be, “Chòη mǎnchye me yi mbák nkWák be mǎnkém yi?” Bápay nkáp silbha bebhók esǎ nsem byo bachye yi.

¹⁶ Bébhó mpok yò, Júdas abho béyǎη mbi bekwak bò mǎnkém Yesu.

Yesu anyié nenyié Epǎ Nekijì ne baghókó bhi
(Mk 14.12-21; Lk 22.7-13, 21-23; Jn 13.21-30)

¹⁷ Nywòp Epǎ Brèt ane kebηη yís yò, baghók Yesu bǎrók ntá yi bábhép yi be, “Ἐτα, séndók séntòηtí ebhak ene ónyie Epǎ Nekijì fá?”

¹⁸ Yesu arem be, “Dók ká afò etòk egho, chòη mǎngó mmũ fú. Neghó bǎghó yí, ghati ká yi be Ntòη arem be mpok akway, ne yi abhòη menyie nenyié Epǎ Nekijì amem eket eye ne baghókó bhi”.

¹⁹ Baghók Yesu bǎrók bakη ntonηti mbò enyũ yi aghati bhò.

²⁰ Egháká nókó beku, Yesu aròk achòkò menyie nenyié ne baghókó bhi bati byo ne apay.

²¹ Ené mányie nenyié, Yesu arem be, “Dijí ká be, chòη mmu yweka amòt anti me”.

²² Ἐτόk baghók Yesu tontó, babho bebhep yi amòt amòt be, “Acha, chi me ke?”

²³ Yesu akeme be, “Mmũ yweka amòt ane ásebhe awò ywi amem ekpǎré nenyie ne me äti chòη me.

²⁴ Me Mmu mfú ntá Mandem, nchí ròηóρηη mbò enyũ básijí äti ya, ke chòη émbép ntá mmu ane äti me écha! Mbò bábhíkí bhe yi, mbη érí ntá yi echa!”

25 Júdas mmu abhəŋə beti Yesu arem be, “Eta, chi me ke?” Yesu akeme be, “Echi mbə enyü órémé.”

*Yesu anyié nenyié ngwenti eni ne baghəkó bhi
(Mk 14.22-26; Lk 22.14-20; 1 Kər 11.23-25)*

26 Ené mányìè nenyié, Yesu asot ekpəkó bret, achye bakak ntá Mandem. Abho bébókóti anchye nəkó ntá baghəkó bhi, andeme nəkó be, “Sot ka, nyié. Né chi mməét eya.”

27 Asot ye amokó mmem, áchye nókó bakak ntá Mandem, abho bechye ntá yap, andem nəkó be, “Sot ka nyu, bë mankem.

28 Né chi manəŋ ma. Akə nku ane Mandem ányú ne bəbhi ántéé. Báku manəŋ ma arəŋ amik bé Mandem ámfónórí bebú beyä bho.

29 Nchi ghati bhe be mpú pere nyu mmém amen, kpáte ewak ene mënyú mmëm bakó ne bhe ndü nebhəet bechəkó Etaya”.

30 Ndü ngwenti, Yesu ne baghəkó bhi bákway nekway báchyé Mandem bakak. Báfü ye bákó amfay Njie Menək Olif.

*Yesu arem be chəŋ Píta andem be abhíkí rìŋi yi
(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)*

31 Bágháká nókó ndü Njie Menək Olif, Yesu aghati bhə be, “Nkúbhé beti ebhen echəŋ, chəŋ bë mankem mämferε ntí ne me mbənyune Ekáti Mandem érəm be, ‘Mandem ədep chəŋ mbabhəri bəghónəmén angəp amik, nkwo bəghónəmén ántaka ebhi.

32 Ke Mandem ánánj ánkú mpétnsem ndü nepém, chəŋ njambi atú Gálili, mántemeri me aré.’ ”

33 Píta arem be, “Yě bə mankem mámbúé wə, me, mpú bəé!”

34 Yesu aghati Píta be, “Nchí ghati wə be, nkək apere kok nkúbhé beti ebhen, chəη óndem ndəη éráτ be əbhiki riŋi me.”

35 Yě nó, Píta arem be, “Yě chí newú, chəη ngu ne wə. Mpu bue wə.” Baghək Yesu báchák mankem bárém chí enyumət.

*Yesu are nikmuet amem Getsémani
(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)*

36 Yesu arək ye nebhuet ane bábhìŋi be Getsémani ne baghəkó bhi. Aré, aghati bhə be, “Chəkó ká fá, mēten mmuet ambi ndu menikmuet.”

37 Arém nókó nó, asət Píta ne bǝ Sebēdi bati apay, arək ne bhə. Arəp nsónso ne beyǎ basémé anti.

38 Aghati bəPíta be, “Basémé ajwi me anti mbə be əway me way. Chəkó ká fá, mǎmbak pē ne me.”

39 Arə bhə atén mmuet ambi mandú. Akwen ne besí amik, abho menikmuet be, “Etaya! Kə nkóp esəŋəri ene ámfuēt me ansem ntí, mbák mbi achi bekə nə. Ke éké bhák mbə enyũ mēyán, émbák chi mbə enyũ óyàn.”

40 Afate ye, apetnsem ntá baghəkó bhi abhen bati arət. Aghə bhə ndu bábhuere kenó. Abhép Píta be, “Bǎpú kwáy béchókə pē ne me ndũ neŋəkó nywəp némot-ε?”

41 Bák ká pē, mǎnik nəkə mmuet, bé nemə néké dεp be amik. Bǎbhəη ntí, ke mmuet apu bhe.”

42 Yesu apet arək are nikmuet be, “Etaya! Mbák nkóp esəŋəri ane apú kway befuet me ansem ntí, nká bé émfákári mbə enyu óyàn.”

43 Yesu apetnsem ndəη ene ejwi epay, aghó baghəkó bhi ndũ bábhuere kenó. Bǎpú kwáy nyaka béchókə pē ndũ kenó kéjwí bə amik.

44 Arə bhə arək ndəŋ ane ajwi éráτ are níkmæet enyumat mbə ndəŋ ené mbi epay.

45 Yesu apet ye nsem ntá baghəkó bhi bhə bati arət, aghó ndu bábhàre kenó. Abhép bhó be, “Bábhæét bebhare kenó? Bábhæét béywémare? Mpok akway ane bátí Me Mmu mfú ntá Mandem ntá bə bebá.

46 Faté ká séndók, ghó ká, mmü ane áti me ndü átwò.”

Bákém Yesu

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

47 Ené Yesu abhæét berem nə ne baghəkó bhi, ngǒk aywi amət ndü abhen bati byo ne apay ane aka nnyén be Júdas, achwəp ne beyă bho. Bð bhə bábhák ne bə akparenja ne nkík amə. Bðbati bachiăkap ne bðbati etək kě bátó nyaka bhə.

48 Júdas anáh ayámbi achyé nyaka bhə erih ene ékwák bó mándin̄i Yesu. Akə nó, ndü ághátí bhó be, “Mmu ane məbhene chəŋ, chí yi. Kém ká yi!”

49 Júdas áchwóbhé nókó, afæét téé, abhene Yesu arem be, “Ntəŋ!” Abhene yi.

50 Yesu arem be, “Mmæere wa, dók ambi, enyih ene átwó bekə, kə yó.” Témté wu, bð abhen Júdas átwó ne bhə bárók téé bákém Yesu bábáyti.

51 Bákém nókó Yesu, mmu amət ane áchí ne yi, agwəp akparenja ywi akpót atú nsem Müngo bachiăkap Mandem chwát agæep amik.

52 Yesu aghati mmu ywi wu be, “Kémé akparenja ywe amem kénkwóp. Mmu ane ánù nenu ne akparenja, ägu newú akparenja.

53 Ǫbhíkí rĩṅi bé mǽkwáy menikmæet nta Etaya antó me témté bǽngel mánja máncha nka byo ne epay, mántwó mánu ntá ya?

54 Ke mbák nkæ nǽ, ná enyĩṅ ene echi amem Ekáti Mandem éfú tetep?”

55 Yesu abhép ye beyǽ bǽbhǽ be, “Bǽtwǽ bekem me ne bǽakparenja ne nkík mbǽ be nchí ngébhé ntantaṅ? Yǽntiki ewak, nchí chǽkǽ ekerákap Mandem, ntṅ nǽkǽ bho menyĩṅ ṅti Mandem, bǽrǽ nyaka kekém me?”

56 Ke diṅí ká be menyĩṅ ebhen menkem béfákari chi be menyĩṅ ebhen baremé kepĩnti Mandem básĩṅí mémfú tetep.” Afǽ kǽ baghǽkǽ bhi báró yi bábué.

Básót Yesu barǽk ndũ echeme batanǽ manyé

57 Bo abhen bákémé Yesu, básót yi barǽk ndũ eket Káyfas, Mũngo bachiǽkap Mandem. Batṅ-ebhé Mandem ne bǽbati etǽk bǽchémé nyaka are.

58 Ndu bárṅṅ are, Píta are koṅo bhǽ te ansem, kpát aghaka ndũ senta Mũngo bachiǽkap Mandem. Achwe aré, arǽk achǽkǽ ne bo abhen bábhǽbheri senta wu, anṅ nǽkǽ beghǽ enyĩṅ ene bákǽ chṅṅ ntá Yesu.

59 Bǽbati bachiǽkap Mandem ne bǽ echemé batanǽ manyé bachak mankem bǽré yaṅ bǽ abhen bǽkway bebhat Yesu barak amæet enyu ené bǽ bábhṅṅ mbi beway yi.

60 Ke báke bhṅṅ yǽ mbi. Beyǽ bho bǽfú bǽré sǽnse amæet Yesu, ke yǽ mmú kerem enyĩṅ ene ékway bekæ be mángwáy yi. Ṽtǽré nǽkǽ, bo bati apay bǽfú bǽté besí batanǽ manyé,

61 bárem be, “Yí wu arem be ákwáy memokoti ekerákap Mandem ampɛt ante yó ndũ manywɔp arat.”

62 Mũngo bachiákap afate arem ntá Yesu be, “Ɖbhíkí bhón yěnyìḡ bekeḡe ndũ menyìḡ ebhen bõbhen bárèm be ɔkɛ?”

63 Yě nó, Yesu achòkò kpák, akɛ rɛm yěnyìḡ. Mũngo bachiákap Mandem arem be, “Ndũ nnyén Mandem anɛ achi nɛpém mpoknkem, ghati bhɛsé tetɛp mbák wɔ ke óchí Mpɛmɛ Mandem afyé nyaka bariɛp be ätò, Mmɔ Mandem.”

64 Yesu akɛmɛ be, “Echí mbɔ enyũ órémé. Kɛ ðinjí ká bé mpok átwò anɛ bãghɔ chɔḡ Mɛ Mmu mfú ntá Mandem, chòkò ndũ enòkó kefɔ, ebhe awónem Mandem betanḡ menkem. Chɔḡ mãngɔ ndũ Mmu anɛ áfú amfay átwò amem nɛbhánḡ.”

65 Mũngo bachiákap Mandem ághókó nókó enyìḡ ene Yesu árémé, akém nkú yi adak ndu betɔḡ beběnti bhi. Akók bé, “Akɛ tɛ anánjá! Ayenti mmɛt nɛ Mandem! Sépét séyànḡ batísíé mántwó mándém enyìḡ ene yi ákú ndaká yí? Bě mankem bãghok ndũ yí áyènti mmɛt nɛ Mandem!

66 Bãrem be yi?” Bákémɛ be, “Abhɔḡ bégu!”

67 Bábhó bépa yi batié bɛsí, mándɛpti nòkò. Báchák mánychɛ nòkò yi nsáp.

68 Bákú nókó nó, mándem nòkò be, “Ndemé kepĩnti Mandem, Mpɛmɛ Mandem afyé nyaka bariɛp be ätò, ghati bhɛsɛ enyìḡ ene Mandem akɛ wɔ órínjí. Ghati bhɛsɛ! Agha ádébhé nó wɔ?”

Píta arem be abhíkí rìḡi Yesu

(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Mpok wɔ, Píta abhak nefi, amem senta chókó. Ngwéré ane achi mmɔ̄-betik Mũngo bachiäkap Mandem arək ntá yi arem be, “Wɔ nkwó ɔchí nyaka ne Yesu mmu Gálili wu.”

⁷⁰ Ke Píta atanja besí bɔ abhen bachi are mankem be, “Mbíkí riji mbɔ̄n enyij ene ɔrèm nɔ.”

⁷¹ Etaré nókó, áfú arək anyũbhá ené senta. Aré, mmɔ̄-betik Mũngo bachiäkap Mandem achák, ághó nókó yi arem ntá bo abhen bachi aré téé be, “Tánkwáne achí nyaka nkwɔ ne Yesu mmũ Násáret wu.” Mmɔ̄ betik anefú wu nkwɔ abhak chi ngwéré.

⁷² Píta apet atanja, kpát, ayiki be, “Mandem ariji, mbíkí riji mónkwá wu.”

⁷³ Ebhíkí tat, bo abhen bachi are téé bákókósi mmæet ne Píta barem be, “Nsé apu are, wɔ nkwó ɔchí mmũ amɔt ndũ nkwɔ bho Yesu mmũ atú Gálili wu. Eyɔ̄nɔnyu ye éti wɔ.”

⁷⁴ Ndɔn ane, Píta arem be, “Mandem ántémsí me mbák mɛsè chi nsé! Mbíkí riji mbɔ̄n mmu wu!” Témte wu, nném nkək akók.

⁷⁵ Píta atik enyij ene Yesu ághátí nyaka yi be, “Nkək aperé kók, chɔn ɔndem ndɔn érat be ɔbhíkí riji me.” Afú nefi, adi kebho, ne beyá basémé anti.

27

*Bárók ntá Páilet ne Yesu
(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Jn 18.28-32)*

¹ Néyí nókó, bɔbati bachiäkap Mandem ne bɔbati etək báchókɔ betí betí báká eyɔ̄n émɔt enyũ bábhónɔ̄ bekɔ be mángwáy Yesu.

² Báchyé εγῶη βε mángwót yi. Bafyé yi ngem amə, básót bárók ntá Páilet, mmu Rom ane achí nyaka góbbhanə atú Judéya mpok yə.

Júdas asuri
(Bk 1.18-19)

³ Júdas mmu átí Yesu ághók nókó bé bábhəη βeway Yesu nedí kebħə néjwí yi anti žti epōndak ene yi ákú. Asət nkáp silbha bebħók esa nsem byo ane báchyé yí anti Yesu arək békéme ntá böbati bachiäkap Mandem ne böbati etək.

⁴ Agháká nókó besí ebhap arem βe, “Nkə-βebú ndu ntí mmu ane ábhíki kə yěnyīη, kpatε bátwə way yi.” Bákéme yí βe, “Eγə éyīñí bhesé ná? Esəηəri eyε kε échí.”

⁵ Júdas aták nkáp wu amik amem ekerákap Mandem, afú arək asuri.

⁶ Böbati bachiäkap Mandem bárók bábwópti nkáp wu, bárém βe, “Nkáp ane chí nkáp manəη ne ebhé eyεε ébhíki ka βe mánychém nkáp manəη ne ané ekerákap Mandem.”

⁷ Báká nókó εγῶη émót, básót nkáp wu bárók bákú nebhúérémik ntá ngoko bete ndu bébhéme nəkə mankə.

⁸ Žti εγə kě bó bábhúét bébhíñi nebhúérémik wu bé Mmíki Manəη kpátě echəη.

⁹ Žfákári nókó enyu εγə, enyīη ene ndemekεpñinti Mandem Jeremáya árémé nyaka éfú tetεp. Jeremáya arem nyaka βe, “Básót bebħókó nkáp esa nsem byo, manyŭ nkáp ane mbək bo Israel bághó βe ákway béchyé ntá mmu ane ati yi.

¹⁰ Bákú mmik ntá ngoko-βete ne nkáp ére, nkúbhé mbə enyu Mandem ághátí nyaka με nkə.”

Páilet are bhép Yesu bebhep
(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Jn 18.33-38)

11 Bárõñ nõkó ntá Páilet ne Yesu, ate besí bhi. Páilet abhép yi be, “Wõ ke óchí né Mfõ bo Israel?” Yesu akeme yi be, “Échí mbõ enyu óréme.”

12 Bõbati bachiãkap Mandem ne bõbati etak bábhó bébhát yí barak amuet, ke abhíkí keme yé eyõñ.

13 Eká Páilet arem ntá yi be, “Õpú ghók nó beyã menyin ebhén bárèm bé õku?”

14 Ke Yesu akerep yënyin. Eká gõbhánõ abhak maknkay tontó.

Páilet akpót manyé be mángwáy Yesu
(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

15 Gõbhánõ abhõñ nyaka epin be yëntiki mmíé, ndü mpok Epã Nekiñi, áfere mükẽnõñ amõt ane bo báyan yí ámféré.

16 Mpok yõ, mükẽnõñ amõt ane bo béré rinji eti barak ane yí áré ku, abhak ekerékenõñ. Aka nnyén bé Barábas. *

17 Beyã bhó báchéme nõkó eket Páilet betí ebhõ, abhép bó be, “Agha báyan mendó ándók, Barábas ke chí Yesu, ane bábhinji bé Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be átò?”

18 Páilet arínjí nyaka sayri bé bõbati bo Israel bákem Yesu bárõñ ntá yi ne yi chí eti mpabhamík.

19 Éfákárí nkwó be, ené Páilet áchókó bétán Yesu, ngoré ywi ató mmu ntá yi ne eyõñ be, “Dõ mmu wu ándók. Achi chak. Ngõ kenó ekén kére sõñõri me eti yi ndü beti ebhén béfuéré.”

* 27:16 Ndü mbok bekáti, básin chí Yesu Barábas.

20 Mpok yə nə, bōbati bachiäkap ne bōbati etək bārē ghati beyä bhó abhen báchí aré bé báké rə bebhep Páilet ándó chí Barábas ándók, anchye betaŋ be mángwáy Yesu.

21 Ekú Páilet apet abhép bó be, “Ndü bōbhen bati apay, ane báyàn ndó ándók chí agha?” Bábík be, “Barábas!”

22 “Nkú yi ne Yesu mmu bábhìŋi bé Mpepe Mandem afyé nyaka bariep be átò?” Bó mankem bábhó bébík be, “Dem mángó yi ndü ekotákátí!”

23 Ke Páilet abhép bó be, “Ntiki ebéptí ndak yi ákú?” Bó mankem bápét bábhó bébík be, “Dem mángó yi ndü ekotákátí!”

24 Páilet ághó nókó bé yí ächəŋti chí mpok ne bé ebyək ébho békwén, arem mántwó yí ne manyiep ndü enyiŋ. Asot manyiep amə aso amə amem besí beyä bōbhə andem nəkə be, “Me mbíkí bhóŋ amə ndü newú mmu ne. Newú eni néyíŋi chí bhé!”

25 Bó mankem bákéme be, “Də manon ami ámbák bhesé anti, ne bō bhesé!”

26 Páilet aferε ye Barábas mmü bo Israel ne bōbati bhap báyàn yi amferε. Achye eyon bé batemé nenu mánden Yesu ne ékpá, mánsot yí, mándək, mángó ndü ekotákátí. †

*Batemé nenu bārē yəkə Yesu
(Mk 15.16-20; Jn 19.2-3)*

27 Batemé nenu Páilet básót Yesu bārók amem áchá ywi ne yí, batemé nenu báchák mankem ndü eká batemé nenu eyap bátwó nkwo bákáp Yesu.

† 27:26 Ekpa: Ekpa yə ebhəŋ nyaka senəŋ anti.

28 Βάγók nkú yi amuet, básót nkú chu báfyé yí amuet. †

29 Básót bōbatábhénok nsēnsé mání mbō ntá kefō báfyé yí antí, básót enokofú báfyé awónem aywi. Bábhó bétép mánén besí ebhi mánokō nōkō yí be, “Acha mfō bo Israel, kenókó kéchí eke eta!”

30 Bákú nókó nó, bápáti yí batié amuet, báfōη enok eyō yi awō bákébhē bedεpti yi anti ne yō.

31 Bápōbhē nōkō beyōkō yi, báfére nkú chu yi amuet, básót ayi yimbōη bákéme yi amuet. Básót ye yi bárók bego ndū ekotákátí.

Bágó Yesu ndū ekotákátí

(Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 Ené báfú eket Páilet bárōη, bátémeri mmu etok Sírene fú ambi ane áká nnyén bé Símun. Bájire yí ápókó ekotákátí Yesu.

33 Bárók ebhak ené bábhìηi bé Golgóta, nó chi “Nebhuet Enkónti.” §

34 Aré, batemé nenu básót enyìη ene énen mbō mbūnya, * báfyé ndū mmem báchyé yí ányú. Aghókótí nókó mó, ake ka ményú yě ndu báyan nyaka be yi anyu mō.

35 Básót Yesu bágó ndū ekotákátí. Batemé nenu abhen bágó yi ndū ekotákátí, bágūép ebháná bérìηi enyū bábhōη békóre nden eyi be yěntiki mmu wap ambōη amōt.

36 Báchókō ye amik mámbabheri nōkō yí.

† 27:28 Báfyé yi nkú chu amuet ndu beyōkō yi be achi Mfō.

§ 27:33 Nebhuet wu achi nyaka chi njie ane achi amik mbō énkónti.

* 27:34 Enyìη ene énen mbō mbūnya echi nyaka mbō babhé amen bó báyan be ánkū yi ake ghok beyā bebe.

37 Básiη enyih ene Yesu áká ke bágò yí ndũ ekotákátí, ndũ ebhók enək. Bágó ebhók enək eyə ndũ eko amfay ntí aywi. Enyih básih aré ébhák be, “Né chí Yesu, Mfə bo Israel.”

38 Bágó ngébhé ntantan amət ndũ eyi ekotákátí ebhe awónem Yesu. Báká enyu émót ne achák ebhe awəghə yi.

39 Bo abhen báfuefe fuef, bāghaka nyaka are mán̄te, māmək ne bati, mán̄səkəti yi ne mán̄demə nəkə be,

40 “Wə mmu ókway memokoti ekerákap Mandem, ne ónte yó ndũ manywəp arat! Pemé mmuet eye mbák əchí Mmə Mandem! Fú ndũ ekotákátí sep amik séngó!”

41 Bəbati bachiákap Mandem ne batəη ebhé Mandem ne bəbati etək béré way nkwə yi, mán̄demə nəkə be,

42 “Apemə nyaka bo báchák, ke apú kway bepepe mmuet yi! Pú yí achi Mfə bo Israel? Amfá ndũ ekotákátí ansep amik, chəη sənoko yi.

43 Asíkí nti ne Mandem. Mandem ampeme yi néne mbák əyan bepepe yi, mbənyune arem be achi Mmu ane áfú ntá Mandem.”

44 Baghép abhen bágó ndũ ebhap beko mbə yí, béré so yí nkwə ne nsək enyu émót.

Yesu agú ndũ ekotákátí

(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

45 Egháká nókó nkárénká byo ne epay ne ngósí, ejuri ékwén etək enkem. Ebhák kpáte nkárénká érat ne ngósí.

46 Egháká nókó mbə nkárénká eyə érat ne ngósí, Yesu abik arem be, “Eli, Eli, lama sabatani?” Nó chí,

“Mandem wa, Mandem wa, ndaká yí óféré ntí ne me?”

47 Mbək bo abhen báté kékwót báyiṅi, bághók nókó ndŭ Yesu ábíki enyu eyə, béré rem ne bati be, “Abhiṅi Eláija!”

48 Ntemé nenu amət ajet témté arək asət ekuchá fofok asebhə ndŭ echyé mmém, asət akpaṅ anti mónək, asá amfay ntá Yesu, bechye yi anyu.

49 Ke abhénéfú béré rem be, “Dŭ yi séngó mbák Eláija átwò bepepe yi!”

50 Yesu abik ndəṅ achak, arə efónó yi awó Mandem.

51 Nkúbhé mpok yə, ekát ene echi amem ekerákap Mandem égháre bebək bepay befu amfay beghaka amik. Mmík anyíkisi, ketárábhé kérékátí.

52 Manem ánéne, Mandem akə beyä bo Mandem abhen mánán bágu nyaka bapetsem ndŭ nepém.

53 Báfú amem manem ayap, ne Yesu ápéré nókó nsem ndŭ nepém, bo Mandem bhə bárovk Yerúsalem. Beyä bho bághó bhə.

54 Mũngo batemé nenu ne batemé nenu abhen bachi ne yi bábhəbheri Yesu bághó nókó ndŭ mmík ányíkísí, bághó menyiṅ béchák ebhen békákári. Bechay békém bhə tontó. Bábhó berem be, “Achí mbə Mmə Mandem tetep!”

55 Beyä baghərə bábhák are nkwə. Abhen bákòṅo nyaka Yesu befu te atú Gálili mánkwak nəkə yi, babhak téé, nəkə nesie, mámkpəkə nəkə.

56 Mbək baghərə bhə bábhák María mmə etək Mágdala, ne María nnə Jems ne Joséf, ne María ngərə Sebēdi, nnə Jems ne Jǎn.

*Bábhème Yesu**(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)*

57 Mmũ nkáp amət afũ nyaka etək Arimátia. Aka nnyén be Joséf. Abhak nkoŋo Yesu amət. Egháká nókó beku,

58 arək ntá Páilet be anchye betan amfere erene Yesu ndũ ekotákátí. Páilet achye eyoŋ bé mámféré Yesu ndũ ekotákátí manchye yi.

59 Joséf asot ye Yesu anép ne ésienden nkɔ.

60 Joséf abhõŋ nyaka nnem nekɔ enén yi átémé ndũ setárebhé. Arək abheme Yesu ndũ nnem eni nɔ. Abiŋiri ye erem ntay áchók nnyũ nnem, agure.

61 María, mmõ etək Mágdala ne María achák, bábhák kékwót chókó mánjinɔ nɔkɔ nnem.

Páilet ató bo be mámbábhéri nɔkɔ nnem Yesu

62 Néyí nókó, ndũ nywɔbhé neywemæet bo Israel, bõbati bachiákap Mandem ne bõnkwɔ Fárisi bárók bátémeri Páilet.

63 Bárem be, “Eta, sébhíkí re ghokontik be mmũ nsé wu arem nyaka be ndũ manywɔp arat yi äpetnsem ndũ nepém.

64 Eri ye be ónchyé eyoŋ bo mandək mambabheri nɔkɔ nnem eni kpáte manywɔp arat amfæet. Bakonjo bhi bákway beron mánger yi mámpɔkɔ, mándək, mámbo ye beghati bho be yi apetnsem ndũ nepém. Ne mbák émfákárí nɔ, nsé yap yo áchõŋti menyin ancha nsé ane mbi.”

65 Páilet arem be, “Yinɔ batémé nenu nɔ. Sot ka bhó mándók mámbábhéri nókó nnem mbɔ enyũ báyan.”

66 Báró ye barək báfyé erin ndũ ntay, ne bárɔ bɔ are be mambabheri nɔkɔ nnem.

28

Yesu apɛtnsɛm ndũ nɛpém

(Mk 16.1-10; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Nywəbhé nɛywɛmɛt bo Israel néfɛéré nókó, María mmɔ̄ ɛtək Mágdala nɛ María achák, báfú ntinywəp, ɛné mbaŋ ábhíkí re kaŋari ndu bɛɔŋ bɛyɪŋi nnem Yesu.

² Ɛfákárí bɛ ángɛl Mandɛm áfú amfay ásɛp amík, abɪŋiri ntay afɛrɛ anyũnnem, achəkɔ aré.

³ Bɛsí ángɛl Mandɛm wu béré ghɔ mbɔ miámian, ndɛn ɛyi ɛndiɛrɛ nəkɔ pépɛpɛp mbɔ ɛtəkɔfiŋ.

⁴ Babhabhɛrɪ nnem bárɛ wɛt nɛ bɛcháy nɛ bárɔp mbɔ bawú.

⁵ Kɛ ángɛl arɛm nta baghɔré bɛ, “Bǎké chay. Ndíní bɛ bǎyàn Yesu mmu bágó ndũ ɛkotákátí.

⁶ Apú fá. Mandɛm akɛ yi apɛtnsɛm ndũ nɛpém nkúbhé mbɔnyu yi arɛmɛ bɛ ɛbhɔŋ bɛfakari. Twó ká ghɔ nɛbhɛt anɛ bábhúré yi.

⁷ Dók yé ka áyák mǎngátí bakoŋo bhi bɛ apɛtnsɛm ndũ nɛpém nɛ achi bɛ ambi ǎrɔŋ atú Gálili. Chɔŋ mǎngó yi arɛ! Nnán ngati nɔ bhe.”

⁸ Baghɔrɛ bhɔ bárɔ nɛbhɛt anɛ nnem nɛchi ntíɛt ntíɛt. Bɛcháy békém bɔ, kɛ maŋák nkwo ajwi bhɔ anti. Bájet barək báyán bakoŋo Yesu bɛ mǎngátí bhɔ ɛnyɪŋ ɛnɛ ángɛl Mandɛm ághátí bhɔ.

⁹ Ndu bárɔŋ, bápɛrɛ ghɔ, Yesu atɛmɛri bhɔ, arɛm bɛ, “Mandɛm ámbák nɛ bhe!” Bárók bákwen amík bɛsí bhi bábhó bɛkɛm bɛkak ɛbhi mánchɛ nəkɔ yi kɛnókó.

¹⁰ Yesu aghati bhɔ bɛ, “Bǎké cháɔ. Dók ká ghati bakoŋo bha. Ghatí ká bhɔ bɛ, mǎndók atú Gálili. Chɔŋ mǎngó mɛ aré.”

Babhabheri nnem bárók bágháti enyiḡ ene efakari

11 Ené baghōré bhō bárōḡ, éfákari be mbók bo abhen bábhàbheri nnem bárók Yerúsalem bágháti bōbati bachiākap Mandem yēntiki enyiḡ ene efakari mpok ángel Mandem ásébhé átwó ndū nnem.

12 Bōbati bachiākap Mandem báchókō ne bōbati étok, báká eyōḡ émōt, báchyé bhō beyā nkáp ndū besōḡ.

13 Bágháti bhō be, “Ghatí nókó ká bho chi be bakoḡo bhi bátwó ne beti, mpok sékwéné kenó, bághép yi, bápókō bárók.

14 Mbák góbhanō ángók ndak ane, chōḡ sēndiḡi ndū séchōk nnyu ywi be ntí nendi yi amem, enyu ené bāpu chwe ndū esōḡri.”

15 Babhabheri nnem básót ye nkáp besōḡ wu, bárók bákū mbō enyu bōbati bágháti bhō. Ne mbok yo bé bakoḡo Yesu bághép yi ghép ké bo Israel bábhéét beghati bo kpaté echōḡ.

Yesu atōḡ mmæet ntá bakoḡo bhi

(Mk 16.1-10; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 Bakoḡo Yesu abhen bati byo ne amōt báró ye bárók atú Gálili ndū njiē ane Yesu ághátí nyaka bó mándók aré.

17 Mpok bághó yi, bákwén amik babho bechye yi kenókó. Ke mbók ayap bare makati mbák, sayri sayri, Yesu ke bō bághō nō.

18 Yesu akokosi mmæet ne bhó, aghati bhō besí ne besí be, “Étaya achyé me betan menkem amfāy yēntiki enyiḡ ne yēntiki mmu awu amfay ne fá amik.

19 Dók yé ka, mǎnká be bǒ betək menkem mámbak bakonjo bha, mǎnjwiti bhə ndǔ nnyén Eta, ne nnyén Mmə, ne nnyén Efonó Bedyere,

20 mǎntəŋ nókó bhə be mǎnká yǎntiki enyiŋ ené ngátí be mǎnká nəkə. Ne nchí bhák ne bhe mpoknkem, te ndǔ ngwenti mmik.”

Ekáti Nku Nkɔ

New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenyang

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

CXXX

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
0a400be4-2dfe-565d-bdea-5f3d59d48520